

УДК: 377.3 (072)

Методичні рекомендації до проведення практики 013 Початкова освіта. Автори-упорядники: Чупровська М.Я., Ликтей Л.М. Відповідальні за випуск Чупровська М.Я., Ликтей Л.М., Івано-Франківський коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ. 2019. 293 с.

Посібник є компонентом методичного забезпечення, **рекомендацією до проведення практики**, допоміжним засобом для методистів та студентів-практикантів спеціальності 013 Початкова освіта.

Рецензенти :

Будник О.Б. – доктор наук, професор кафедри теорії та методики початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

Цюняк О.П. – кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Червінська І.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

Василишин Я.І. – відмінник освіти України, завідувач відділом виробничої (навчальної) практики ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

Ткач Т.В. – методист I категорії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

Автори-упорядники:

Чупровська М.Я. – спеціаліст I категорії, заступник директора з навчально-виробничої роботи Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Ликтей Л.М. – спеціаліст вищої категорії, методист Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Рекомендовано до друку

Педагогічною радою Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №1 від 30 серпня 2019 року).

Науково-методичною радою Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №1 від 30 листопада 2019 року).

© Чупровська М.Я., Ликтей Л.М., 2019

© Івано-Франківський коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника», 2019

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА**

Українська школа буде успішною, якщо до неї прийде успішний учитель. Сучасний учитель – це людина, на якому тримається реформа. Вчитель нового покоління – це коуч, фасилітатор, тьютор, ментор, новатор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Тільки творчий, успішний, конкурентоспроможний учитель може вести за собою сучасних дітей.

ЗМІСТ

1. ВСТУП	7
2. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	9
3. ОРГАНІЗАЦІЯ, КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ СТУДЕНТІВ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ	11
3.1. Обов'язки студентів-практикантів	11
3.2. Оцінювання практики	12
3.3. Шкала оцінювання (національна та ECTS)	14
3.4. Підведення підсумків практики	14
4. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА «СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЮ РОБОТОЮ ВЧИТЕЛЯ- КЛАСОВОДА В ПЕРШІ ДНІ ДИТИНИ В ШКОЛІ»	15
4.1. Завдання на кожен день для студентів-практикантів практики «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»	17
4.2. Тематика творчих робіт для студентів	20
4.3. Щоденник обліку роботи з навчальної практики «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»	22
4.4. Схема розгорнутої психолого-педагогічної характеристики першокласників	29
4.5. Звіт про навчальну практику «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»	32
4.6. Відомість оцінювання результатів проходження навчальної практики «Спостереження за навчально- виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі» студентів III курсу спеціальності 013 Початкова освіта	34
5. ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА «ПОЗАКЛАСНА І ПОЗАШКІЛЬНА ВИХОВНА РОБОТА»	35
5.1. Щоденник обліку роботи виробничої (педагогічної) практики «Позакласна та позашкільна виховна робота»	40
5.2. Індивідуальний план роботи (зразок) студента- практиканта під час проходження практики «Позакласна та позашкільна виховна робота»	43

5.3. Відомість оцінювання проходження виробничої практики «Позакласна та позашкільна робота» студентів III курсу спеціальності 013 Початкова освіта	52
6. ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА «ПРОБНІ УРОКИ І ЗАНЯТТЯ В ШКОЛІ»	53
6.1. Щоденник обліку роботи виробничої (педагогічної) практики «Пробні уроки і заняття в школі»	59
6.2. Орієнтовна схема аналізу уроку студентом	75
6.3. Звіт про проходження виробничої (педагогічної) практики «Пробні уроки і заняття в школі»	76
6.4. Відомість оцінювання результатів виробничої практики «Пробні уроки та заняття в школі» студентів IV курсу спеціальності 013 Початкова освіта	78
7. ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА «БЕЗПЕРЕРВНА»	79
7.1. Щоденник обліку роботи виробничої (педагогічної) практики «Безперервна»	83
7.2. Звіт про проходження виробничої (педагогічної) практики «Безперервна»	93
7.3. Орієнтовна схема характеристики на студента-практиканта базою практики	93
7.4. Відомість оцінювання результатів виробничої практики «Безперервна» студентів IV курсу спеціальності 013 Початкова освіта	95
8. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА – ЦЕ ШКОЛА ДЛЯ ЖИТТЯ У ХХІ СТОЛІТТІ	96
8.1. Основні завдання нової української школи	96
8.2. Мета і головні компоненти концепції «Нова українська школа»	98
8.3. Ключові компоненти формули нової української школи	98
8.4. Принципи державного стандарту початкової освіти	99
8.5. Освітні галузі	99
8.6. Компетентнісний підхід, ключові компетентності сутнісні ознаки компетентності	101
8.7. Наскрізні вміння	102
8.8. Педагогіка партнерства	103
8.9. Принципи державного стандарту початкової освіти	106
8.10. Освітнє середовище	110

8.11. Ранкові зустрічі	111
8.12. Створення позитивного настрою	119
8.13. Створення правил класу	120
8.14. Навчальні осередки	121
8.15. Навчальна програма	124
8.16. Структура освітнього процесу	125
8.17. Формування спільних цінностей	126
8.18. Діяльнісний підхід. Критичне мислення і розв'язання проблем	127
8.19. Деякі стратегії розвитку критичного мислення	128
8.20. Діяльнісний підхід: ротаційні моделі «Щоденні 5» і «Щоденні 3»	130
8.21. Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання	131
8.22. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання	132
8.23. Планування тематичного навчання	134
8.24. Правила структурування інформації в інтелект-карті	135
8.25. Мета і цілі оцінювання у сучасній школі	136
9. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА	140
9.1. Діти з особливими освітніми потребами	140
9.2. Особливості організації освітнього процесу	141
10. ДУАЛЬНА ОСВІТА	142
11. ЯКИМ МАЄ БУТИ СУЧАСНИЙ ВЧИТЕЛЬ	144
12. П'ЯТЬ НАВИЧОК, ЩО ЗНАДОБЛЯТЬСЯ ХОРОШОМУ ВЧИТЕЛЮ В ХХІ СТОЛІТТІ	152
13. ПОРАДИ МАЙБУТНІМ ПЕДАГОГАМ	154
14. ДОДАТКИ	155
14.1. Схеми аналізу виховного заходу	155
14.2. Схеми психолого-педагогічного аналізу позакласного (виховного) заняття	156
14.3. Схеми аналізу колективної творчої справи	156
14.4. Схеми аналізу етичної бесіди	157
14.5. Схеми аналізу заняття гуртка	158
14.6. Схеми спостереження та аналізу екскурсії із позашкільної роботи з класом	158
14.7. Вимоги до уроку (за В.О. Онищуком)	159
14.8. Вимоги до уроку (за Н.П. Волковою)	160
14.9. Етапи підготовки пробного уроку	162
14.10. Структурні елементи уроку	164

14.11.	Типи та структура уроків для початкової школи	165
14.12.	Пам'ятка студенту-практиканту щодо підготовки до уроку	172
14.13.	Рекомендації студенту-практиканту щодо проведення уроку	173
14.14.	Аналіз уроку	174
14.15.	Типові труднощі, з якими зустрічаються студенти під час проведення уроків	176
14.16.	Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»	178
14.17.	Державний стандарт початкової освіти	178
14.18.	Компетенції сучасного вчителя та їх розвиток	189
14.19.	Ключові тези орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів	190
14.20.	Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу	205
15.	НОВОВВЕДЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	211
16.	ОРІЄНТОВНІ ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	213
17.	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ УЧНІВ 1 КЛАСУ	231
18.	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 2 КЛАСУ	237
19.	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАПОВНЕННЯ КЛАСНОГО ЖУРНАЛУ ДЛЯ 1-4 КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	245
20.	ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ СТОРІНОК У КЛАСНОМУ ЖУРНАЛІ ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ІНВАРІАНТНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ	247
21.	ЗРАЗКИ ВЕДЕННЯ СТОРІНОК КЛАСНОГО ЖУРНАЛУ З НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ	251
22.	ПРО СХВАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ	272
23.	КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ	273
24.	ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДУАЛЬНУ ФОРМУ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ (проєкт).	281
25.	ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА.	290

ВСТУП

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, її інтеграція до європейського освітнього простору висувують перед вітчизняною системою освіти нові вимоги, серед яких особливо великого значення набуває вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів. Для глибокого засвоєння студентами суми знань необхідна самостійна робота над теоретичним матеріалом, самостійне оволодіння професійними вміннями та навичками. У сукупності форм і методів підготовки вчителів високої кваліфікації важливе місце належить педагогічній практиці, під час якої студенти вчать свідомо, творчо застосовувати теоретичні знання з педагогіки, психології, методик, закріплюють педагогічні вміння, одержані в процесі вивчення учбових дисциплін. Доведеним є той факт, що правильно організована практика, її безпосередній зв'язок з теорією є одним з основних шляхів покращення професійної підготовки педагогічних кадрів. Модернізація системи освіти обумовила необхідність забезпечення педагогічних навчальних закладів професійно компетентними педагогічними кадрами, здатними до ефективного управління освітньо-виховним процесом і сприяти успішній соціалізації учнів початкових класів. Саме тому перед Івано-Франківським коледжем ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (далі – Івано-Франківський коледж) стоїть важливе завдання – сформувати в майбутніх учителів початкової школи професійну компетентність, готовність і спроможність працювати у сфері початкової освіти.

На основі цього підвищується необхідність здійснення якісно нового підходу до проблеми професійно-практичної підготовки студентів у процесі педагогічної практики. Педагогічна практика

є важливою соціально-психологічною умовою і засобом професійно-практичної підготовки випускників Івано-Франківського коледжу. Організація педагогічної практики на всіх її етапах має бути спрямована на виконання державних вимог підготовки відповідно до спеціальності та кваліфікації, що отримується: безперервність, послідовність оволодіння студентами професійною діяльністю відповідно до програми практики, логічний взаємозв'язок і поєднання теоретичного і практичного навчання, наступність усіх етапів практик.

**СТО РАЗ ПОДУМАЙ, ПЕРШ НІЖ ЙТИ ДО ШКОЛИ:
ЛЮБОВ ТАМ ТРЕБА, МУДРІСТЬ, ДОБРОТА.
ЯКЩО ЧОГОСЬ НЕМА – НЕ ЙДИ НІКОЛИ,
БО ВЧИТЕЛЬ – ТО РОБОТА НЕ ПРОСТА.
У ШКОЛІ ТРЕБА ТАК ДІТЕЙ ЛЮБИТИ
Й ВІДДАТИ ЇМ УСЕ ТЕПЛО ДУШІ,
ЩО ВЖЕ БЕЗ НИХ НЕ МОЖНА ПРОСТО ЖИТИ.
ТОМУ ПРИСЛУХАЙСЯ І НЕ СПИШИ.
ЯКЩО Ж ЛЮБОВ У СЕРДЕНЬКУ ПАЛАС,
ТОДІ СМІЛИВО ДВЕРІ ВІДЧИНЯЙ.
І ХАЙ ТЕБЕ НІЧОГО НЕ СПИНЯЄ –
ІДИ ПРАЦЮЙ, ЛЮБИ, ТВОРИ, ДЕРЗАЙ.**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Педагогічна практика є однією з провідних подій у житті майбутнього вчителя. Це передусім ідентифікація студента з новою соціальною майбутнього вчителя-практиканта і, як наслідок, зрушенням у його «Я- концепції», трансформацією уявлень про себе, коригуванням сам оцінювання і само становлення. Педагогічну практику можна розглядати як соціально-психологічну царину професійного випробування студента.

Система наскрізної педагогічної практики студентів спеціальності 013 Початкова освіта Івано-Франківського коледжу включає декілька етапів.

I етап. Практика «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода у перші дні дитини в школі» проводиться на третьому курсі (V семестр). Метою практики є ознайомлення студентів із досвідом учителя-класовода з питань адаптації дітей до нових умов життєдіяльності, із плануванням та організацією навчально-виховного процесу в першому класі, психолого-педагогічним вивченням дитини, роботи з батьками тощо.

II етап. Практика «Позакласна та позашкільна виховна робота», яка орієнтована на виховний процес, проводиться у V семестрі. Метою практики є підготовка студентів до виконання функцій вчителя I-IV класів. У процесі практики студенти знайомляться з навчальним закладом: бесіди з адміністрацією, вчителями. Вихователями; знайомство з кабінетами, їх обладнання та оформленням; аналіз документації: планів роботи школи й учнівської організації, тематичних і поурочних планів учителів-класоводів, а також проводять позакласні та позашкільні виховні заходи.

III етап. Виробнича практика «Пробні уроки і заняття», яка проводиться на четвертому курсі (VII семестр), має навчально-пізнавальний характер, що орієнтує майбутніх учителів на навчально-педагогічну діяльність і дає можливість студентові побачити різні типи уроків, специфіку групової та індивідуальної форм навчальної роботи, ознайомитись з посадовими обов'язками й особистісними якостями класовода, провести пробні уроки.

Виробничі практики «З додаткової спеціалізації», «Безперервна» (VIII семестр) є завершальною ланкою практичної підготовки і проводяться з метою цілісної професійної підготовки студента та

оцінювання його готовності до роботи з учнями початкової школи. В ході практики студенти-практиканти самостійно виконують обов'язки вчителів-класоводів, проектують власну педагогічну діяльність для розв'язання конкретної проблеми дитини відповідно до обраної спеціальності. Особливістю даного виду практики є те, що студент-практикант виконує увесь комплекс функцій учителя початкової школи, а не окремі види педагогічної діяльності, тому він повинен освоїти ті професійні ролі, з якими до тепер не мав справи. При цьому варто націлювати його на творче ставлення до роботи, вироблення власного індивідуального стилю професійної діяльності. «Безперервна» практика є однією з найважливіших форм організації навчання, яка покликана максимально підготувати майбутніх фахівців до практичної роботи, дозволяє підвищити рівень їхньої професійної підготовки, забезпечити набуття навичок роботи в трудових колективах і, таким чином, забезпечити професійне становлення фахівця-педагога.

Терміни проведення практики студентів визначаються навчальним планом спеціальності 013 Початкова освіта

Назва практики	Семестр, в якому проводиться практика	Термін практики (тижні)
Навчальна практика «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода у перші дні дитини в школі»	V	1
Виробнича практика «Позакласна та позашкільна робота в школі»	V	3
Виробнича практика «Пробні уроки і заняття в школі»	VII	8
Виробнича практика «Зі спеціалізації»	VIII	2
Виробнича практика «Безперервна»	VIII	6

Добре організована педагогічна практика в школі сприяє формуванню професійної спрямованості студентів, виховує в них самостійність, виробляє наполегливість у подоланні труднощів і впевненість у своїх силах»

А. Щербаков

ОРГАНІЗАЦІЯ, КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ СТУДЕНТІВ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Робота з практичної підготовки студентів до практики знаходиться в компетенції дирекції коледжу, голів циклових комісій, керівників-методистів практики, які визначають бази практики, складають графік проведення практик на навчальний рік, здійснюють розподіл студентів-практикантів на бази практики, організовують настановчі конференції з питань організації та проведення практики, здійснюють методичне керівництво та контроль за практичною підготовкою студентів.

Обов'язки студентів-практикантів

- *до початку практики:* студент-практикант проходить медичний огляд та отримує допуск до роботи в освітніх навчально-виховних закладах; вивчає правила охорони праці та техніки безпеки і виробничої санітарії; бере участь у настановній нараді з питань організації і проведення практики;

- своєчасно прибуває на базу проходження практики;
- дотримується графіка роботи;
- вчасно повідомляє керівника-методиста про причини відсутності на практиці;
- складає індивідуальний план роботи;
- виконує усі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- опрацьовує спеціальну педагогічну, методичну, психологічну літературу;
- відвідує та робить аналіз заняття своїх колег-практикантів;
- працює не менше 6 годин на день;

- несе відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно (протягом чотирьох днів після завершення практики) оформляє необхідну документацію.

Оцінювання практики

При оцінюванні знань та умінь студентів-практикантів використовують «Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів», затверджені педагогічною радою Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно» (90-100 балів)	<ul style="list-style-type: none"> - студент-практикант виявив всебічні систематизовані глибокі знання програмного матеріалу, володіння основною і додатковою літературою, уміння виконувати завдання на рівні творчого використання, дисциплінованість, дотримання професійної етики; своєчасна підготовка звітної документації; схвальні відгуки колективу бази практики; - відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), виконаний дизайн-проект на належному професійному рівні. - студент-практикант повинен довести, що володіє практичними навичками виконання етапів дизайнерсько-проектних робіт, що є підтвердженням готовності студента до самостійної трудової діяльності; - студент не повинен вагатися при видозміні запитання, повинен робити детальні та узагальнюючі висновки.
«Добре» (70-89 балів)	<ul style="list-style-type: none"> - повне та систематичне виконання завдань практики, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури; здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; - але у виконанні завдань практики наявні незначні

	<p>помилки, що відображає звітна документація; - схвальні відгуки колективу бази практики</p>
<p>«Задовільно» (50-69 балів)</p>	<p>- ставиться за умови часткового (не менше 60%) поверхневого виконання завдань практики, можливих суттєвих помилок; - несистематичне виконання завдань практики; несвоєчасну підготовку звітної документації, пропуски практики; - студент, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, що виконує в основному календарний план, але якість виконання – низька; - як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент слабо знає структуру курсу, допускає помилки у відповіді, засвоїв і набув практичних навичок роботи щодо розробки дизайн-проектів, але допускає помилки; - вагається при відповіді на видозмінене запитання, разом з тим студент володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.</p>
<p>«Незадовільно» (1-49 балів)</p>	<p>- виставляється студентові-практикантові за фрагментарне виконання завдань практики, порушення трудової дисципліни, пропуски практики; - виставляється, коли студент має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань, знання дизайн-проектів недостатні для подальшої професійної діяльності; - як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткових знань з курсу.</p>

	- оцінка «незадовільно», виставляється студенту за повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу або відмову від відповіді, відсутності звіту з практики або при неповному виконанні програми практики. Ця оцінка передбачає повторне навчання студента з дисципліни.
--	--

Шкала оцінювання (національна та ECTS):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	Для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	
70-79	C	добре	
55-69	D	задовільно	
50-56	E	достатньо	
35-49	FX	незадовільно	не зараховано

Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуальних планів і завдань. Студентам-практикантам виставляється оцінка, яка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки студента.

Підсумки практики оцінюються комісією, призначеною директором коледжу (до її складу входять заступник директора з навчально-виробничої роботи, керівник-методист практики і, за можливістю, від бази практики, викладачі, які викладали студентам-практикантам спеціальні дисципліни) за стобальною системою.

Студенту, який не виконав програми практики без поважних причин може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом. Студент, який отримав негативну оцінку по практиці при комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

Навчальна практика «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя- класовода в перші дні дитини в школі»

Розподіл годин за семестрами та видами занять відповідно до робочого навчального плану

Курс	Семестр	Кількість годин									Форма контролю
		Всього	Лекції	Семінарські	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Інші види занять	Самостійна робота	Кількість кредитів ECTS	
3	5	54	-	-	-	-	-	-	54	1,5	залік

Щоб перші дні дитини в школі молодим вчителям, які перший раз переступають поріг класу і залишаються віч-на-віч з «мамо розви», яких довірили їм батьки, держава, були не такими складними, на III курсі спеціальності 013 Початкова освіта проводиться навчальна практика «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі».

Практика дає можливість спостерігати і аналізувати організацію навчально-виховного процесу у перші дні дитини в

школі, брати в ньому активну участь, підготуватись до самостійної роботи з першокласниками в майбутньому.

Мета практики: ознайомлення з особливостями періоду адаптації дитини до нових умов у перший тиждень її перебування у школі, навчання студентів аналізувати педагогічний процес і педагогічні явища, що відбуваються під час перших днів у школі.

Завдання практики передбачає: ознайомлення студентів з особливостями формування перших класів; розкриття особливостей змісту і методики навчально-виховної роботи з дітьми у перший тиждень навчання; ознайомлення студентів з особливостями роботи вчителя з батьками першокласників у перший тиждень навчального року; формування дослідницьких умінь, пов'язаних з виявленням рівня готовості дітей до навчання в школі, умінь аналізувати форми організації навчально-виховного процесу, методів і засобів навчання і виховання першокласників, зокрема формування загально навчальних та загально пізнавальних умінь.

Зміст практики: спостереження і аналіз проведення батьківських зборів напередодні нового навчального року, роботу з батьками, свята знань, свята першого дзвоника, початок першого навчального року; ознайомлення з системою роботи школи по комплектуванню класів, принципами розподілу учнів по класах, розміщення учнів у класах; щоденне спостереження і запис всіх уроків. Інших заходів першого тижня навчання першокласників, їх обговорення; збір матеріалів для написання характеристики на одного з учнів першого класу; збір матеріалів про організацію та методику проведення навчально-виховної роботи учителя першого класу, допомога учителеві у проведенні фізкультхвилинок, фізкультпауз, організованих перерв, індивідуальних та групових бесід з учнями класу; виготовлення наочності, підписування зошитів. Чергування, оформлення класу. Підготовка дошки і робочого місця до кожного уроку.

Навчальна практика «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі» є початковим етапом у системі практичної підготовки до роботи вчителя початкових класів. У цей період закладаються основи майбутньої професійної діяльності: формуються вміння і навички, акцентується увага на особистісних та педагогічних якостях учителя Від успішної роботи на цьому етапі залежить рішення – працювати в школі чи ні.

У ході практики «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі» студенти

виступають у ролі спостерігачів і колективних помічників вчителя першого класу.

Кожен день практики закінчується підведенням підсумків і виставленням оцінок студентам-практикантам. В кінці практики проводиться підсумкова конференція. Форма контролю – диференційований залік.

**Завдання на кожен день для студентів-практикантів
практики «Спостереження за навчально-виховною роботою
вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»**

Перший день

Спостерігайте! Виконуйте завдання! Робіть висновки!

1. Перша навчальна зустріч учителя з дітьми. Святкова лінійка (детальний опис). Ваші враження. Перший святковий урок навчального року. Спостереження та аналіз уроків.

Зверніть увагу на:

- створення учителем мікроклімату доброзичливості, поваги, взаєморозуміння, взаємодопомоги у дитячому колективі на перших уроках, під час екскурсії по школі, в їдальні та на перервах;
- початок формування 17амо розвиватися17іс умінь і навичок;
- знайомство учнів з букварем. Створення вчителем умов для розвитку мислення малюків, їхньої зацікавленості в навчанні. Мова вчителя, зовнішній вигляд, етика і такт;
- зустріч учителя з батьками після уроків, індивідуальні бесіди.

2. Підсумок дня практики:

- аналіз роботи вчителя з вищезазначених завдань;
- індивідуальні спостереження;
- оцінювання роботи студентів;
- ознайомлення студентів із завданнями на тиждень практики.

3. Консультація керівника практики (методиста) по складанню творчого 17саморозвитку вчителя.

Другий день

Спостерігайте! Виконуйте завдання! Робіть висновки!

1. Спостереження та допомога вчителю з таких питань: зустріч дітей вранці; організація робочих місць школярів, підготовка дошки; прийоми закріплення 17саморозвитку умінь та їхньої поведінки.

2. Спостереження та аналіз уроку навчання грамоти «Поняття про речення. Графічна модель речення». Визначити поняття, які формує вчитель на цьому уроці.

3. Спостереження та аналіз уроку письма «Письмо ламаних ліній та півогалів. Складання речень за малюнком». Звернути увагу на виконання технічних та гігієнічних правил письма, зробити висновки.

4. Спостереження та аналіз уроку математики на тему «Лічба предметів. Поняття: «лівий – правий», «верхній – нижній», «довгий – короткий», «однакові довжини». Виділити структурні елементи уроку, прийоми досягнення основної мети та завдань уроку.

5. Підсумок дня практики:

- зробити порівняльний аналіз навантаження учнів навчальними завданнями; елементи ігрової діяльності, прийоми зняття втомленості учнів, форми особистісно-орієнтованого спілкування (моральна підтримка, повага до вихованця, визнання його людської гідності, розуміння душевного стану, задоволення потреби дитини в особистому контакті з педагогом);

- проаналізувати, які педагогічні вимоги до навчання в підготовчий період дотримуються вчителем, а які ні; особисті спостереження;

- взяти консультацію щодо питань виготовлення наочності чи дидактичного матеріалу до уроків.

Третій день

Спостерігайте! Виконуйте завдання! Робіть висновки!

1. Звернути увагу на організаційні питання до початку уроків: зустріч дітей, бесіда з батьками, організація робочих місць школярів. Аналіз педагогічного такту вчителя, засобів педагогічного впливу, його роботи над формуванням в учнів уваги і уяви на уроці.

2. Спостереження та аналіз уроків за розкладом: «Читання. Закріплення уявлень про речення. Режим дня школяра. Правила поведінки дітей в класі, на уроці»; «Математика. Один і багато. Число і цифра. Назви цифр – 1, 2, 3. Підготовка до написання цифр»; Письмо. «Письмо прямих коротких та довгих ліній із заокругленням внизу. Моделювання речень».

Звернути увагу:

- під час аналізу на такі завдання: чи всі можливості теми уроку використав учитель для організації пізнавальної діяльності учнів, формування особистості учня;

- навчально-виховна цінність дидактичного матеріалу, чи відповідає він програмовим вимогам, доцільність його використання;

- результативність уроків, його спрямованість; закріплення умінь першокласників.

Отримати завдання від учителя для виготовлення наочності.

Сформулювати основні вимоги до сучасного уроку та критерії його оцінювання.

Підсумок дня практики: активна участь в обговоренні поставлених завдань на день практики; оцінка за роботу (чергування, спостереження, обговорення).

Четвертий день

Спостерігайте! Виконуйте завдання! Робіть висновки!

1. Звернути увагу на розв'язання вчителем організаційних завдань до початку занять.

2. Спостерігати уроки за розкладом. В аналізі відобразити: як на початку першого та наступного уроків закріплюються правила поведінки та загально-навчальні уміння учнів на уроках; детальний аналіз одного уроку із врахуванням навчально-пізнавальної діяльності учнів, розвитку їхньої активності та самостійності, доцільності наочного, роздаткового матеріалу та ігрових елементів; відповідність методів, прийомів роботи вчителя на уроці навчально-виховним цілям уроку. Чи навчає вчитель учнів самостійної роботи? Чи використовує основні ідеї педагогів-новаторів?

3. Звіт студентів-практикантів про виготовлення наочності. Визначити кращі зразки наочності та дидактичного матеріалу для виставки в коледжі.

4. Підсумок дня практики: обговорення самостійних спостережень; перевірка-щоденників; консультація з питань написання студентами творчих звітів практику.

П'ятий день

Спостерігайте! Виконуйте завдання! Робіть висновки!

1. Спостерігати всі уроки за розкладом: звернути увагу на організаційні моменти робочого дня учнів. Чим вони відрізняються від попередніх днів?

2. Проаналізувати роботу вчителя і учнів за підручником на всіх уроках. Визначити мету, способи організації розумової діяльності учнів під час введення нових понять; прийоми актуалізації знань учнів на уроках математики, письма, читання, їх ефективність; запитання вчителя до учнів, їх чіткість, науковість, послідовність, доступність, однозначність тощо. Чи орієнтують питання на пізнання нового, на виконання учнями логічних операцій, чи формуються загально-пізнавальні уміння першокласників.

3. Зробити детальний аналіз уроку (за вибором) з погляду визначення його типу, логіки та структурних компонентів.

4. Взяти участь у батьківських зборах, які проводить вчитель після першого тижня перебування дитини в школі. Зробити особисті висновки.

5. Підсумок дня практики: аналіз вчителем роботи з дітьми в перші дні перебування дитини в школі; перевірка творчих робіт студентів; аналіз і узагальнення, оцінювання результатів практики; підготовка до звіту.

У процесі роботи з учнями студенти ведуть спостереження, результати яких записують до свого щоденника, що допоможе скласти уявлення про окремих учнів (написання психолого-педагогічної характеристики учня).

Після закінчення практики (1 тиждень) студенти-практиканти здають такі звітні матеріали практики:

1. Щоденник практики.
2. Звіт.
3. Психолого-педагогічна характеристика на учня першого класу (адаптація дитини).
4. Творчі завдання (творча робота студента-практиканта).

Тематика творчих робіт для студентів

1. Як би я провела перший урок у першому класі?
2. Підготовча робота вчителя до навчання першокласника.
3. Настрої, переживання, поведінка дітей у перший день навчання в школі.
4. Перші уроки математики в 1 класі.
5. Види наочних посібників, їх місце і прийоми використання на перших уроках математики.
6. Види наочних посібників, їх місце і прийоми використання на уроках читання і письма.
7. Види робіт з розвитку мови в перші дні навчання.
8. Своєрідність організації і проведення перших навчальних занять з першокласниками.
9. Виявлення рівня уявлень першокласників про явища природи, суспільного життя.
10. Виховна робота у перші дні дитини в школі.
11. Індивідуальна робота з першокласниками в перший тиждень навчання в школі.
12. Особливості роботи вчителя першого класу з батьками в перші дні навчання в школі.

13. Прищеплення санітарно-гігієнічних навичок і культури поведінки 21 саморозвитку. 21

14. Проведення спортивно-оздоровчої роботи в перший тиждень навчання першокласників.

15. Формування учнівського колективу в перші дні навчання в школі.

16. Особливості психічного саморозвитку. 21

17. Розвиток мислення першокласників в перші дні навчання в школі.

18. Як би я провела перший тиждень навчання в школі в першому класі.

Студенту-практиканту, який не виконав програми практики без поважних причин може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених закладом вищої освіти.

**Івано-Франківський коледж
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

**ЩОДЕННИК
ОБЛІКУ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«Спостереження за навчально-виховною роботою
вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»**

студента (ки) _____

спеціальність 013 Початкова освіта

**ЩОДЕННИК
ОБЛІКУ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«Спостереження за навчально-виховною роботою
вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»**

Студента (ки) _____

Спеціальність 013 Початкова освіта

Практика здійснюється в школі № _____ міста (села) _____

в _____ класі з _____ до _____ 201__ року

Керівник-методист _____

**Заступник директора з навчально-виховної роботи в початкових
класах** _____

Класовод _____ **класу** _____

Розміщення учнів у _____ класі

(карта _____ класу)

I ряд

II ряд

III ряд

Розклад уроків _____ класу

<i>Понеділок</i>	<i>Четвер</i>
1 _____	1 _____
2 _____	2 _____
3 _____	3 _____
4 _____	4 _____
5 _____	5 _____
<i>Вівторок</i>	<i>П'ятниця</i>
1 _____	1 _____
2 _____	2 _____
3 _____	3 _____
4 _____	4 _____
5 _____	5 _____

<i>Середа</i>		<i>Субота</i>	
1	_____	1	_____
2	_____	2	_____
3	_____	3	_____
4	_____	4	_____
5	_____	5	_____
_____		_____	

**ПЛАН
навчальної практики
«Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-
класовода в перші дні дитини в школі»**

Дата/день	Зміст практики	Хто проводить

Спостереження та аналіз організації навчально-виховного процесу

Дата	Урок	Тема, мета уроку	Аналіз	Мої коментарі

Діагностична карта

Шк ола,	Кіль кіст	Зага льн	Рівень підготовки до школи	
			Читання	Математика

			Не знає букв	По буквах	Букви+склади	Склади	Цілі слова	Рахує від 1 до 5	Рахує від 1 до 10	Розв'язує	Просторові

Бесіда з учнем

1. Що ти вмієш робити самостійно? Ставлення до праці. Участь у домашній праці.
2. Чи любиш малювати, ліпити з пластиліну?
3. Улюблені казки, пісні, іграшки.
4. Бажання йти до школи.

Створення папки (електронний варіант фотографій) за темою (участь у конкурсі на кращу фотографію).

ДЕНЬ ЗА ДНЕМ

Щоденник студента-практиканта

Дата/день	Зміст практики
------------------	-----------------------

Аналіз роботи студента-практиканта від бази практики

Підпис _____

Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом

Підпис _____

Захист матеріалів практики:

«__» _____ 201 року

Оцінка :

За національною шкалою - _____

ECTS - _____

Керівник-методист _____

СХЕМА РОЗГОРНУТОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

1. Особливості навчальної діяльності.

1.1. Довільність психічних процесів:

- група здоров'я;
- здатний зосередитись на розв'язанні задачі та не відволікатись на сторонні подразники;
- може поставити перед собою конкретну навчальну мету й послідовно її досягти;
- розуміє вимоги вчителя і намагається їх виконувати;
- при виникненні навчальних труднощів на уроці докладає зусилля для їх подолання;
- рівень активності та самостійності у виконанні домашніх завдань;
- особливості уваги: концентрація. Стійкість.

1.2. Розвиток мислення:

- на уроці демонструє здатність узагальнювати свої знання;
- здатен відділяти суттєві властивості предметів від несуттєвих;

- орієнтується в основних поняттях часу.

1.3. Сформованість основних навчальних дій:

- розуміє завдання;
- здатний виділяти в завданні основне питання, визначати шляхи виконання завдання;
- може здійснювати прості операції мислення в умі, без опори на наочний матеріал.

1.4. Рівень розвитку мови:

- може переказувати зміст тексту або розповідь вчителя своїми словами;
- зв'язано висловлює свої думки;
- має достатній словниковий запас.

1.5. Рівень розвитку тонкої моторики:

- пише розбірливо, виконує основні вимоги;
- здатний малювати дрібні деталі, точно обводити контур.

1.6. Розумова працездатність

- зберігає розумову працездатність упродовж цілого уроку;
- здатний працювати в єдиному темпі з усім класом;
- працездатність під час виконання домашніх завдань;
- засвоює шкільну програму.

2. Особливості поведінки та спілкування

2.1. Взаємодія з ровесниками

- активний у спілкуванні, сам вибирає собі партнерів для гри та занять;
- не провокує конфліктів з ровесниками, не б'є першим;
- має постійних товаришів у класі.

2.2. Взаємодія з педагогами

- може звернутись з проханням до вчителя;
- з повагою ставиться до вчителя і дотримується потрібної дистанції у спілкуванні з ним;
- прислухається до зауважень та вимог вчителя, намагається їх виконувати.

2.3. Дотримання соціальних та етичних норм

- підтримує охайний зовнішній вигляд упродовж дня;
- не списує домашні завдання;
- дотримується правил поведінки та спілкування, о прийнятні в класі.

2.4. Саморегуляція поведінки

- відповідаючи біля дошки, контролює рухи свого тіла;

- володіє собою в ситуаціях, що вимагають зосередженості, мовчання або обмеження рухів.

2.5. Активність та автономність поведінки

- контролює свої емоції;
- достатньо активний на уроці, намагається проявити свої знання;

- проявляє зацікавленість у здобутті нових знань;

- здатен чергувати по класу.

3. Ставлення до навчальної діяльності

3.1. Наявність та характер навчальної мотивації

- не пропускає уроки без поважних причин;

- проявляє зацікавленість у позитивній оцінці;

- має все необхідне шкільне приладдя;

- особливості мотивації.

3.2. Сталій емоційний стан у школі

- адекватно реагує на оцінку та критичні зауваження;

- рівень тривожності.

4. Ставлення до світу та до самого себе

4.1. Ставлення до ровесників

- емоційно-позитивне сприймання до своїх відносин з ровесниками.

4.2. Ставлення до значимої діяльності

- позитивне сприймання школи та навчання.

4.3. Самооцінка

- рівень самооцінки.

ЗВІТ

про навчальну практику «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»

студента _____ курсу групи _____ Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

в ЗСО № _____ у період з _____ до _____ 20__ р.

**Івано-Франківський коледж
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

**МАТЕРІАЛИ
ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-
класовода у перші дні дитини в школі
студентом (кою) III курсу спеціальність 013 Початкова освіта**

База практики

ЗСО ___ ступенів № ___

м. _____

Термін проходження практики:

«_»_____ «_»_____ 20__ p.

Відомість
оцінювання результатів проходження навчальної практики
«Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі»
студентів III курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Терміни практики:

Керівники-методисти:

Прізвище, ініціали студента	Відвідування практики (1 бал за день) 1-5 балів	Допомога вчителю в організації дітей у позаурочний час	Характеристика на учня 1-15	Оформлення щоденника 1-25 балів	Творча робота 1-10 балів	Оформлення звіту практики 1-15 балів	Захист практики 1-15 балів	Усього балів 100 балів
Група ЗОШ								

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА «ПОЗАКЛАСНА І ПОЗАШКІЛЬНА ВИХОВНА РОБОТА»

**Розподіл годин за семестрами та видами занять
відповідно до робочого навчального плану**

Курс	Семестр	Кількість годин									Форма контролю
		Всього	Лекції	Семінарські	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Інші види занять	Самостійна робота	Кількість кредитів ECTS	
3	5	162							162	4,5	залік

Школа – життєвий простір дитини, тут вона не просто готується до життя, а живе. Тому виховна робота планується так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проектувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між учнями і педагогами, школою і родиною, керуючись ідеями самоцінності дитинства, демонстраційного діалогу між поколіннями. Важливу роль відіграє позакласна робота.

Позакласна виховна діяльність спрямована виховання гармонійної особистості та заснована на законах творчості, які

передбачають залучення дітей до реальної співтворчості, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, успіху, можливості почуватися вільно. Позакласна діяльність сприяє розвитку незалежного мислення, розробці прийомів співтворчості та інтелектуальної напруги, передбачає експериментування дітей, ігри, гнучке й гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, самостійної та педагогічно скерованої.

Позакласна і позашкільна робота є необхідною ланкою і в єдиній системі виховання школярів та допомагають створити в школі атмосферу багатого духовного життя, сприяють розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь, тому актуальною турботою постає визначення ефективних форм та методик позаурочної роботи.

Одна з особливостей позакласної діяльності як педагогічного процесу полягає в тому, що дитина не боїться отримати незадовільну оцінку. Спираючись на унікальність і неповторність кожної дитини, педагог має розвинути отримані знання, перетворити їх у соціальний досвід. Завдяки цьому нейтралізується функціональний підхід до дитини, фрагментарність у вихованні, інтелектуальні перевантаження.

Педагогічний процес у позакласній діяльності сприяє формуванню у дітей почуття власної винятковості під час пошуків і створення творчих ідей. Діяльність педагога в цьому процесі має бути органічно пов'язана з діяльністю дітей, їх, настроєм і внутрішнім станом. Особлива увага приділяється організації виховної діяльності учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей. Для кожної вікової категорії дітей прийнятними є використання індивідуальних (консультації), групових (тренінги, дискусії, дебати,

ділові та рольові ігри), масових (проекти, свята, концерти) форм діяльності. Так, учні 1-4 класів, беручи участь у спільних видах діяльності, вчаться будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив ровесників; у них виникає потреба до взаємовимогливості та взаємодопомоги. Тому перед педагогом-вихователем постає важливе завдання: вирізняти мотиви вчинків, роз'яснюючи дитині їх сутність і правильність в різних типових життєвих ситуаціях, даючи їй можливість емоційного «переживання» разом із практичним застосуванням отриманих знань. Слід допомогти дитині розвиватись від елементарних навичок поведінки до такою рівня, для якого необхідні самостійність у прийнятті рішень, і моральний вибір. Пріоритетними у проведенні форм виховної роботи для учнів 1-4 класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, бесіда, тематичний зошит, усний журнал, групова справа, оформлення альбому, уявна подорож, конкурси, ігри, школа ввічливості, демонстрація, розповідь, моделювання, інсценізація, вікторина, екскурсія, хвилини з мистецтвом, година спостереження, година милування тощо.

Позакласна і позашкільна робота в початкових класах проводиться у певних організаційних формах масових, групових та індивідуальних.

Масові форми це свята, ранки, збори, лінійки, фестивалі, огляди, виставки, екскурсії, зустрічі, суботники, ігри-подорожі, конкурси, вікторини.

Групові форми це об'єднання дітей по інтересах: кружки, клуби, лялькові театри (постійний склад, план роботи); а також патрулі, загони "друзів птахів" (тимчасові об'єднання) та З8ам.

Різноманітні **індивідуальні форми** занять: конструювання, моделювання, колекціонування, вирощування рослин, відхід за тваринами, малювання, ліплення, аплікація, вишивання, випалювання, випилювання.

Метою педагогічної практики є набуття студентами уявлень про характер, зміст, форми і методи виховної роботи в школі, про функціональні обов'язки учителів початкових класів як вихователів.

Завдання педагогічної практики такі:

- вивчити специфіку організації виховної роботи з молодшими школярами;
- оволодіти вміннями планувати і вести виховну роботу з молодшими школярами а позаурочний час у класі, групі продовженого дня;
- засвоїти основні форми, методи і засоби позакласної виховної роботи з учнями початкових класів;
- оволодіти методами і прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів;
- формувати професійну спрямованість, інтерес до педагогічної діяльності.

Зміст педагогічної практики включає:

- ознайомлення зі школою, вчителями початкових класів, досвідом роботи класоводів, вихователів;
- складання індивідуального плану проведення виховних заходів;
- допомога вчителю-класоводу у проведенні масових форм виховної роботи;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів;
- розробка конспектів виховних заходів;
- проведення виховних заходів;
- спостереження та аналіз виховних заходів.

Студенти-практиканти проводять 2 залікових виховних заходи.

Після закінчення практики (3 тиждень) студенти здають звітні матеріали практики:

1. Щоденник практики.
2. Конспекти виховних заходів.
3. Звіт.

Студенту-практиканту, який не виконав програми практики без поважних причин може бути надано право проходження практики

повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом.

Студент-практикант, який отримав негативну оцінку по практиці при комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

Підсумкова оцінка з виробничої (педагогічної) практики «Позакласна і позашкільна виховна робота в школі» виставляється як підсумкова оцінка з усіх видів діяльності практиканта в школі, ведення документації та захисту матеріалів практики за стобальною шкалою і заноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента.

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

**ЩОДЕННИК
ОБЛІКУ РОБОТИ
виробничої (педагогічної) практики
«Позакласна та позашкільна виховна робота»**

студента (ки) _____

спеціальність 013 Початкова освіта

**ЩОДЕННИК
ОБЛІКУ РОБОТИ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ)
ПРАКТИКИ
«Позакласна та позашкільна виховна робота»**

Студента (ки) _____
Спеціальність 013 Початкова освіта

Практика здійснюється в школі № _____ міста (села)

в _____ класі з _____ до _____ 20____ року

Керівник-методист _____

Керівник-методист з педагогіки _____

Керівник-методист з психології _____

Заступник директора з навчально-виховної роботи в початкових
класах _____

Класовод _____ класу _____

Розміщення учнів у _____ класі

(карта _____ класу)

I ряд

II ряд

III ряд

Розклад уроків _____ класу

<p style="text-align: center;"><i>Понеділок</i></p> <p>1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____</p>	<p style="text-align: center;"><i>Четвер</i></p> <p>1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____</p>
<p style="text-align: center;"><i>Вівторок</i></p> <p>1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____</p>	<p style="text-align: center;"><i>П'ятниця</i></p> <p>1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____</p>

<i>Середа</i>	<i>Субота</i>
1 _____	1 _____
2 _____	2 _____
3 _____	3 _____
4 _____	4 _____
5 _____	5 _____
_____	_____

**Індивідуальний план роботи (зразок)
студента-практиканта під час проходження практики
«Позакласна та позашкільна виховна робота»**

Тиждень	Тема	Заходи	Виконання
1 тиждень	Знайомство з базою практики. Бесіда із заступником директора з виховної роботи	<p>Передбачається ознайомлення студентів з базою практики і основними напрямками діяльності заступника директора з виховної роботи, з структурою і змістом річного плану роботи школи. В процесі бесіди студенти з'ясовують:</p> <ul style="list-style-type: none"> - які використовуються форми залучення педагогів, учнів, батьків до розробки плану виховної роботи; - стан розвитку учнівського колективу; - рівень розвитку учнівського самоврядування; - актуальність тематики масових виховних заходів; - рівень самостійності і активності школярів в 	

		<p>підготовці і проведенні позакласних виховних заходів;</p> <p>- як здійснюється контроль за станом виховної роботи в школі.</p>	
	<p>Спостереження і аналіз проведення показових виховних заходів</p>	<p>Цей день практики дає можливість студентам познайомитись з класним керівником і учнями закріпленого класу. Класний керівник ознайомлює студентів з планом виховної роботи, розкриває студентам цілі й завдання виховання у цьому навчальному році, рівень вихованості і загального розвитку учнів, ознайомлює студентів з виховною системою роботи в класі, як він взаємодіє з учнівським самоврядуванням. Після проведення виховного заходу класний керівник здійснює самоаналіз своєї діяльності щодо підготовки та проведення виховного заходу.</p> <p>Зокрема він:</p> <p>1. Дає педагогічне обґрунтування виховного заходу.</p> <p>Доцільність його</p>	

		<p>проведення. Участь учнів у виборі форми проведення заходу.</p> <p>2. Місце даного виховного заходу в системі навчально-виховної роботи класу. Його зв'язок з навчальним матеріалом, з іншою діяльністю виховного характеру.</p> <p>3. Мета заходу. Наскільки вона досягнута.</p> <p>4. Характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю при складанні плану, підготовці та проведенні.</p> <p>5. Оцінка педагогом результативності виховного заходу. Його пізнавальна і виховна цінність.</p> <p>6. Оцінка педагогом психологічного стану учнів під час підготовки і проведення заходу.</p> <p>7. Які позитивні сторони та недоліки бачить сам педагог у проведенні заходу. Студенти аналізують виховний захід, дотримуючись відповідної схеми. В день практики методист ознайомлює студентів з</p>	
--	--	---	--

		планом-графіком педпрактики і вимогами до ведення документації.	
2-3 тиждень		<p>Студенти самостійно організовують позакласну виховну роботу в закріплених класах, використовуючи різні форми проведення класних годин, бесіди, диспути, лекції, усні журнали, екскурсії, читацькі конференції, вікторини, «круглі столи», лицарські турніри, аукціони, ідеї тощо. При цьому студенти повинні дотримуватись основних вимог до проведення виховного заходу.</p> <p>Основні вимоги до проведення виховного заходу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чітка назва заходу та розуміння студентами його мети. 2. Планування основних етапів заходу та визначення завдань кожного з них. 3. Організація підготовки заходу у відповідності до поставленої мети. 4. Визначення оптимального змісту 	

		<p>виховного матеріалу з врахуванням основних принципів організації виховного процесу.</p> <p>5. Вибір найбільш раціональних методів і прийомів виховного впливу на учнів на кожному етапі заходу.</p> <p>6. Чіткість виховного заходу, оптимальний його тип і ритм.</p> <p>7. Гнучкість та широта «виховного маневру».</p> <p>8. Різноманітність і творчий характер діяльності учнів.</p> <p>9. Взаємозв'язок заходу з попередніми та наступними формами позакласної роботи з учнями</p>	
--	--	---	--

Графік виховних та позакласних заходів, які проводить студент-практикант у _____ класі

<i>Понеділок</i>		<i>Четвер</i>	
1 _____		1 _____	
2 _____		2 _____	
3 _____		3 _____	
4 _____		4 _____	
5 _____		5 _____	
<i>Вівторок</i>		<i>П'ятниця</i>	
1 _____		1 _____	
2 _____		2 _____	
3 _____		3 _____	
4 _____		4 _____	
5 _____		5 _____	

<i>Середа</i>	<i>Субота</i>
1 _____	1 _____
2 _____	2 _____
3 _____	3 _____
4 _____	4 _____
5 _____	5 _____
_____	_____

День за днем

Щоденник студента-практиканта

Дата/день	Зміст практики

--	--	--

Аналіз роботи студента-практиканта від бази практики

Підпис _____

Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом

Підпис _____

**Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом
з педагогіки**

Підпис _____

**Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом з
психології**

Підпис _____

Захист матеріалів практики:

« ___ » _____ 201 року

Оцінка :

За національною шкалою - _____

ECTS

- _____

Керівник-методист

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

**МАТЕРІАЛИ
ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ
«ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА ВИХОВНА РОБОТА»**

студента (ки) _____

спеціальність 013 Початкова освіта

База практики _____

Термін практики з ___ до ___ 20__ р.

Відомість
оцінювання проходження виробничої практики «Позакласна та позашкільна робота»
студентів III курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Термін практик:

Керівники-методисти:

Прізвище, ініціали студента	Відвідування практики (1 бал за день) 1-15 балів	Проведення виховних заходів 1-20 (2 виховні заходи по 10 балів кожен)	Оформлення щоденника 1-15 балів	Індивідуальне завдання з педагогіки	Індивідуальне завдання з психології 1-10 балів	Оформлення звіту практики 1-15 балів	Захист практики 1-15 балів	Усього балів 100 балів
Група ЗОШ								

Виробнича (педагогічна) практика «Пробні уроки і заняття в школі»

**Розподіл годин за семестрами та видами занять
відповідно до робочого навчального плану**

Курс	Семестр	Кількість годин							Форма контролю	
		Всього	Лекції	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Інші види занять	Самостійна робота		Кількість кредитів ECTS
4	7	432						432	12	залік

*«Кожен шкільний день, кожен урок повинен бути осмисленим педагогом як подарунок дітям. Кожне спілкування дитини з своїм педагогом повинно вселяти в неї радість і оптимізм»
(Шалва Амонашвили)*

Педагогічний досвід майбутній учитель може набути у процесі аудиторного навчання тільки частково. Тому виникає проблема наближення навчальної діяльності до професійної, що досягається проведенням відповідних педагогічних практик студентів.

Забезпечення зв'язку теорії з практикою навчання у закладі освіти дає можливість вирішити ряд дидактичних завдань. Насамперед, це дозволяє розширити загальні завдання навчально-виховного процесу, конкретизувати зміст наукових знань; перевірити глибину їх засвоєння, розвивати педагогічні здібності. Разом з тим зв'язок теорії з практикою формує вміння і навички застосування знань, здійснює позитивний вплив на розвиток пізнавальної самостійності, що сприяє розвитку інтелекту, а також вміння правильно орієнтуватися у вирішенні різних педагогічних завдань та життєвих ситуацій.

Діяльність студентів у період педагогічної практики є аналогом професійної діяльності учителя початкових класів і дає можливість приміряти на себе надзвичайно важливу соціальну роль людини, якій держава довіряє навчати, наставляти на життєву дорогу. Практика організується в реальних умовах початкової школи, характеризується великою кількістю функціональних обов'язків, різноманітних відносин (з учнями, учителями, батьками). Вона адекватна змісту й структурі педагогічної діяльності. Дослідження показує, що педагогічна практика для багатьох студентів:

- створює умови для самоперевірки підготовленості й придатності до педагогічної діяльності, визначення рівня педагогічної спрямованості;
- дає можливість відчувати свою соціальну відповідальність за виховання, фізичний і психічний розвиток дітей;
- формує навички постійного спостереження, діагностики особистості молодших школярів;
- сприяє творчому оволодінню професійною діяльністю тощо.

Мета практики – вироблення в практикантів професійних умінь і навичок організації навчально-виховного процесу на уроці; формування в студентів особистісної готовності до роботи вчителем початкових класів та вмінь організовувати і проводити навчальну роботу з молодшими школярами.

Завдання практики – виховання особистісно-мотиваційної готовності студентів до роботи вчителя початкових класів; формування вмінь і навичок спостерігати навчально-виховний процес та аналізувати його результати; вивчення практикантами змісту і

системи планування навчальної роботи учителя початкової школи; вироблення практичних професійних вмінь і навичок організації та здійснення навчально-виховної роботи з учнями; навчання студентів творчому застосуванню на практиці знань, отриманих при вивченні психолого-педагогічних дисциплін і фахових методик; оволодіння студентами методами, прийомами і засобами проведення уроків, занять, а також навичками керівництва пізнавальною діяльністю школярів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

Зміст практики – ознайомлення з організацією навчально-виховного процесу в початковій школі, з роботою досвідчених учителів; написання конспектів пробних уроків і позакласних занять; проведення пробних уроків і позакласних занять; спостереження та аналіз пробних уроків, занять практикантів підгрупи; ведення документації практики; виготовлення наочності, дидактичного матеріалу; вивчення вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів; індивідуальна робота.

У процесі підготовки до педагогічної практики студенти повинні знати:

структуру і зміст навчального плану та навчальних програм початкової школи; структуру і зміст планування учителем початкових класів навчальної роботи з молодшими школярами; методи навчання учнів; види домашніх завдань та ступінь самостійності учнів при їх виконанні; структуру і зміст різних типів уроків, методику їх підготовки і проведення; зміст і особливості організації позакласної навчальної роботи з предметів початкової школи.

У ході педагогічної практики «Пробні уроки та заняття в школі» студенти повинні оволодіти такими вміннями: планувати уроки і позакласні заняття з предметів, розробляти конспекти уроків, позакласних виховних занять; працювати з методичною літературою, шкільними підручниками і програмами, творчо осмислювати матеріал, добирати наочні посібники до уроків та занять; обирати найбільш ефективні форми, методи та прийоми проведення уроків і позакласних занять з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів; дотримуватися санітарно-гігієнічних норм і правил в класі; здійснювати самоаналіз та самооцінку результатів власної діяльності, а також аналізувати пробні уроки і заняття інших практикантів своєї групи, записуючи спостереження та аналіз в щоденник по практиці; готувати дидактичне обладнання до уроків і виховних заходів.

У процесі проведення пробних уроків і занять студенти виконують такі види діяльності: знайомляться з організацією навчально-виховного процесу в класі, з роботою окремих вчителів, вихователів та класних керівників; дають пробні уроки та позакласні заняття з предмета; проводять виховні заходи з учнями класу; відвідують та аналізують пробні уроки та заняття студентів-практикантів.

Студент-практикант проводить пробні уроки і заняття згідно з розкладом, який складає керівник-методист практики, узгоджуючи його з вчителем класу, в якому проходить практику студент, і завіряє заступник директора з навчально-виробничої роботи коледжу.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виробничої роботи коледжу

РОЗКЛАД
проведення пробних уроків і занять студентами-практикантами
ЗСО № _____

День/дата	Час/урок	Клас	Предмет	Прізвище. Ініціали студента- практиканта

Керівник-методист _____

Погоджено:

Класний керівник

(класи, в яких проходять практику студенти коледжу)

Згідно з розкладом пробних уроків складається графік консультацій керівників-методистів, які залучені до практики.

Студент-практикант, який за розкладом повинен проводити урок чи заняття, не пізніше, ніж за тиждень, має отримати тему уроку і

необхідні вказівки для його проведення у вчителя класу та керівника-методиста. Він зобов'язаний у своєму щоденнику розробити конспект уроку, а при потребі – необхідну наочність та інші дидактичні матеріали. Конспект уроку підписує вчитель школи, затверджує – керівник-методист коледжу.

При проведенні студентом-практикантом пробного уроку чи заняття на ньому мають бути присутні вчитель класу, керівник-методист і підгрупа студентів-практикантів, які записують у своїх щоденниках аналіз уроку. Після проведення пробного уроку чи заняття проводиться обговорення, під час якого виступають студенти, вчитель і керівник-методист, який після узгодження з вчителем виставляє оцінку за урок в щоденник практиканта (під конспектом уроку), а також в журналі виробничої практики.

За період практики студент-практикант проводить 12 пробних занять (12 уроків), 2 виховних заходи:

Українська мова і читання	-	4 уроки
Математика	-	3 уроки
Природознавство	-	2 уроки (3, 4 клас)
Я досліджую світ	-	2 уроки (1, 2 клас)
Фізичне виховання	-	1 урок
Трудове навчання	-	1 урок
Образотворче мистецтво	-	1 урок

Обов'язкові результати практики:

1. Вміти планувати уроки і позакласні заняття з різних предметів.

2. Проводити уроки, позакласні заняття різних типів з різних предметів.

3. Використовувати найбільш ефективні методи, форми і прийоми навчання.

4. Враховувати особливості фізичного і психічного розвитку школярів при виборі форм і методів роботи на уроках.

5. Грамотно записувати дані спостережень у щоденнику, аналізувати їх.

6. Організовувати учнів, створювати робочу атмосферу, підтримувати інтерес і свідому дисципліну.

7. Проявляти винахідливість, педагогічний такт в різних педагогічних ситуаціях.

8. Проводити індивідуальну та диференційовану роботу.

Після закінчення педагогічної практики студенти-практиканти подають:

1. Характеристику зі школи про роботу студента-практиканта під час педагогічної практики з її оцінкою, підписану вчителем-класоводом, директором школи, завірену печаткою.

2. Щоденник педагогічної практики.
3. Щоденник пробних уроків і занять.
4. Щоденник спостережень.

5. Загальний звіт про педагогічну практику (вміщує детальний опис проведеної роботи; в кінці подаються загальні висновки студента про хід і результати педпрактики, пропозиції щодо її поліпшення; підписують студент-практикант, вчитель-класовод і керівник-методист).

5. Психолого-педагогічну характеристику класу, учня.
6. Зразки унаочнення, виготовлене під час підготовки до уроків.
7. Індивідуальні завдання практики.

Звітні матеріали (в зазначений термін) після закінчення практики подається в папках в циклову комісію і захищаються в комісії у формі творчого конкурсу.

Студенту-практиканту, який не виконав програми практики без поважних причин може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом.

Студент-практикант, який отримав негативну оцінку по практиці при комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

Підсумкова оцінка з виробничої (педагогічної) практики «Пробні уроки і заняття в школі» виставляється як підсумкова оцінка з усіх видів діяльності практиканта в школі, ведення документації та захисту матеріалів практики за стобальною шкалою і заноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента.

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

**ЩОДЕННИК
виробничої (педагогічної) практики
«Пробні уроки і заняття в школі»**

**студента _____
спеціальність 013 Початкова освіта**

Термін практики _____

База практики _____

**ЩОДЕННИК
ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ
«ПРОБНІ УРОКИ І ЗАНЯТТЯ В ШКОЛІ»
20__ - 20__ НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

Студент (б2а) _____ курсу _____ групи

Спеціальність 013 Початкова освіта

**Практика здійснюється в ЗСО № _____ м. Івано-Франківська
в _____ класі з «__» _____ 20__ до «__» _____ 20__ року**

Керівник-методист _____

Керівник-методист з педагогіки _____

Керівник-методист з психології _____

**Заступник директора
з навчально-виховної роботи в початкових класах _____**

Класний керівник _____

2. СПИСОК УЧНІВ _____ КЛАСУ

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові учня	Рівень навчальних досягнень з предметів (високий, достатній, середній, низький)	Індивідуальні особливості учня	Суспільно-корисна робота учня в класі

2. РОЗМІЩЕННЯ УЧНІВ У КЛАСІ (КАРТА КЛАСУ)

3. РОЗКЛАД ДЗВІНКІВ

1. РОЗКЛАД УРОКІВ

_____ класу

День	Предмет	День	Предмет
Понеділок		Четвер	
Вівторок		П'ятниця	
Середа		Субота	

2. РОЗКЛАД УРОКІВ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Дні тижня	I зміна							II зміна						
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
Понеділок														
Вівторок														
Середа														
Четвер														
П'ятниця														
Субота														

3. ГРАФІК ЗАНЯТЬ ТА ФАКУЛЬТАТИВІВ

Дні тижня	Назва гуртка або факультативу	Початок і закінчення	Назва гуртка або факультативу	Початок і закінчення
Понеділок				
Вівторок				
Середа				
Четвер				
П'ятниця				
Субота				

4. РОЗКЛАД ПРОВЕДЕННЯ ЗАЛІКОВИХ УРОКІВ ТА ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ

№ з/п	Назва навчального предмета	Дата проведення	Оцінка за урок	Підпис	
				вчителя	Керівника-методиста
1.	<i>Математика (___ уроків)</i>				
1.1	Тема				
2.	<i>Українська мова (___ уроків)</i>				
3.	<i>Читання (___ уроків)</i>				

4.	<i>Природознавство (___ уроків)</i>				
5.	<i>Образотворче мистецтво (___ уроків)</i>				
6.	<i>Трудове навчання (___ уроків)</i>				
7.	<i>Фізичне виховання (___ уроків)</i>				
	<i>Виховні заходи (2 заходи)</i>				

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник-методист _____

ПЛАН

навчальної діяльності студента-практиканта

№ з/п	Зміст роботи
	I. Підготовка до залікових уроків
	II. Виготовлення наочних матеріалів
	III. Відвідування уроків: - учителів початкових класів - учителів-предметників
	IV. Відвідування уроків студентів-практикантів
	V. Позакласна робота з предмета

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник-методист _____

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА**

Тижні	День/дата	Зміст роботи	Відмітка
--------------	------------------	---------------------	-----------------

			про виконання

Основні напрями роботи, які необхідно відобразити в індивідуальному плані:

- *знайомство з навчальним закладом;*
- *складання психолого-педагогічної характеристики класного колективу;*
- *вивчення особистості учня;*
- *вивчення родини учня;*
- *аналіз проведення самопідготовки;*
- *аналіз спілкування вчителя з учнями;*
- *аналіз заняття гуртка.*

На останній сторінці індивідуального плану повинен бути підпис студента-практиканта. По завершенню практики студент готує звіт про виконану роботу.

*Сильним, досвідченим стає педагог,
який уміє аналізувати свою працю.*

В. Сухомлинський

ДЕНЬ ЗА ДНЕМ

Щоденник студента-практиканта

Тижні	День/Дата	Щоденна навчально-виховна робота та її аналіз
<i>Перший тиждень</i>		
<i>Другий тиждень</i>		
<i>Третій тиждень</i>		
<i>Четвертий тиждень</i>		
<i>П'ятий тиждень</i>		
<i>Шостий тиждень</i>		

Сьомий тиждень		
Восьмий тиждень		

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ СТУДЕНТА

Інформація	Кількісний показник
Всього проведено уроків З них на оцінку: Відмінно - Добре - Задовільно - Незадовільно -	
Відвідано уроків З них: Уроків вчителів початкових класів - Уроків студентів-практикантів -	
Взяв (ла) участь в обговоренні уроків: З них: Уроків вчителів початкових класів - Уроків студентів-практикантів -	
Проведено додаткових уроків -	
Проведено позакласних заходів З них: З навчальних предметів Загального виховного характеру	
Виготовлено наочний матеріал до уроків	
Пропущено днів практики З них: З поважних причин Самооцінка своєї педагогічної діяльності	

**АНАЛІЗ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА КЕРІВНИКОМ
ВІД БАЗИ ПРАКТИКИ**

Підпис _____

**АНАЛІЗ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА
КЕРІВНИКОМ-МЕТОДИСТОМ КОЛЕДЖУ**

Підпис _____

**АНАЛІЗ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА
КЕРІВНИКОМ-МЕТОДИСТОМ З ПЕДАГОГІКИ**

Підпис _____

**АНАЛІЗ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА
КЕРІВНИКОМ-МЕТОДИСТОМ З ПСИХОЛОГІЇ**

Підпис _____

Захист матеріалів практики

Дата захисту «__» _____ 20__ р.

За національною шкалою: _____

За шкалою ECTS: _____

Керівник-методист _____

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет і
мені Василя Стефаника»**

ЩОДЕННИК
пробних уроків і занять
студента (ки) _____
спеціальність **013 Початкова освіта**

До уроку допустив:

Класовод _____ класу _____

Керівник-методист _____

«__» _____ 20__ р.

**КОНСПЕКТ
ЗАЛІКОВОГО УРОКУ З**

_____,
проведеного в _____ класі ЗСО № _____

Тема уроку

Аналіз уроки керівником-методистом

Підпис _____

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»**

ЩОДЕННИК

**спостереження за проведенням пробних уроків
студента (ки)**

спеціальність 013 Початкова освіта

1. Список студентів підгрупи
2. Розклад уроків підгрупи

№ пп	Прізвище, 7бам'я, по батькові студента- практиканта	Проведення уроків		
		День/дата	Час	Предмет

Спостереження
уроку _____
в _____ класі
класовод _____

Тема: _____

Мета: _____

Обладнання: _____

Хід уроку (етапи уроку)	Аналіз уроку

Висновок _____

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ СТУДЕНТОМ

1. Тип, вид уроку.
2. Чи відповідає зміст уроку, методи навчання, формат організації діяльності учнів меті уроку?
3. Які методи і прийоми навчання використано на уроці?
4. Які дидактичні завдання простежені на окремих етапах уроку, чи пов'язані вони із загальною метою уроку?
5. Які форми роботи з учнями використано на уроці?
6. Чи спостерігалася на уроці індивідуалізація або диференціація навчання, в чому вона виявилася?
7. Чи побачили Ви на уроці прийоми, які б допомагали учневі самому здобувати знання, чи використано на уроці алгоритми, пам'ятки, схеми, опорні конспекти?
8. Чи використано на уроці інноваційні педагогічні технології?
9. Чи було підбито підсумок уроку?
10. Що нового для себе Ви взяли з уроку, чи збагатився Ваш методичний багаж?
11. Що б Ви порадили для удосконалення уроку?

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

МАТЕРІАЛИ

ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

«ПРОБНІ УРОКИ І ЗАНЯТТЯ В ШКОЛІ»

Спеціальність 013 Початкова освіта

Студент-практикант

База педагогічної практики

ЗСО ___ ступенів № _____

м. _____

Термін проходження практики:

ЗВІТ

про проходження виробничої (педагогічної) практики «Пробні уроки і заняття в школі»

Студент (ом/кою) _____

Спеціальності 013 Початкова освіта

База практики _____

Термін практики:

1. Оцінка організації практики; загальна характеристика матеріальної бази школи, класу; узагальнення змісту навчально-виховної роботи вчителя того класу, де працював студент-практикант. Опис проходження практики.

2. Виконання індивідуального плану практики, що не виконано і чому? Що зроблено понад план? Робота, проведена на допомогу вчителю, вихователю.

3. Виконання виховної роботи в класі згідно з індивідуальним планом, позитивні боки й недоліки при спілкуванні з учнями та вчителем, які форми виховної роботи викликали труднощі і чим зумовлені ці труднощі; які виховні завдання розв'язувалися під час педпрактики.

4. Виконання позакласної роботи згідно з індивідуальним планом: які виховні завдання розв'язувалися; які форми виховної роботи застосовувалися; аналіз власних досягнень і невдач у проведенні виховної роботи з учнями класу.

5. Аналіз методичної роботи, проведеної студентом-практикантом у класі. Як вивчався та використовувався передовий досвід учителів та вихователів, з яких проблем (навести конкретні приклади).

6. Робота з батьками.

7. Суспільно корисна праця, проведена в класі.

8. Участь у роботі педагогічної ради і методичних секцій.

9. Які вміння та навички ви набули в процесі практики? Які завдання виставите на майбутнє?

10. Загальні висновки про педпрактику, її значення у становленні студента як педагога. Ставлення студента до професії учителя. Пропозиції з удосконалення змісту та організації педпрактики. Чи дістав практикант задоволення від цієї роботи, які труднощі при цьому виникали?

Підпис студента-практиканта

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ВІДОМІСТЬ

**оцінювання результатів виробничої практики «Пробні уроки та заняття в школі»
студентів IV курсу спеціальності 013 Початкова освіта**

Термін практики: _____

Керівники-методисти: _____

Прізвище, ініціали студента	Оцінки за												Підсумкова оцінка (1-100 балів)	
	Відвідування практики (кожен день 0,25 бала) 40 днх0,5=10 балів	Залікові уроки							Психолого-педагогічна характеристика (5 балів)	Індивідуальне завдання (5 балів) з педагогіки	Індивідуальне завдання (5 балів) з психології	Оформлення документації		
		Методика навчання української мови (10 балів)	Літературне читання (10 балів)	Методика навчання математики (15 балів)	Методика навчання природознавства (10 балів)	Методика трудового навчання (5 балів)	Методика образотворчого мистецтва (5 балів)	Методика фізичного виховання (5 балів)				Щоденники (10 балів)		Звіт (5балів)
Група ПО-														

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА «БЕЗПЕРЕРВНА»

**Розподіл годин за семестрами та видами занять
відповідно до робочого навчального плану**

Курс	Семестр	Кількість годин							Кількість кредитів ECTS	Форма контролю
		Всього	Лекції	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Інші види занять	Самостійна робота		
4	8	324	-	-	-	-	-	324	9	залік

Мета практики: вироблення професійних умінь та навичок, оволодіння студентами особливостей професійної діяльності вчителя початкових класів; творче застосування на практиці всіх теоретичних знань, одержаних в коледжі; створення умов для удосконалення педагогічних здібностей студентів.

Завдання практики: закріплення та використання теоретичних знань студентів коледжу; вивчення студентами сучасного процесу навчання учнів початкових класів; навчання самостійно розробляти та складати поурочні та календарно-тематичні плани з предметів, що вивчаються в початкових класах; самостійна підготовка та проведення всіх уроків за розкладом; самостійне ведення шкільної документації (класного журналу, щоденників учнів, ознайомлення з медичними картками дітей та особовими справами учнів); самостійна перевірка та оцінювання всіх письмових робіт учнів; проведення індивідуальної роботи з учнями; ознайомлення з системою роботи вчителя, з батьками дітей; проведення батьківських зборів; ознайомлення з роботою методичного об'єднання вчителів початкових класів; здійснення психолого-педагогічного вивчення учнів класу, встановлення педагогічно-доцільних взаєностосунків з учнями, їх батьками, вчителями; підготовка та апробування матеріалів до курсових робіт.

Зміст практики:

I. Організаційно-підготовча діяльність

1. Ознайомлення із завданнями практики, з умовами діяльності навчального закладу, педагогічним колективом, учнями, матеріальним забезпеченням школи.
2. Вивчення нормативних документів школи: правил внутрішнього розпорядку школи, планів роботи метод об'єднання, календарно-тематичних планів.
3. Складання індивідуального плану роботи студента.

II. Навчально-виховна робота.

1. Самостійна підготовка і проведення освітньо-виховної роботи в класі з використанням інноваційних технологій.
2. Виготовлення необхідного дидактичного матеріалу, наочних посібників.
3. Ведення шкільної документації.
4. Проведення індивідуальної роботи з дітьми та батьками класу.
5. Спостереження і аналіз роботи вчителя.
6. Досягати свідомого засвоєння дітьми навчального матеріалу, формувати інтерес до навчання, розвивати логічне мислення учнів, компетентність, здібностей учнів.
7. Визначати ефективність навчально-виховної роботи і здійснювати її корекцію.

8. Вивчати індивідуальні та вікові особливості учнів, проектувати їх розвиток.

III. Організаційно-методична діяльність

1. Вивчення досвіду роботи вчителів початкових класів.

2. Вивчення досвіду роботи вчителя-класовода, в якого студент проходить практику.

3. Брати участь в роботі метод об'єднання вчителів початкових класів.

4. Спостерігати та аналізувати уроки вчителів.

5. Враховувати рекомендації під час роботи на практиці.

Студент-практикант зобов'язаний:

1. Бути присутнім у школі цілий робочий день (6 годин) протягом 6 тижнів.

2. Дотримуватися правил внутрішнього розпорядку школи, розпоряджень адміністрації школи та керівників практики. У випадку невиконання вимог, що висуваються до практиканта, він може бути знятий з практики.

3. Проявляти високу активність, інтерес і любов до дітей, до педагогічної професії, бути прикладом організованості, дисциплінованості, педагогічного такту.

4. Самостійно розробляти і проводити уроки, позакласні заходи, індивідуальні заняття з учнями.

5. Постійно співпрацювати з батьками, провести батьківські збори

6. Під час практики вести робочий щоденник, щоденник спостережень і аналізів уроків.

7. Перевіряти зошити, виготовляти наочність і дидактичний матеріал.

8. Вести класний журнал.

9. У визначений термін по закінченню педагогічної практики здати звітну документацію керівнику-методисту практики.

По закінченні терміну практики кожен студент подає матеріали практики:

1. Плани-конспекти проведених уроків.

2. Конспекти проведених уроків (12 конспектів), виховних заходів (4 конспекти).

3. Характеристику, затверджену директором школи.

4. Щоденник практики.

5. Щоденник спостережень та аналізу уроків вчителів школи (оформити 15 спостережень та аналізів уроків).

6. Робота з батьками.

7. Зразки унаочнення, виготовлене під час підготовки до уроків.

8. Індивідуальні завдання практики.

Звітні матеріали (в зазначений термін) після закінчення практики подається в папках в циклову комісію і захищаються в комісії у формі творчого конкурсу.

Студенту-практиканту, який не виконав програми практики без поважних причин може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом.

Студент-практикант, який не виконав програми практики, отримав негативну оцінку по практиці при комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

Підсумкова оцінка з виробничої (педагогічної) практики «Безперервна» виставляється як підсумкова оцінка з усіх видів діяльності практиканта в школі, ведення документації та захисту матеріалів практики за стобальною шкалою і заноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента.

Щоденник практики є звітним і контрольним документом студента, за яким керівники практики простежують хід безперервної педагогічної практики студента-практиканта. Щоденник заповнюється щодня, завжди знаходиться у студента і перевіряється керівником-методистом протягом усієї практики. Відсутність щоденника розглядається як порушення навчально-виробничої дисципліни.

**Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
спеціальність 013 Початкова освіта**

**ЩОДЕННИК
обліку роботи
виробничої (педагогічної) практики
«Безперервна»**

студента (ки) _____

База практики _____

Термін практики _____

ЩОДЕННИК ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

«БЕЗПЕРЕРВНА»

20__-20__ НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Студент (87а) _____ курсу _____ групи

Спеціальність 013 Початкова освіта

Практика здійснюється в ЗСО №_____ м. Івано-Франківська

в _____ класі з «_____» 20_____ до «_____» 20_____ року

Керівник-методист _____

Керівник-методист з педагогіки _____

Керівник-методист з психології _____

Заступник директора

з навчально-виховної роботи

в початкових класах

_____ (ПШ)

Класний керівник _____ (ПШ)

СПИСОК УЧНІВ _____ КЛАСУ

№ з/п	Прізвище, 88ам'я, по батькові учня	Рівень навчальних досягнень з предметів (високий, достатній, середній, низький)	Індивідуальні особливості учня	Суспільно-корисна робота учня в класі

РОЗМІЩЕННЯ УЧНІВ У КЛАСІ (КАРТА КЛАСУ)

РОЗКЛАД ДЗВІНКІВ

_____ класу

День	Предмет	День	Предмет
<i>Понеділок</i>		<i>Четвер</i>	
<i>Вівторок</i>		<i>П'ятниця</i>	
<i>Середа</i>		<i>Субота</i>	

РОЗКЛАД УРОКІВ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Дні тижня	I зміна							II зміна						
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
Понеділок														
Вівторок														
Середа														
Четвер														
П'ятниця														
Субота														

ГРАФІК ЗАНЯТЬ ГУРТКІВ ТА ФАКУЛЬТАТИВІВ

Дні тижня	Назва гуртка або факультативу	Початок і закінчення	Назва гуртка або факультативу	Початок і закінчення
Понеділок				
Вівторок				
Середа				
Четвер				
П'ятниця				
Субота				

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Керівник-методист _____

**ПЛАН
 НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА**

№ з/п	Зміст роботи
	I. Підготовка до уроків
	II. Виготовлення наочних матеріалів
	III. Відвідування уроків: - учителів початкових класів; - учителів-предметників
	IV. Відвідування уроків студентів-практикантів
	V. Позакласна робота з предмета

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Керівник-методист _____

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
 РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА**

Тижні	День/дата	Зміст роботи	Відмітка про виконання

Основні напрями роботи, які необхідно відобразити в індивідуальному плані:

- знайомство з навчальним закладом;
- складання психолого-педагогічної характеристики класного колективу;
- вивчення особистості учня;
- вивчення родини учня;
- аналіз проведення самопідготовки;
- аналіз спілкування вчителя з учнями;
- аналіз заняття гуртка.

На останній сторінці індивідуального плану повинен бути підпис студента-практиканта. По завершенню практики студент готує звіт про виконану роботу.

*Сильним, досвідченим стає педагог,
який уміє аналізувати свою працю.*
В. Сухомлинський

ДЕНЬ ЗА ДНЕМ ЩОДЕННИК СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Тижні	День/Дата	Щоденна навчально-виховна робота та її аналіз
<i>Перший тиждень</i>		
<i>Другий тиждень</i>		
<i>Третій тиждень</i>		
<i>Четвертий</i>		

<i>тиждень</i>		
<i>П'ятий тиждень</i>		
<i>Шостий тиждень</i>		

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ СТУДЕНТА

Інформація	Кількісний показник
Всього проведено уроків З них на оцінку: Відмінно - Добре - Задовільно - Незадовільно -	
Відвідано уроків З них: Уроків вчителів початкових класів - Уроків студентів-практикантів -	
Взяв (ла) участь в обговоренні уроків: З них: Уроків вчителів початкових класів - Уроків студентів-практикантів -	
Проведено додаткових уроків -	
Проведено позакласних заходів З них: З навчальних предметів Загального виховного характеру	
Виготовлено наочний матеріал до уроків	
Пропущено днів практики З них: З поважних причин	

Аналіз роботи студента-практиканта керівником від бази практики

Підпис _____

Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом коледжу

Підпис _____

Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом з педагогіки

Підпис _____

Аналіз роботи студента-практиканта керівником-методистом з психології

Підпис _____

Захист матеріалів практики

Дата захисту «__» _____ 20__ р.

Оцінено:

За національною шкалою: _____

За шкалою ECTS: _____

Керівник-методист _____

ЗВІТ
про проходження виробничої (педагогічної) практики
«Безперервна»
студентом (кою) четвертого курсу спеціальності 013 Початкова
освіта Івано-Франківського коледжу ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника»

база практики _____

термін практики _____

1. Школа і клас (вказати прізвище, ім'я, по батькові учителя початкових класів), де студент проходив практику. Коротка характеристика школи, її навчально-матеріальної бази. Коротка характеристика класу, за яким був закріплений, кількість учнів, актив класу, загальна характеристика успішності, дисципліни та інші.

2. Інформація про зміст виконаної навчально-виховної роботи у школі в ході безперервної педагогічної практики.

3. Форми, методи та інноваційні технології, які були використані в системі навчально-виховної роботи з молодшими школярами (на конкретних прикладах).

4. Виявлення ефективності навчально-виховної роботи.

5. Аналіз проведеної навчально-виховної роботи (конкретизувати, чого навчився і яких досягнуто результатів у навчанні та вихованні молодших школярів, яких умінь і навичок набуто, які недоліки помічено в своїй підготовці тощо).

6. Загальні висновки про практику, її значення у професійному становленні вчителя початкових класів.

7. Пропозиції щодо змісту та організації переддипломної педагогічної практики.

8. Зведена таблиця результатів практики (вказати, скільки уроків проведено з кожного предмету та оцінки в балах).

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СТУДЕНТА-
ПРАКТИКАНТА БАЗОЮ ПРАКТИКИ

(підписується директором школи і завіряється печаткою)

1. Прізвище, ім'я, по батькові. Школа, клас, вчитель, де студент проходив переддипломну практику на посаді вчителя початкових класів, дата.

2. Знання програми початкових класів і інноваційних технологій у початковій школі.

3. Уміння планувати навчально-виховну роботу.
4. Уміння здійснювати зв'язок з життям, розв'язувати завдання навчання та виховання школярів, впливати на свідомість, почуття, волю дітей.
5. Уміння організовувати учнів на роботу, керувати їх увагою і активізувати розумову діяльність, інтерес до навчального матеріалу, забезпечувати набуття учнями міцних знань, умінь і навичок.
6. Уміння здійснювати індивідуальний підхід до учнів і попереджувати в них відставання та неуспішність під час навчальних занять.
7. Рівень оволодіння практикантом методикою викладання кожного предмета початкової школи.
8. Уміння проводити позакласну роботу з учнями та батьками учнів.
9. Позитивні сторони і основні прогалини у теоретико-практичній підготовці практиканта.
10. Ставлення студента до виконання обов'язків і його дисциплінованість.
11. Педагогічна культура та інноваційна компетентність студента-практиканта.

Загальна оцінка за практику на посаді вчителя початкових класів: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

ВІДОМІСТЬ

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА – ЦЕ ШКОЛА ДЛЯ ЖИТТЯ У XXI СТОЛІТТІ

Реформа НУШ (Нова українська школа) – це освіта нових сенсів, 99амо розвиватися і поваги до кожної людини, це цікава, практико орієнтована, безперечна і дружня до дитини школа.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

3. Новий зміст освіти, заснований на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві компетентностей .

Виділено 11 ключових компетентностей для Нової української школи:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки та технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність .

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- вміння читати і розуміти прочитане;
- вміння висловлювати думку усно і письмово;
- критичне і системне мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- ініціативність;

- творчість;
- вміння вирішувати проблеми;
- оцінювати ризики;
- вміння конструктивно керувати емоціями;
- застосовувати емоційний інтелект;
- здатність до співпраці в команді.

У межах запровадження компетентнісного підходу створюється нова система вимірювання й оцінювання результатів навчання.

Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем (студентом-практикантом) і батьками.

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Школа має ініціювати нову, глибшу 100-річну розвив родини до побудови освітньої траєкторії дитини. Важливо забезпечити неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолати будь-яку дискримінацію.

Умотивований студент-практикант (учитель), який має свободу творчості й розвивається професійно.

На допомогу студенту-практиканту прийде освітній портал із методичними та дидактичними матеріалами: Нова українська школа (<http://nus.org.ua/>).

Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, 100-річно розвиватися.

На практиці має реалізовуватися принцип 100-річно розвиватися. Усе життя нової школи має бути організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії. Нова школа плекає українську ідентичність.

Наскрізний процес виховання, який формує цінності.

Ключові компетентності й наскрізні вміння створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця.

Поняття «освіта», «освітній процес» у їхньому сучасному розумінні означають навчання, виховання і розвиток.

Виховний процес – невід'ємна складова всього освітнього процесу, що орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність).

Виховання НЕ буде винесено в окремі «заняття з моралі». Формування характеру можливе лише через наскрізний досвід.

МЕТА І ГОЛОВНІ КОМПОНЕНТИ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ ФОРМУЛИ НОВОЇ ШКОЛИ:

4. Новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.

5. Умотивований (студент-практикант) учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.

6. Наскрізний процес виховання, який формує цінності.

7. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.

8. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, (студентом-практикантом) учителем і батьками.

9. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, 101амо розвиватис.

10. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

11.Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

12.Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише у приміщенні навчального закладу.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на таких принципах:

1.Визнання того, що кожна дитина талановита. Забезпечення рівного доступу до освіти, заборона будь-яких форм дискримінації. Не допускатиметься відокремлення дітей на підставі попереднього відбору на індивідуальному, груповому та інституційному рівнях.

2.Цінність дитинства. Відповідність освітніх вимог віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру.

3.Радість пізнання. Організація пізнавального процесу, яка приносить радість учневі, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності.

4.Розвиток вільної особистості. Замість «навченої безпорадності» – плекання самостійності та незалежного мислення. Підтримка з боку вчителя/вчительки розвиватиме у дітей самоповагу та впевненість у собі.

5.Здоров'я. Формування здорового способу життя і створення умов для фізичного і психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей молодшого шкільного віку.

6.Безпека. Створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

ОСВІТНІ ГАЛУЗІ

Зміст освіти Державного стандарту початкової освіти відповідає таким освітнім галузям:

№ з/п	Назва освітньої галузі	Скорочений запис
-------	------------------------	------------------

1		Мовно-літературна	МОВ ІНО
2		Математична	МАО
3		Природнича	ПРО
4		Технологічна	ТЕО
5		Інформатична	ІФО
6		Соціальна і здоров'язберезувальна	СЗО
7		Громадянська та історична	ГІО
8		Мистецька	МІО
9		Фізкультурна	ФІО

У межах кожної освітньої галузі зазначені:

- мета та загальні результати навчання здобувачів освіти;
- обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

«Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Новітнє розуміння компетентнісного підходу загалом і ключових компетентностей зокрема містять такі документи:

- Державний стандарт початкової освіти (2018 р.);
- Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко (2018 р.);
- Типова освітня програма початкової освіти, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна (2018 р.).

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД, КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУТНІСНІ ОЗНАКИ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У світовому досвіді склалось розуміння компетентності як інтегрованого результату освіти, набутого особистістю. Таке досягнення передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у проблемних умовах (коли, наприклад, наведено неповні умови задачі, бракує інформації про щось, обмаль часу для розгорнутого пошуку відповіді, коли невідомі причиново-наслідкові зв'язки, коли не спрацювують типові варіанти рішення тощо).

Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань:

- уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків,

явищ;

- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків – своїх та інших людей;
- брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань; оцінювати вчинки, різні моделі поведінки;
- користуватись певними предметами.

НАСКРІЗНІ ВМІННЯ

До ознак ключових компетентностей належать такі: **105**амо розвиватися**105**ість; **105**амо розвиватися; **міждисциплінарність; багатокomпонентність;** спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції.

Ключові компетентності з'єднують в одне ціле **особистісне і соціальне** в освіті, відображають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльностей, що створює передумови для розроблення індикаторів їх вимірювання; вони виявляються не взагалі, а в конкретній справі чи ситуації; набуваються молоді людиною не лише під час вивчення предметів, а й засобами неформальної освіти, впливу середовища тощо.

Важливий акцент пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання. Тобто кожна освітня галузь (мовно-літературна, іншомовна, математична, природнича, технологічна, **105**амо розвива, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна, громадянська, історична, мистецька) має освітній потенціал, необхідний для формування кожної ключової компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу.

Наприклад, **математична освітня галузь** дає змогу сформувати такі компетентності:

- *спілкування державною мовою* – уміння, що виробляється у процесі навчання математики, а саме лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень;
- *спілкування іноземними мовами* – зіставляти математичний термін або буквене позначення з його походженням з іноземної мови;
- *основні компетентності у природничих науках і технологіях* – моделювати процеси, що відбуваються в навколишньому світі;
- *інформаційно-цифрову компетентність* – діяти за алгоритмом

і складати алгоритми;

- *уміння вчитися* – доводити правильність певного судження та власної думки;

- *ініціативність і підприємливість* – здійснювати раціональний вибір;

- *соціальну та громадянську компетентності* – робити висновки з отриманих результатів розв'язування завдань соціального змісту;

- *обізнаність та самовираження у сфері культури* – естетично зображувати фігури, графіки, рисунки;

- *екологічну грамотність і здорове життя* – ощадливо користуватися природними ресурсами.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА

АСПЕКТ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на принципах гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості. Її метою є створення нового гуманного суспільства, вільного від тоталітаризму й офіціозу. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізовується у спільній діяльності студента-практиканта і учнів, студента-практиканта і батьків, що передбачає взаєморозуміння, спільність інтересів і прагнень із метою особистісного розвитку школярів.

ПРИНЦИПИ ПАРТНЕРСТВА

Принципи партнерства в педагогіці:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- соціальне партнерство (рівність сторін, добровільність взяття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Основні риси педагогіки партнерства	Навчання без примусу	Самовизначення
	Висування значущих цілей	Педагогіка конкретної дії
Ідея переборення пізнавальних утруднень у колективній творчій діяльності	Об'єднання кількох тем навчального матеріалу в окремі блоки	Використання опор
Методика «занурення»	Спільне планування індивідуального темпу навчання	Самоаналіз у процесі індивідуального і колективного підбиття підсумків діяльності учнів
Вільний вибір (використання вчителем на свій розсуд навчального часу для кращого засвоєння учнями матеріалу)	Створення інтелектуального фону навчання	Методика випереджувального навчання
Реалізація диференційованого навчання	Колективна творча виховна діяльність (самоврядування)	Активна участь дітей у контрольно-оцінювальній діяльності
Ідея життєтворчості	Систематичне залучення батьків до спільної діяльності	Інші риси

ПОСТІЙНЕ ЗАЛУЧЕННЯ ДИТИНИ ДО СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, студенту-практиканту необхідно не лише використовувати в своїй роботі стандартні методи організації освітнього процесу, а й більшою мірою виявляти ініціативу і спрямовувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності.

Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захопливі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В початковій школі виділено два цикли навчання:

- **перший** – адаптаційно-ігровий (1–2 класи);
- **другий** – основний (3–4 класи).

Метою першого циклу навчання є природне входження дитини у шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища.

Особливості цього циклу:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання залежать від індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал можна інтегрувати у змісті споріднених предметів або ввести до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань слід обмежити;
- навчання слід організовувати через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель (студент-практикант) має свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок немає; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення навчального процесу з концентрацією педагогічної уваги на *формуванні в учнів відповідальності і самостійності*; підготовка до успішного навчання в основній школі.

Його суттєвими ознаками є:

- використання у процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним

- життям, враховують індивідуальність учня;
- впровадження предметного навчання;
 - частина предметів передбачає оцінювання.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на таких принципах:

1. Визнання того, що кожна дитина талановита. Забезпечення рівного доступу до освіти, заборона будь-яких форм дискримінації. Не допускати відокремлення дітей на підставі попереднього відбору на індивідуальному, груповому та інституційному рівнях.

2. Цінність дитинства. Відповідність освітніх вимог віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру.

3. Радість пізнання. Організація пізнавального процесу, яка приносить радість учневі, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності.

4. Розвиток вільної особистості. Замість «навченої беспорядності» – плекання самостійності та незалежного мислення. Підтримка з боку вчителя/вчительки розвиватиме у дітей самоповагу та впевненість у собі.

5. Здоров'я. Формування здорового способу життя і створення умов для фізичного і психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей молодшого шкільного віку.

6. Безпека. Створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

Початок навчання у школі – визначний момент у житті дитини. Він кардинально змінює весь спосіб її буття. Властиве докільню безпечне й безтурботне середовище змінюється світом, наповненим безліччю вимог, обов'язків і обмежень: жорсткий режим відвідування школи; систематична праця, укладена в ширші часові рамки; нові норми і правила поведінки, виконання вказівок вчителя.

Свій новий статус школяра дитина не завжди усвідомлює повною мірою, але обов'язково відчуває і переживає його: пишається тим, що стала дорослою; з'являється бажання бути успішною у навчанні. Для

першокласника це означає те саме, що бути хорошим та улюбленим. Дитина переконана у тому, що у неї повинно все виходити, тому сильно переживає через свої невдачі, не завжди розуміє їх причини. Водночас із початком шкільного навчання відбувається вирішальна зміна соціальної ситуації в розвитку дитини. Її відносини з дійсністю перебудовуються: система взаємин «дитина – дорослий» диференціюється на дві частини: «дитина – батьки» та «дитина – учитель». При цьому остання визначає стосунки між дитиною і батьками, дитиною й іншими дітьми. Маленький школяр стає суб'єктом соціальних відносин і наділяється суспільно значущими обов'язками, за виконання яких отримує громадську оцінку. У першому класі для дитини вчитель стає найважливішою персоною. Його похвала або осуд часто мають більше значення, ніж оцінка батьків.

Початок навчання є для кожної дитини сильним стресом: її переповнюють почуття радості, захвату або здивування, і, водночас, вона відчуває тривогу, розгубленість, напруження. Через це у першокласників у перші тижні відвідування школи знижується опірність організму. Можуть порушуватися сон, апетит, підвищуватися температура, загострюватися хронічні захворювання. Діти можуть без причини вередувати, дратуватися, плакати. Вони легко відволікаються, не здатні довго зосереджуватися, мають низьку працездатність і швидко стомлюються. Тому традиційно для нашої школи на перші тижні припадає адаптаційний період, під час якого менша кількість уроків, незначне навчальне навантаження, режим дня схожий на той, до якого діти звикли до школи.

У початковий період навчання дитини у першому класі важливе значення має успішність адаптаційного періоду. Створення сприятливого середовища для адаптації дитини до систематичного навчання забезпечуватиме їй подальший розвиток, успішне навчання та виховання. Основною новацією у практиці діяльності перших класів закладів загальної середньої освіти є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегративного підходу у навчанні. Дидактичний зміст процесу інтеграції полягає у взаємозв'язку змісту, методів і форм роботи. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища довкілля або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру, чи для створення творчого продукту тощо. Однією з оптимальних моделей інтеграції у початковій школі є інтеграція навколо соціокультурної теми/проблеми під час

тематичних днів/тижнів. Створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору дозволяє уникнути дублювання інформації у змісті різних навчальних дисциплін та, водночас, розглянути аналогічний матеріал одночасно з різних боків, за допомогою різних дидактичних засобів. Таким чином забезпечуються збалансованість у сприйманні інформації різних освітніх галузей, психологічно комфортна атмосфера навчальних занять. Перші тижні навчання в 1-му класі – важливий етап для створення в класній спільноті атмосфери прийняття, довіри, взаємозацікавленості, бажання слухати одне одного, висловлюватися. На цьому етапі закладаються основи для усної взаємодії учителя з учнями та учнів між собою. Саме тому багато уваги в перший місяць потрібно приділяти знайомству, коротким розповідям про власні захоплення, улюблені ігри тощо. Авторами Концепції НУШ запропонований тематичний інтегрований підхід, де кожен тиждень присвячено окремій темі. Наприклад, у вересні мають вивчатися такі теми:

- «Я – школяр/ школярка»;
- «Наш клас»;
- «Мої друзі»;
- «Моє довкілля».

Ці теми – інтегровані: їх вивчення передбачає і формування наскрізних умінь, соціальних та громадянських компетентностей, і набуття предметних компетентностей, зокрема опанування граматичних та обчислювальних умінь. Формування умінь читати і писати буде відбуватися на окремих уроках української мови, а відпрацьовуватись ці уміння будуть в інтегрованому курсі, який у своєму складі може містити мовно-літературну галузь. Змінилися підходи до навчання грамоти, додалися деякі нові змістові лінії, але основний зміст лишився: учні, як і раніше, будуть навчатися читати, писати, рахувати. Наприклад, деякі з проблемних питань вересня:

- Навіщо мені ходити до школи?
- Хто я? Хто мої однокласники?
- Як безпечно дістатися до школи і повернутися додому?
- Як почуватися комфортно у класі мені і моїм однокласникам?
- Як нам стати класною спільнотою?
- Чого ми можемо досягнути спільно?
- Як зберегти дружбу?
- Які таємниці має шкільне подвір'я?

До кожної з перелічених тем, за кожним із проблемних питань пропонуються різні види освітньої діяльності. Серед них практика «ранкового кола», інтерактивні заняття у парах та групах на умовах співпраці (кооперативне навчання), «щоденні п'ять», рефлексія та багато інших форм та методів. Значну частину з них рекомендується проводити за межами класної кімнати – на свіжому повітрі, у русі. Важливо створити надійну основу для перетворення першого місяця періоду адаптації учнів, для пізнання нового для себе, опанування новим довкіллям, створення учнівської спільноти. Слід приділяти увагу груповій, ігровій, проектній та дослідницькій діяльності, мають бути урізноманітнені варіанти упорядкування освітнього середовища.

Освітнє середовище у початкових класах має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці. В освітньому середовищі Нової української школи є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Таке середовище забезпечує можливості дітям робити власний вибір, можливості для розвитку нових та удосконалення наявних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до інших. Освітнє середовище варто творити спільно, разом з дітьми. Особливу увагу вчитель має приділяти збереженню та зміцненню фізичного здоров'я учнів, їх моральному та громадянському вихованню. Із цією метою важливо організувати активну співпрацю вчителя з батьками або особами, які їх замінюють, з медичними працівниками закладу загальної середньої освіти, шкільним психологом, учителями-предметниками, вихователем групи продовженого дня. Результатами такої співпраці є: краще вивчення індивідуальних можливостей та стану здоров'я кожного першокласника; здійснення особистісно орієнтованого навчання та виховання; впровадження здоров'язберігаючих технологій освітнього процесу; спільна підготовка і проведення батьківських зборів; бесіди з батьками на психолого-педагогічну тематику тощо.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Нове освітнє середовище – це сучасний простір, сукупність умов, засобів і технологій для комфортного навчання учнів, учителів і самих батьків.

Освітнє середовище у початкових класах, де відбувається основна навчальна діяльність молодших школярів, має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними. Крім цього. Воно має відображати філософію концепцію нової української школи та освітню програму.

З першого погляду на середовище у класі ми можемо зробити висновок, кому воно належить – учителям і їхньому баченню освіти чи дітям і їхнім батькам, їхньому погляду на процес навчання. Можна стверджувати, що простір у класі, де немає дитячих та сімейних робіт, творів представників громади, не належить дітям. Його формує лише вчитель для того, щоб викладати навчальну програму без урахування інтересів і потреб дітей, їхніх попередніх знань та досвіду. Тільки педагог контролює, де і якими навчальними матеріалами користуватимуться учні, перетворює клас на місце для творчості досліджень, розвитку позитивної самооцінки дітей.

Усі школярі гідні навчатися у середовищі, де забезпечені їхні потреби – базові потреби. Потреби у навчанні, створені додаткові умови (для дітей з особливими освітніми проблемами). У такому освітньому просторі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, запропонованими самими дітьми. Учні мають можливості робити власний вибір, розвивати нові та удосконалювати наявні практичні навички, отримувати нові знання, зміцнювати своє позитивне ставлення до інших.

Дуже важливо щоб учителі повною мірою розуміли свою роль моделі бажаної поведінки та ставлення до людей із повагою, добротою й відповідальністю.

Учителі початкових класів мають усвідомлювати всю відповідальність за своїх учнів, що передбачає такі обов'язки:

- поважати кожну дитину;
- вірити в успішність кожної дитини;
- бути чесними і визнавати власні помилки;
- вміти слухати й дотримуватися конфіденційності;
- бути послідовними і справедливими;
- мати високі очікування щодо кожного учня, у тому числі учнів з особливими потребами;
- цінувати особисті зусилля дітей;
- організовувати стимулююче навчальне середовище;
- постійно оновлювати свої знання про дитячий розвиток.

Учителі мають пам'ятати, що те, як вони навчають, є таким самим важливим, як і те, чого вони навчатимуть

РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ

Під час проведення практики ранкової зустрічі відбувається розвиток важливих навичок дітей, зокрема спілкування, академічних і соціальних умінь, крім того, ця практика сприяє створенню у класі сприятливого настрою та позитивній поведінці.

Піклування один про одного, відчуття емоційної безпеки, яка потрібна для того, аби ділитися важливими ідеями та досвідом, готовність допомогти друзям – це саме ті характеристики, що відображають сутність ранкової зустрічі.

Ранкова зустріч – це зустріч на початку дня учнів з учителем. Учні сидять у колі один навпроти одного. Кожна дитина вдумливо і поважно вітається з іншими дітьми, після чого впродовж короткого часу ділиться власним досвідом зі своїми товаришами, які з повагою слухають її, ставлять запитання і коментують. Після цього вся група

бере участь у короткій груповій вправі. Спрямованій на розвиток академічних навичок, почуття команди та почуття єдності. Ранкова зустріч закінчується обміном щоденними новинами. Які зазвичай готує вчитель, щоб ознайомити з навчальним завданням дня.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована зустріч, яка посідає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує атмосфера піклування і відповідальності. Педагоги визнають особливу роль ранкової зустрічі в житті дітей і присвячують їй 15-25 хвилин на початку дня, аби створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день у школі.

Чотири основні компоненти ранкової зустрічі:

Вітання – перший компонент ранкової зустрічі. Учні разом з учителем (асистентом учителя, якщо він є) розміщуються в колі. Усі діти вітаються, і це забезпечує розуміння, що вони є важливими членами групи. Усі звертаються один до одного на ім'я, що допомагає створити атмосферу дружби та належності до групи.

Діти хочуть, щоб їх любили, цінували дорослі та однолітки, прагнуть почуватися часткою класу. Вітання адресується кожному учневі по черзі, вербально або невербально всіх запрошують до кімнати. Під час вітання кожна дитина з повагою звертається до інших на ім'я; в колі створюється доброзичливий настрій. Учні усвідомлюють свою важливість і допомагають іншим відчувати себе членами групи, яких цінують.

Практика щирого привітання інших є головною метою цього етапу, що є важливим елементом демократичного освітнього середовища, орієнтованого на дитину. Вчитель розпочинає вітання, звертаючись до когось персонально, наприклад: «Доброго ранку, Оленко. Я рада, що ти тут». Процес привітання кожного учасника окремо, зазвичай, відбувається по колу, зліва направо. Кожна дитина, після того, як її привітали, своєю чергою вітає іншу. Коло включення поширюється на всю групу, а потім і на ширшу спільноту.

Учитель має запропонувати різноманітні стилі або формати вітання, що допоможе дізнатися про унікальні особливості учнів їхнього класу. Така практика, коли діти створюють чудові нові привітання для ранкової зустрічі, заохочує їх і додає впевненості у собі.

Вітання і відповіді

Діти передають один одному якесь конкретне привітання і відповідь, наприклад:

- «Доброго ранку, Андрійку!»
- «Доброго ранку, Марічко!» доти, доки звернення не обійде коло дітей.

Вітання можна змінювати шляхом:

- зміни або додавання нових слів, наприклад: «Привіт, Андрійку, я рада, що ти прийшов»;
- використання іншої мови, можливо тієї, яку дитина використовує вдома (наприклад, ромської, російської, англійської тощо);
- додавання жестів–рукоштовування, махання рукою; або інструкцій, наприклад: «Вставайте, коли почуєте своє ім'я»;
- зміни послідовності привітання інших, наприклад, оминати кожну другу дитину, яка сидить у колі.

Вітання – знайомства

Вітання-знайомства дають можливість дітям більше дізнатися один про одного:

Потрібно підготувати картки з іменами усіх дітей. Кожна дитина витягує картку і вітає того, чиє ім'я на ній написано. Якщо у класі присутні відвідувачі (гості), можна зробити картки і з їхніми іменами, щоб була можливість привітати й гостей класу.

Окремі члени групи можуть відрекомендуватися в особливий або жартівливий спосіб, наприклад, додавати до привітання прикметники для опису себе («Доброго ранку, я розумний Миколка»). Для учнів початкової школи можна запропонувати своєрідну фонетичну вправу: вживати прикметники, що починаються з того самого звука, що і їхнє ім'я («Доброго ранку, я смілива Софійка»).

Кожна дитина має відрекомендувати особу, яка сидить поруч із нею, якимось особливим чином. Наприклад: «Алісо, я рада, що ти прийшла. У тебе такі чудові малюнки».

Вітання-знайомства можуть бути як запропонованими, так і у вільній формі: «Це моя однокласниця Дарина. Їй десять років. Дарина любить гратися з м'ячем і відвідувати спортивну секцію».

ПОНЕДІЛОК

Доброго ранку!
З понеділком, мої чорноброві!
Будьте веселі, будьте здорові!
У неділю ми відпочили,
Отже, сили свої поновили.
Всїдайтесь зручніше, покажем неділі,
Які ми в навчанні, які ми у ділі.

ВІТОРОК

Сьогодні вівторок нас вітає,
Вдалого дня всім нам бажає!
Вівторок – вмілий трудівник,
Лінуватися не звик.
То й ми не лінуємось,
До навчання ретельно готуємось!

СЕРЕДА

Доброго ранку, доброго дня,
Клас мій хороший, моя ви рідня!
Із середою вас вітаю,
День цікавий обіцяю.
Середа хоч і робоча,
Та на витівки охоча.
З нами попрацює,
З нами й пожартує!

ЧЕТВЕР

Доброго ранку вам бажаю,
Із четвергом щиро вітаю.
Уві сні він мені розказав,
Щоб про це кожен знав:
Найкращі слова,
І це справді дива –
Чесність, чемність, чарівник,
Не забудьмо й про часник.
А ще ми любимо читати,
Четвергу про це слід знати!

П'ЯТНИЦЯ

П'ятниця, говорять, сім пар рук має,
Бо розпочаті справи завершає.
Ми теж старанно працювати будемо
І про робоче місце не забудемо.
Речі свої в рюкзачки поскладаємо
І парти свої уважно оглядаємо.
Щоб залишені в класі папірці і цятки
Не лоскотали в вихідні вам п'ятки.

Присміх ранкових зустрічей бажає Вам «Початкова школа».

Вітання створює спокійний і розважливий настрій для наступного елемента зустрічі – групового заняття.

2. Групове заняття – другий компонент ранкової зустрічі, що розпочинається після спокійного періоду обмірковування інформації. У класі створюється відчуття єдності, радості через виконання пісень, участі в іграх, коротких і швидких заняттях. Ігри та заняття. Позбавлені елементів суперництва, кооперативні за суттю, враховують індивідуальний рівень розвитку певних навичок дітей. Такі групові заняття, здебільшого, пов'язані з навчальною програмою або темою, яку в цей час вивчають у класі.

Мета групових занять полягає в об'єднанні групи. Кожний член групи приєднується до спільних розваг – співає, грається в ігри, бере участь у виконанні різних вправ. Серед цих вправ мають бути ігри,

які не передбачають суперництва, а також завдання кооперативного характеру, де цінуються і враховуються індивідуальний рівень навичок та інтереси дітей. Ці заняття потребують від учнів використання навичок критичного мислення і сприяють самовираженню. Групові заняття можуть бути структуровані та містити завдання, пов'язані з навчальною програмою. Інтелектуальні ігри і завдання спрямовані на розвиток етичних і моральних почуттів. Їх можна використовувати як вступ до роботи в класі та для обговорень.

Групові заняття під час ранкової зустрічі варто проводити після спокійного обмірковування періоду обміну інформацією, коли діти готові до участі в активніших видах діяльності. Групові заняття менш структуровані, ніж такі компоненти ранкової зустрічі, як вітання та обмін інформацією, і спрямовані на задоволення притаманного дітям бажання рухатися.

Групові заняття, зазвичай, є другим компонентом ранкової зустрічі, з яким треба ознайомити учнів. Водночас вони можуть, наприклад, разом заспівати пісеньку, беручи таким чином участь у групових заняттях іще до їх початку. Після того як діти опанують такий компонент ранкової зустрічі, як вітання, педагоги можуть ознайомити їх із груповими заняттями, обговоривши, насамперед, значення слова «спільнота».

3. Обмін інформацією – третій компонент ранкової зустрічі. Учні висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Діти мають змогу дізнатися щось один про одного. Обмін інформацією допомагає розвивати навички, які дають змогу навчатися, впевнено говорити та слухати. Кожна дитина може поставити запитання або прокоментувати, а учень, який повідомляє інформацію, відповідає на запитання та коментарі товаришів.

Практика обміну інформацією – це найважливіший компонент ранкової зустрічі, під час якого учні висловлюють свої ідеї, стурбованість, досвід, почуття, обмінюються важливими для них речами, ставлять запитання або коментують. Таким чином діти дізнаються про інших і надають можливість іншим краще пізнати себе.

Обмін інформацією виховує в учнів навички вільно висловлюватися перед іншими дітьми та батьками. Діти потребують практики, аби почуватися спокійно й компетентно, висловлюючи свої ідеї у класі. Певні моделі, пов'язані з обміном інформацією, дають

дітям можливість відчувати до себе відповідну увагу. Діти впевненіше висловлюються, коли знають, що їх поважатимуть і слухатимуть, що вони зможуть чітко сформулювати свої думки.

4.Щоденні новини – завершальний елемент ранкової зустрічі. Це коментування письмового оголошення, яке щодня вивішують на відповідному стенді або дошці. Письмове оголошення налаштовує учнів на те, що вони мають засвоїти цього дня, а також дає можливість обміркувати події та навчання попередніх днів. Щоденні новини допомагають дітям тренувати навчальні звички, що сприяють розвиткові математичних та мовленнєвих навичок. Щоденні новини можуть містити різноманітні завдання (заповнення календаря, перегляд розкладу, виконання робіт, створення графіка погоди тощо), що активізує початок індивідуальної роботи або діяльність у навчальних центрах.

Щоденні новини сприяють розвитку демократичної практики надання інформації, важливої для всіх, у письмовій або усній формі. Письмове повідомлення на дошці, зазвичай, складається з конкретних і сталих компонентів.

Наприклад, щоденні новини можуть містити:

- особливе вітання;
- календарну інформацію;
- повідомлення або інформацію про поточну тему навчальної програми або тему обговорення;
- пояснення щодо плану роботи на день;
- інформацію про конкретні види роботи чи обов'язки;
- особливе прохання або завдання, що потребує виконання;
- спеціальні оголошення .

Для того щоб максимально використати всі можливості цієї практики, щоденні новини мають відповідати таким вимогам:

- бути візуально і фізично доступними для всіх;
- сприяти розвитку навичок читання і надавати змогу постійно здійснювати необхідні адаптації;
- бути чіткими, простими і стислими;
- бути розбірливо й охайно написаними;
- враховувати мовні знання, які відповідають віковим дітям;
- враховувати вміння читати, які відповідають віковим дітям;
- враховувати вміння писати, які відповідають віковим дітям;
- бути у сталому форматі .

Необхідні матеріали: фліп-чарт, дошка, великі аркуші паперу, яскраві кольорові маркери або крейда. Візуальний дисплей має бути

доступним, щоб діти мали змогу на ньому писати. Окремі аркуші щоденних новин, записаних на папері, можна збирати, зробити з них книгу класу, або наприкінці дня передати батькам когось із дітей. Якщо щоденні новини збирають і скріплюють, у такий спосіб педагог демонструє учням їхню важливість. Вони стають історією класу і свідчать про його розвиток. Коли учні дорослішають і переходять до середньої школи, потреба у записах і збереженні щоденних новин зменшується.

Щоденні новини допомагають зробити легкий перехід до вибору заняття або до наступного навчального етапу дня. Якщо ранкова зустріч стає задовгою, такі оголошення, календар, додаткові ігри, роботу з розкладом, інші питання можна перенести на інший час.

Такі заняття дають дітям змогу розвивати соціальні та академічні навички, поєднуючи соціальний, емоційний та інтелектуальний розвиток кожного учня. Повторення позитивного досвіду сприяє розвитку доброти, емпатії та інклюзії, а також дає надзвичайні результати як для створення спільноти у класі, так і поза його межами.

Практика ранкових зустрічей – одна з успішних. Вона допомагає вчителю створити спільноту в класі, що зазвичай потребує часу, уваги й терпіння.

Ранкова зустріч сприяє налагодженню взаємин між дітьми і дорослими, які формують відчуття колективу в кожного з його членів. Формування спільноти стає ефективнішим. Коли вчитель виконує роль фасилітатора (фахівця, який допомагає забезпечити успішну групову комунікацію, але не намагається жорстко контролювати цей процес). У такому разі ранкова зустріч стає інтерактивною і невимушеною. Коли велику частину відповідальності за проведення ранкової зустрічі перекладають на дітей, учитель може використовувати свій час для заохочення спілкування школярів, надання їм допомоги тощо.

Створення спільноти в класі

У чому полягає важливість створення спільноти? Спільнота дає відчуття причетності. Члени спільноти пов'язані один з одним колективними інтересами та цінностями. Люди, які відчувають себе частиною спільноти, виходять за межі свого безпосереднього інтересу заради користі групи, піклуються один про одного. Коли вони почуваються частиною спільноти, то більше й довше працюють задля її інтересів. Вони знають сильні сторони кожного учня класу та можуть, за потреби, їх використовувати. Вони навчаються один в

одного, розширюючи знання й досвід усіх членів спільноти. У процесі колективної роботи виникає певний рівень довіри поміж членами спільноти. Спільноти можуть самовдосконалюватися, отримуючи зворотний зв'язок один від одного.

Розвиток навичок спілкування

Уміння говорити і слухати є найважливішими якостями, як необхідні для демократичної культури. Учні молодших класів можуть висловлювати свою точку зору, чути думки інших людей, аналізувати їх. Ранкова зустріч дає дітям змогу брати участь у групових обговореннях, а педагогам – моделювати й активно розвивати у дітей вміння та навички ефективного спілкування.

Люди, які можуть ефективно спілкуватися:

- висловлюють свої думки таким чином, щоб їх розуміли інші;
- уважно слухають, коли говорять інші;
- розв'язують проблеми за допомогою слів;
- пропонують свої ідеї іншим.

Ці навички мають важливе значення для успішного життя в колективі. Спільного навчання та розв'язання конфліктних ситуацій. Ранкова зустріч – ідеальна можливість для розвитку цих навичок.

Передбачається, що учні робитимуть свій внесок у роботу групи в навчальній, соціальній, емоційній, практичній сферах. Вони потрібні, від них залежать інші, їх цінують за особистий внесок. Діти потребують практичного досвіду у висловленні власних думок, у кращому пізнанні один одного, у визнанні сильних сторін і талантів своїх однолітків. Такі заняття, як ранкова зустріч, дають змогу постійно розвивати ці навички.

Розвиток соціальних навичок

Завдяки практиці ранкової зустрічі учні початкової школи переходять від зосередження уваги на власній особистості до охоплення нею інших. Соціальні переваги цього підходу сприяють розвиткові емпатії, активному слуханню однолітків, навчають дітей розуміти думки інших людей. Уміння сприймати точку зору іншої людини долає упередженість, сприяє толерантності та визнанню відмінностей. Такі соціальні компетентності допомагають людям жити у взаємній повазі, створюють умови для позитивного відкритого спілкування між окремими членами суспільства. Це основні навички, необхідні для демократії.

Соціальні навички розвиваються не в ізоляції і не тоді, коли діяльність і моделі поведінки жорстко визначені. Здатність ефективно говорити і слухати. Робити вибір, а також залагоджувати

конфлікти, коли вони виникають, - усе це має найважливіше значення для функціонування будь-якої спільноти. Діти потребують спокійної та інклюзивної атмосфери. Їм потрібні можливості експериментувати та різними способами розповідати, спілкуватися та отримувати задоволення від перебування в колі своїх однолітків.

Розвиток академічних навичок

Результати сучасних досліджень свідчать, що розвиток соціальних навичок допомагає підвищити академічні досягнення, забезпечує якісне навчання і викладання. Сприяє розвитку таких вмінь:

- розширення словникового запасу;
- вміння досліджувати, аналізувати й оцінювати навчальний матеріал;
- вміння відповідати на запитання;
- вміння використовувати нову інформацію.

СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ

Повсякденні вправи, які практикують під час проведення ранкової зустрічі, допомагають учням зблизитися з однолітками, навчитися співпрацювати, утримуватися від критики інших, поважати інших як особистостей. Позитивний настрій у класі створюється за рахунок атмосфери довіри, відчуття належності до спільноти, участі в ухваленні рішень, доброти та заохочення з боку однолітків, вільного від критики ставлення вчителя, очікування конкретних результатів, справедливості та неупередженості.

Розвиток демократичних цінностей

Ранкові зустрічі дають можливість дітям дізнатися в доступній формі про демократичні цінності, а саме:

1) Інклюзія: вчитель і діти сприймають внесок кожної дитини з однаковою доброзичливістю і повагою незалежно від здібностей, соціального походження чи статі.

2) Активна участь: ранкова зустріч передбачає участь усіх дітей. Діти вітаються один з одним, обмінюються інформацією, ставлять запитання, коментують, долучаються до групової роботи.

3) Критичне мислення: діти вчаться формулювати запитання, ставити під сумнів та оцінювати ідеї, які можуть відрізнятися від їхніх чи бути подібними.

4) Толерантність і прийняття: дитина може не погоджуватися з ідеями інших, тоді ці питання розглядають у процесі вільної дискусії. Протилежні думки вислуховують і обговорюють, адже існує взаємна довіра серед дітей.

5) Самостійне мислення: дітей заохочують до обміну власним досвідом та ідеями.

6) Відкритість: висловлюють та обговорюють низку ідей. У щоденних новинах повідомляють доступну для всіх інформацію.

7) Власна та соціальна відповідальність: діти встановлюють правила власної поведінки та поведінки групи. Під час ранкової зустрічі й упродовж усього дня вони уважно слухають, із повагою відповідають, практикують доброзичливість.

Планування ранкової зустрічі

Ранкову зустріч планують так само, як і уроки. Планування всіх компонентів зустрічі має враховувати:

- інтереси й ідеї окремих дітей;
- інтереси й ідеї групи;
- навчальні теми;
- ідеї, що виникли;
- проблеми або занепокоєння, що впливають з відгуків або групових обговорень.

СТВОРЕННЯ ПРАВИЛ КЛАСУ

У класі, орієнтованому на дитину, учні самостійно керують власною поведінкою і ухвалюють оптимальні рішення під керівництвом учителя. Педагоги сприяють розвитку самоконтролю, дозволяючи дітям встановлювати основні принципи поведінки у класі

через запровадження правил класу.

Правила класу – це позитивні висловлювання, що окреслюють принципи поведінки учнів у класі. Вони сприяють розв'язанню етичних проблем, що можуть виникати у навчальному закладі. Діти, дотримуючись принципів, які вони розробляють для класу, демонструють відповідальність і незалежність.

ФІЗИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Фізичне розвивальне середовище передбачає такі умови, де б дитина вільно, в індивідуальному режимі реалізувала свою потребу в бігу, лазанні, стрибках, повзанні.

Ефективної індивідуалізації освітнього процесу можна досягти через організацію простору класної кімнати у вигляді навчальних осередків. Які відображають освітні потреби й інтереси дітей.

Організація таких навчальних осередків здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, формування самостійності, організації роботи дітей у парах, у малих групах, а також індивідуально. У навчальних осередках можна проводити різні види освітньої діяльності, тому вони мають містити різні навчальні матеріали.

Навчальні осередки

Відмінним в організації навчальних осередків у першому класі, порівняно із садочком, буде необов'язковість їхнього фізичного розмежування, а, радше, позначення навчальних матеріалів, які, як і в дитячому садочку, мають бути певним чином розміщені, відмічені і, найголовніше, доступні для дітей.

Важливі навчальні осередки для першого класу:

- осередок читання і письма;
- осередок природознавства;
- математичний осередок;

- мистецький осередок.

Назва навчального простору	Необхідні матеріали
Осередок читання і письма	Книги Карти, глобус Плакати Вірші, написані на великих аркушах паперу Письмове приладдя (олівці, маркери, фломастери) Папір Клей або скоч (липка стрічка) Діркопробивач, мотузки Комп'ютер і навушники – для забезпечення можливості слухати і переглядати історії усім разом або окремим дітям
Осередок природознавства	Камінці, мушлі, інші природні матеріали Магніти Збільшувальне скло Терези Довідкова література і журнали з природознавства Кімнатні рослини
Мистецький осередок (осередок малювання)	Фарби й пензлі Глина (пластилін) Старі журнали Папір Приладдя для письма й малювання Мольберт
Осередок математики	Матеріали для лічби (пластикові іграшки, кубики різних розмірів, фабричні або саморобні предмети для лічби) Пазли Доміно

	Лінійки, терези, інші засоби для вимірювання Ігри
--	--

Додаткові навчальні матеріали можуть бути такими:

Назва навчального простору	Необхідні матеріали
Осередок читання і письма	Матеріали для вивчення конкретної теми (наприклад, якщо діти вивчають тему «Схованки», можна зробити книжки у формі будинків, печер або інших «схованок», які діти використовуватимуть для написання власних історій) Книжки, диски Лінійки та указки для вказування на слова у книжках і таблицях Великі подушки (щоб розглядати книжки індивідуально) Готові або саморобні ігри для читання Додаткове письмове приладдя для письма (крейда, фарби, пензлі, ручки тощо) Степлери Словники, картки зі словами
Осередок природознавства	Матеріали для вивчення конкретної теми (наприклад, якщо діти вивчають тему «Африканські савани», можна додати картинки із зображеннями тварин, які мешкають у саванах, книжки про савани тощо) Кімнатні тварини – морська свинка, акваріум із рибками. Діти можуть спостерігати за ними, занотовувати їхній зріст тощо Мікроскоп
Мистецький осередок (осередок малювання)	Матеріали для вивчення конкретної теми (наприклад, якщо діти вивчають тему «Світові океани», можна зібрати журнали з ілюстраціями океанів, пісок, мушлі, сіль та інші морські предмети (з них діти залюбки створюватимуть різноманітні мистецькі роботи))

	Губки, пензлі та пляшечки-бризкалки для малювання Репродукції відомих картин
Осередок математики	Матеріали для вивчення конкретної теми (наприклад, якщо діти вивчають тему «Схованки», можна зробити книжки у формі будинків, печер або інших «схованок», які діти використовуватимуть для написання власних історій) Книжки, диски Лінійки та указки для вказування на слова у книжках і таблицях Великі подушки (щоб розглядати книжки індивідуально) Готові або саморобні ігри для читання Додаткове письмове приладдя для письма (крейда, фарби, пензлі, ручки тощо) Степлери Словники, картки зі словами

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Навчальні програми предметів та курсів створюють учителі безпосередньо на основі Державного стандарту початкової освіти або за зразком Типової навчальної програми – самостійно або об'єднавшись у професійні спільноти / мережі.

Приклад навчальної програми Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Цикл: 1–2

Кількість годин: 7

Галузі:

- мовно-літературна;
- математична;
- природнича;
- технологічна;
- інформатична;
- соціальна і здоров'язберезувальна;
- громадянська та історична

Назва змістової лінії або тема: Я – школяр

Короткий опис:

У рамках цього тижня важливо організувати знайомство учнів з однокласниками та вчителями, а також створити умови для цікавого й радісного навчання. Варто відразу ж розпочати роботу над формуванням умінь працювати в парах та малих групах.

Пропонований зміст матеріалу:

ПРО: Природа навколо мене. Жива і нежива природа.

СЗО: Спілкування.

Повага до себе та інших людей.

Безпечна дорога до/зі школи.

Важливість власного навчання у школі.

ГЮ: Навіщо я навчаюся.

ТЕО: Матеріали та інструменти, необхідні для роботи. Виготовлення виробу з готових деталей.

ІФО: Просте впорядкування даних.

МОВ: Норми спілкування з людьми різного віку.

Умови безпосереднього спілкування: можливість бачити й чути один одного. Речення. Слова у реченні.

МАО: Ознаки об'єктів навколишнього світу (колір, форма, розмір).

Лічба об'єктів навколишнього світу. Розміщення об'єктів на площині та у просторі

Основою навчальної програми є укладені в логічній послідовності очікувані результати навчання, передбачені Типовою освітньою програмою для тих освітніх галузей, які підлягають повній або частковій інтеграції в рамках вказаного предмета.

Моделювання навчальної діяльності здійснюється відповідно до проблемних запитань, які розкривають теми, передбачені цією програмою.

Аналогічно формуються програми з усіх предметів – як окремих, так і інтегрованих.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В початковій школі виділено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1–2 класи); другий – основний (3–4 класи).

Метою першого циклу навчання є природне входження дитини у шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища.

Особливості цього циклу:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання залежать від індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал можна інтегрувати у змісті споріднених предметів або ввести до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань слід обмежити;
- навчання слід організовувати через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель (студент-практикант) має свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок немає; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення навчального процесу з концентрацією педагогічної уваги на *формуванні в учнів відповідальності і самостійності*; підготовка до успішного навчання в основній школі.

Його суттєвими ознаками є:

- використання у процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня;
- впровадження предметного навчання;
- частина предметів передбачає оцінювання.

***Студенти-практиканти мають пам'ятати,
що те, як вони навчають, є таким
важливим, як і те, чого вони навчають***

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Важливим елементом системи формування нового змісту освіти є чітке бачення результатів педагогічного партнерства «учень – учитель (студент-практикант)», в основі якого – цінності, зазначені в Концепції Нової української школи, свого часу рекомендовані Європейським парламентом та Радою Європи. Ці 24 риси і чесноти визнали пріоритетними понад 50 країн світу: ***креативність,***

цікавість, критичне мислення, любов до навчання, мудрість, відвага, наполегливість, чесність, енергійність, любов, доброта, соціальний та емоційний інтелект, співпраця, справедливість, лідерство, вміння вибачати, скромність, розсудливість, самоконтроль, поцінювання краси, вдячність, оптимізм, почуття гумору і віра (за класифікацією Мартіна Селігмана і Кристофера Петерсона).

Діти приходять із сімей, де уже встановлені певні життєві норми, тому важливо їх обговорювати з усіма учнями класу і визначати спільні цінності, на яких ґрунтуватимуться дії як дітей, так і дорослих – учителів (студентів-практикантів) і батьків.

Як тільки ці значущі якості будуть обговорені та прийняті усіма дітьми як дороговкази їхньої поведінки у школі та вдома, їх варто написати на великому аркуші паперу і вивісити на видноті.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ Цілі навчання (таксономія Блума)

Готуючись до уроку, вчителю важливо усвідомлювати цілі, яких потрібно досягти на цьому конкретному занятті.

У 1956 році американський психолог Бенджамін Блум у книзі «Таксономія освітніх цілей: сфера пізнання» («Taxonomy of Educational Objectives: Cognitive Domain») запропонував правила чіткого й однозначного формулювання і впорядкування цілей навчання:

- цілі когнітивної групи (розуміння, відтворення, застосування, аналіз, синтез, оцінка);
- цілі афективної групи (вони виражаються через сприймання, інтереси, нахили, здібності тощо);
- цілі психомоторні (навички письма, мовленнєві, фізичні, трудові навички)

Знання	Запам'ятовування та відтворення матеріалу, який вивчають
Розуміння	Встановлення зв'язку, перетворення з однієї форми в іншу (зі словесної у графічну), інтерпретація, прогнозування
Застосування	Використання вивченого матеріалу
Аналіз	Виділення частин цілого, виявлення

	взаємозв'язків між ними, осмислення принципів організації цілого
Синтез	Вміння комбінувати елементи, щоб одержати цілісною системною властивістю
Оцінка	Вміння оцінювати власні дії, способи мислення

ДЕЯКІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

«Мозкова атака»

Основне завдання «мозкової атаки» – зібрати якомога більшу кількість ідей, звільнивши учасників обговорення від інерції мислення і стереотипів.

Цю стратегію використовують з метою продукування найбільшої кількості ідей для розв'язання певної проблеми або для збирання інформації з певної теми. Учням пропонують згадати все, що вони знають, або думають, що знають, із певної теми. Обов'язковою умовою є запис усіх ідей, навіть суперечливих, і розвиток ідей у процесі обговорення, класифікація ідей по закінченні обговорення.

«Мозкову атаку» можна проводити фронтально з усім класом, коли ідеї записує вчитель на дошці (перевага цього способу – заощадження часу на уроці), індивідуально, у парах, групах.

«Асоціативний куц» («131амо розви»)

Стратегію «Асоціативний куц» використовують для «входження» в тему, яку розглядатимуть у подальшому.

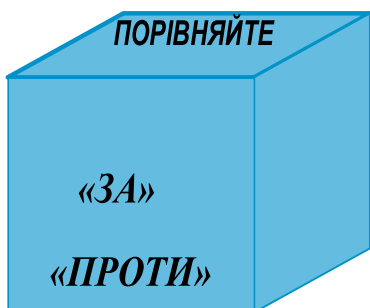
На відміну від «мозкової атаки», де висловлені думки стосуються інформації з приводу певної теми (пригадайте, що ви ЗНАЄТЕ), метод «131амо розви» спонукає учнів думати вільно та відкрито про певний предмет, образ, тему, у тому числі висловлювати почуття, емоції, ставлення.

Отже, *метод «131амо розви» стимулює нелінійну форму мислення – асоціативне мислення.*

«Кубування»

«Кубування» є стратегією навчання, яка полегшує розгляд різних аспектів теми (автори Грегори Кован і Елізабет Кован, 1980 року).

Цей підхід передбачає використання кубика (його можна виготовити самостійно з цупкого картону або обклеїти коробку папером), на кожній грані якого написано вказівки:

- ✓ опишіть;
- ✓ порівняйте;
- ✓ встановіть асоціації;
- ✓ проаналізуйте;
- ✓ знайдіть застосування;
- ✓ запропонуйте аргументи «за» або «проти».

Застосовуючи цю стратегію, слід пам'ятати, що черговість граней передбачає перехід від менш складних завдань (з погляду мисленнєвої діяльності) до більш складних. Використовуючи цю стратегію у початкових класах, бажано пояснювати учням, що від них вимагають, у доступних для них формулюваннях.

Знаємо – хочемо знати – дізналися (таблиця «ЗХД»)

Стратегія «ЗХД» передбачає аналіз учнями власних знань із теми, що розглядатиметься на уроці; постановку запитань із цієї теми, які виявляють їхню зацікавленість тією чи іншою стороною питання; стислий запис інформації з теми, а також планування власних кроків щодо можливих шляхів навчання.

Алгоритм роботи за стратегією «ЗХД»

Крок 1	Покажіть учням таблицю «ЗХД». Поясніть, що в першому стовпчику ви будете записувати те, що діти знають із теми.
Крок 2	Оголосіть тему і попросіть дітей висловити все, що вони знають із цієї теми. Записуючи їхні думки, важливо зазначати їхні імена – це посилює самооцінку дітей.
Крок 3	Попросіть дітей подумати, про що б вони ще хотіли дізнатися з цієї теми та запишіть це у другий стовпчик таблиці.
Крок 4	Обговоріть із дітьми, яким чином вони можуть знайти відповіді на свої запитання: переглянути

	відео, попросити батьків допомогти знайти відповідну інформацію в інтернеті і прочитати їм тощо.
Крок 5	По завершенні заняття (чи вивчення теми) заповніть із дітьми третій стовпчик таблиці («Дізналися»), також записуючи імена дітей під їхніми відповідями.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД: РОТАЦІЙНІ МОДЕЛІ «ЩОДЕННІ 5» І «ЩОДЕННІ 3»

Щоденні види діяльності – ротаційні моделі

Ротаційні моделі «Щоденні 5» (читання і письмо) і «Щоденні 3» (математика) – це набори щоденних видів діяльності, виконуючи які, діти навчаються бути самостійними під час читання, письма й вивчення математики, а студент-практикант (учитель) має можливість працювати з учнями індивідуально та у малих групах.

10 кроків, щоб навчати та навчитися самостійності

Крок 1. Визначте, чого потрібно навчити.

Крок 2. Поставте мету і створіть атмосферу терміновості.

Крок 3. Записуйте бажані моделі поведінки на «Я-схему».

Крок 4. Змоделюйте найбільш бажану поведінку.

Крок 5. Змоделюйте найменш бажану поведінку, а потім найбільш бажану.

Крок 6. Розмістіть учнів у класі.

Крок 7. Тренуйте та формуйте витривалість.

Крок 8. Не заважайте.

Крок 9. Використовуйте тихий сигнал, щоб скликати учнів до початкового місця збору.

Крок 10. Проведіть групове опитування: запитайте «Як усе пройшло?».

Ротаційні моделі «Щоденні 5»

Основними компонентами (етапами, видами діяльності) ротаційної моделі «Щоденні 5» є:

- читання для себе;
- письмо для себе;
- читання для когось;
- робота зі словами;

- слухання.

Ротаційна модель «Щоденні 5» розроблена з метою навчити учнів розвивати власну витривалість та самостійність під час виконання кожного з її компонентів, що забезпечує їхню активну участь у читанні та письмі упродовж тривалого часу. Ця модель пропонує різноманітні види діяльності, що збільшують мотивацію та інтелектуальну зайнятість учнів.

Ротаційні моделі «Щоденні 3»

Основними компонентами (етапами, видами діяльності) ротаційної моделі «Щоденні 3» є:

- математика самостійно;
- математика разом;
- математичне письмо.

Компоненти «Математика самостійно» і «Математика разом» передбачають використання 134амо розвивати практики і базуються на діяльності з маніпулятивними предметами. Ця діяльність залучає дітей до математичних ігор, як самостійних, так і з партнерами, а також спонукає брати участь у діяльності і розв'язанні проблем, використовуючи інструменти для лічби чи ігрові матеріали. На початку нового математичного блоку ця діяльність здебільшого передбачає перегляд попередньої практики навчання. Це дає змогу учням продовжувати вивчення викладеного матеріалу і допомагає їм бачити, що ми не забуваємо попередній матеріал тільки тому, що ми розпочали вивчати нову тему. Ці компоненти можуть також передбачати використання комп'ютерів, калькуляторів або планшетів як засобів для самостійної роботи. Компонент «Математичне письмо» – це час, коли учні виражають свої думки і розуміння, працюючи над певними математичними завданнями або математичним змістом: виразами, цифрами і числами, задачами, а інколи створюють власні завдання.

ІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТІ. ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ

Розвиток внутрішніх мотивів пов'язаний із формуванням навчальних дій контролю та оцінки, які є складовими навчальної діяльності (Д.Б. Ельконін, В.В. Давидов), основою яких є самоконтроль і 134саморозвиток – система дій, за допомогою яких учень перевіряє власну діяльність.

Самооцінювання може здійснюватися на різних етапах навчальної діяльності – як на етапі планування виконання навчального завдання (вироблення критеріїв оцінки), так і по завершенні його виконання (оцінка учнем власної роботи за виробленими критеріями).

Інтеграція в освіті

Інтеграцію в освіті розглядають у багатьох аспектах, зокрема:

- як фактор розвитку освітніх систем;
- як різновид наукової інтеграції, що здійснюється в межах педагогічної теорії та практики; як вищу форму відображення єдності цілей, принципів, змісту, форм організації процесу навчання та виховання;
- як процес і результат взаємодії структурних елементів змісту освіти, який супроводжується зростанням системності та спресованості знань учнів;
- як цілеспрямоване об'єднання, синтез відповідних навчальних дисциплін у самостійну систему цільового
- призначення, яка спрямована на забезпечення цілісності знань та вмій.

Що таке інтегроване навчання?

Інтегроване навчання – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході.

Предметні межі (роздільники) зникають, коли вчителі заохочують учнів встановлювати зв'язки між навчальними дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох освітніх галузей. Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок із різних дисциплін і критичного оцінювання того, як усі ці частини взаємодіють.

Інтегроване навчання дає змогу вчителю та учням «виходити» за межі окремого навчального предмета (окремої освітньої галузі) та сприяє формуванню в дітей цілісної картини світу

ФОРМУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ТЕМАТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Міжпредметна компетентність

Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Інтеграція уможливорює створення в учнів цілісного

уявлення про об'єкт, що вивчається, формує міжпредметні компетентності.

У Державному стандарті початкової освіти визначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Таким чином, *міжпредметна компетентність формується упродовж всього процесу навчання* та застосовується учнем до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей у цілому.

Реформування сучасної освіти передбачає подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

Міжпредметна інтеграція

У сучасній школі узвичаїлася міжпредметна інтеграція, що здійснюється різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які інтегрують знання кількох освітніх галузей;
- впровадження навчальних проектів;
- організація тематичних днів і тижнів;
- проведення інтегрованих та бінарних уроків;
- проведення уроків з міжпредметними зв'язками.

Міжпредметні зв'язки

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків закладається фундамент для формування в учнів умінь комплексного бачення проблем реальної дійсності, різнопланових підходів до їх розв'язання.

Міжпредметні зв'язки можуть бути горизонтальними і вертикальними.

Горизонтальні міжпредметні зв'язки здійснюються тоді, коли інтегровані предмети вивчають відірвано в часі (наприклад упродовж тижня, місяця).

Вертикальний міжпредметний зв'язок можна спостерігати у випадку, якщо інтегровані предмети вивчають у близьких часових межах (протягом одного уроку, одного дня). Наприклад, студент-практикант (учитель) планує одну тему впродовж одного уроку, залучаючи з інших відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь та навичок, форму подання навчального матеріалу тощо.

Переваги міжпредметної інтеграції

1. Переваги для учнів:

- чіткіше розуміння мети кожного предмета в різних контекстах;
- глибше розуміння будь-якої теми, завдяки її дослідженню з кількох точок зору;
- краще усвідомлення комплексного підходу, через який предмети, навички, ідеї та різні точки зору пов'язані з реальним світом;
- удосконалення навичок системного мислення.

Вміння бачити взаємозв'язки всіх аспектів життя зрештою стає звичкою, яка допомагатиме учням упродовж усього їхнього життя.

ПЛАНУВАННЯ ТЕМАТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Тематичне навчання забезпечує формування у молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно, сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування.

Плануємо тематичний день. Створюємо інтелект-карту

Під час планування тематичного дня вчитель може створити інтелект- карту (ментальну карту, карту пам'яті, діаграму зв'язків тощо) – це метод структурування концепцій із використанням графічного запису.

Методичні рекомендації

щодо алгоритму створення інтелект-карти тематичного дня

Крок 1	Увага на ключове поняття! Оберіть тему для тематичного дня. Сформулюйте її одним словом чи словосполученням. Наприклад: «Папір».
Крок 2	Починайте роботу з центру. Напишіть центральне поняття – назву об'єкта чи явища (про які ви будете створювати карту) посередині аркуша. Можна намалювати малюнок до цього поняття.
Крок 3	Пишіть ключові слова за годинниковою стрілкою. Заповнюйте карту ключовими словами, які передають зміст інформації та ідей за

	годинниковою стрілкою, починаючи з правого верхнього кута.
Крок 4	Зв'яжуйте думки! Використання сполучних гілок допомагає нашому мозку з максимальною швидкістю структурувати інформацію і створювати цілісний образ.
Крок 5	Дописуйте нові ідеї. Нові асоціації, які продовжують з'являтися, можете зазначати в подальших гілках карти або в коментарях навколо об'єктів карти, наприклад на стікерах.

ПРАВИЛА СТРУКТУРУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕЛЕКТ-КАРТІ

1. Встановіть зв'язки між поняттями за допомогою ліній, стрілочок різної довжини, штриховки, кольору, товщини тощо.

2. Використовуйте п'ять – сім відгалужень від кожного об'єкта, а краще – не більше ніж п'ять. Таку карту легко сприйме навіть втомлена людина.

3. Зв'язки від головного поняття показуйте за допомогою лінії, потовщеної біля основи і поступово звуженої біля другорядного поняття.

4. Якщо ключові слова із сусідніх гілок пов'язані одне з одним, варто з'єднувати їх стрілками. Іноді ви будете відчувати, що необхідно додати ще, наприклад, дві гілки, але вам важко сформулювати їхні назви. У такому випадку рекомендують проводити гілки і залишати їх порожніми. У цей момент у вас сформується незавершена дія, і мозок стане **138** **амо розвиватис** для того, щоб заповнити ці гілки і запропонувати необхідні ідеї.

МЕТА І ЦІЛІ ОЦІНЮВАННЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Курс розвитку сучасного освітнього процесу в напрямі формування компетентностей зумовлює перегляд основних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. Стандартні тести і перевірні (контрольні) роботи, які здебільшого зосереджуються на тому, чо́го НЕ знають чи НЕ вміють робити учні, відходять у минуле, на перший план виходять методи і форми оцінювання, які акцентують на протилежному – що знають і що вміють робити учні.

Оцінювання є частиною процесу навчання і має розглядатися як серія дій, а не одноразовий захід. Постійне оцінювання дає змогу учням удосконалювати власні знання і демонструвати цей прогрес під час подальшого оцінювання.

Процес оцінювання дає можливість виявити дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки в освітньому процесі внаслідок різних обставин – порушень психофізичного розвитку, інших соціальних та економічних чинників.

Результати оцінювання можуть визначати необхідність продовження чи зміни у підходах до методів викладання. Якщо результати оцінювання демонструють низький рівень оволодіння очікуваними результатами для більшості учнів, методи викладання мають бути переглянуті. Результати оцінювання є чудовою інформацією для обговорення її з батьками дитини під час індивідуальних зустрічей. Батьки можуть побачити прогрес у розвитку дитини, оволодіння тими чи іншими компетентностями, обговорити види навчальної діяльності, які вони можуть здійснювати в домашніх умовах.

Оцінювання може визначати частини навчальної програми, які потребують перегляду – наприклад, коли оволодіння певними знаннями чи вміннями передбачається на більш пізньому етапі або в рамках вивчення інших навчальних предметів. Це також може свідчити про те, що певний навчальний матеріал може бути наданий учням для самостійного вивчення і не потребує багато часу для викладання. Оцінювання може використовуватися учнями для визначення сфер, які потребують поліпшення знань чи вмінь і допомагають їм краще підготуватися до наступного оцінювання у цій сфері.

У сучасній школі вчителі використовують аутентичне оцінювання, що здійснюється у процесі навчання дітей і охоплює такі форми і методи оцінювання, як спостереження, ведення записів,

надання зворотного зв'язку та 140ам. Такий підхід до оцінювання суттєво відрізняється від традиційного, де вчителі повністю покладаються на контрольні завдання для того, щоб отримати необхідну інформацію про дитину. При цьому вони мотивують учнів похвалою «кращих» і критикою тих, хто не справляється із завданнями. В останньому випадку головною є сама оцінка.

У сучасному класі оцінювання – це процес, який має здійснюватися регулярно.

КОЛИ ПОЧИНАТИ ОЦІНЮВАННЯ?

Починати оцінювання потрібно у перший день практики! Оцінювання, що здійснюється на початку практики, допомагає студенту-практиканту прийняти відповідні рішення щодо організації освітнього середовища в класі, розкладу навчальних занять.

При цьому студент-практикант відповідає на такі запитання:

1. Які знання і вміння мають учні?
2. Якими є їхні навчальні стилі (наприклад, який спосіб сприйняття інформації переважає)?
3. Якими є їхні інтереси?

Цю інформацію можна отримати від батьків дитини або від вихователів дитячого садка, де перебувала дитина.

Але найважливіші дані студент-практикант (вчитель) отримує, спостерігаючи за роботою дітей впродовж усього терміну практики.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ

Формувальне оцінювання

У Державному стандарті початкової освіти рекомендовано впроваджувати формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів.

За формувальним оцінюванням відстежується особистісний розвиток дитини та перебіг опанування нею навчального досвіду як основи вибудовувати індивідуальну компетентності.

Таке оцінювання дає змогу досягти кількох цілей:

- оцінити або визначити досягнення дітей на кожному з етапів освітнього процесу;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаровуванню;
- мотивувати учнів до прагнення здобути максимально можливі

результати;

- виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у своїх можливостях і здібностях.

Отже, в сучасній школі змінюється загальна мета оцінювання: вона перестає бути лише інструментом оцінювання успішності учня, а стає засобом

Відповідно до чинного навчання для вчителя також.

Вербальне оцінювання

Згідно законодавства оцінювання навчальних досягнень учнів 1-го класу здійснюється вербально, а за рішенням педагогічної ради навчального закладу словесна характеристика знань, умінь і навичок може надаватися і учням 2-го класу. Це пов'язано з тим, що у дітей ще недостатньо сформовані пізнавальні процеси, мовлення, саморегуляція, що впливає на рівень засвоєння знань, які вчитель змушений оцінювати низькими балами. Таким чином стимулююча функція оцінки може перетворюватися на чинник, який спричиняє тривожність, страх отримати низькі бали, невпевненість у собі, і гальмувати розвиток навчальної діяльності учня.

Використовуючи словесне оцінювання, варто пам'ятати, що вчитель має оцінювати результат роботи, а не особистісні якості дитини, її пізнавальні процеси (увагу, сприймання, пам'ять, мислення), темп роботи.

Відстеження індивідуальних досягнень учнів

Іншим важливим аспектом оцінювання у 1-му класі є його спрямованість на відстеження індивідуальних досягнень кожної дитини, не порівнюючи їх із досягненнями інших дітей. Це важливо для всіх дітей, а для дітей з особливими освітніми потребами – насамперед, оскільки порівняно з іншими дітьми вони виглядатимуть найменш успішними.

Контрольно-оцінювальна діяльність

Саме тому, оцінюючи знання, уміння й навички учнів, не слід вдаватися до заміників балів – «зірочок», «білочок», «черепашок» тощо. Недопустимо вивішувати у класі «Екран успішності», у якому порівнюються досягнення учнів. Замінники балів не мають бути причиною заохочення або покарання дитини з боку студента-практиканта (учителя) і батьків.

Під час формування контрольної-оцінювальної діяльності молодшого школяра у процесі становлення навчальної діяльності важливо, щоб зовнішні мотиви (які спонукає оцінка), переросли у внутрішні: «навчаюсь тому, що мені цікаво пізнати щось нове», «тому, що подобається процес навчання».

Розвиток внутрішніх мотивів пов'язаний із формуванням навчальних дій контролю та оцінки, які є складовими навчальної діяльності (Д.Б. Ельконін, В.В. Давидов), основою яких є самоконтроль і самооцінювання – система дій, за допомогою яких учень перевіряє власну діяльність. Самооцінювання може здійснюватися на різних етапах навчальної діяльності – як на етапі планування виконання навчального завдання (вироблення критеріїв оцінки), так і по завершенні його виконання (оцінка учнем власної роботи за виробленими критеріями

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасна школа базується на демократичних цінностях та повазі до основних прав людини і створює умови для максимально значущої участі в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами. Тому для вчителя важливо знати про додаткові потреби таких дітей.

Інклюзивну освіту як концепцію, філософію освіти (як наприклад, демократичну освіту, громадянську освіту, особистісно-зорієнтовану освіту тощо) у різних джерелах описують по-різному.

Спільними для всіх визначень інклюзивної освіти є такі положення:

1. В основі інклюзивної освіти – підхід, що базується на забезпеченні права на освіту для усіх дітей, у тому числі дітей із соціально вразливих груп.

2. Позитивне сприйняття багатоманітності – сприйняття індивідуальних відмінностей учнів як корисного ресурсу, а не проблеми.

3. Максимально значуща участь в освітньому процесі, а не лише фізична присутність у класі.

4. Виявлення й усунення бар'єрів (фізичних, інформаційних, 143аморозвиват та негативного/упередженого ставлення).

Закон України «Про освіту» подає такі визначення термінів:

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципі недискримінації, врахуванні багатоманітностей людини, ефективному залученні та включенні до освітнього процесу всіх його учасників.

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку

здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Якщо у класі є дитина з особливими освітніми потребами, вчитель має пам'ятати про такі важливі аспекти організації успішної інклюзії:

1. Додаткова допомога з боку асистента вчителя.
2. Необхідність розроблення індивідуальної програми розвитку для дитини з особливими освітніми потребами;
3. Особливості організації фізичного середовища, яке має відповідати принципам універсального дизайну;
4. Співпраця з додатковими фахівцями, зокрема з учителем-логопедом, практичним психологом, спеціальним педагогом та іншими;
5. Розуміння особливостей співпраці з батьками дитини з особливими освітніми потребами.

ДУАЛЬНА ОСВІТА

Дуальна освіта була покликана в університети, щоб боротися з халявними відмітками про проходження практики і прірвою між лекціями та життям, тобто реаліями професій.

У вересні 2018 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. У ній визначено, що таке дуальна освіта, етапи її впровадження в Україні, права та обов'язки закладів освіти та підприємств, а також очікувані результати. Ця Концепція стала результатом 2,5 років обговорень між експертами, роботодавцями, закладами освіти та органами влади.

За українським зразком, «**дуальна форма здобуття освіти**» — це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти.

Тобто це той випадок, коли в підготовці молодих фахівців бере участь і навчальний заклад, і підприємство (установа, організація). Сутність такої системи полягає у тісній взаємодії підприємства та навчальних закладів на основі соціального партнерства, де обидві сторони є рівноправними партнерами, які розробляють та координують навчальний процес, здійснюють контроль за його результатами.

На думку МОН, дуальна освіта є ефективною формою навчання для прикладних спеціальностей, пов'язаних із виробництвом. Перелік спеціальностей, де використовується дуальна форма розширюється. Зараз Завершується фаза розроблення нормативно-правової бази, з 2020 року відбудеться розроблення моделей дуальної форми освіти,

впровадження проектів та оцінка ефективності. А з 2023 року планується поява кластерів дуальної освіти, що об'єднують заклади освіти та зацікавлених роботодавців.

«Основний принцип дуальної освіти – це практика. «Практика – це і є дуальна освіта, бо вона дає тобі паралельну реальність. Тобто ти щось дізнався зранку, а ввечері вже втілив це у життя».

Важливо не плутати досвід студентів, які паралельно поєднують роботу і навчання, з дуальною освітою. За такою схемою студент пропускає заняття, які потім доводиться відпрацьовувати, а також ризикує залишитись без диплома. За дуальної форми робота не шкодить навчанню, а стає його частиною. Також у виші часто називають велику кількість практики на виробництві дуальною формою навчання. Насправді за дуальних програм студент проводить на робочому місці приблизно стільки ж часу, скільки і в навчальному закладі.

ЯКИМ МАЄ БУТИ СУЧАСНИЙ ВЧИТЕЛЬ

Згадайте своїх вчителів у школі. Ймовірно, що серед них траплялися ті ще екземпляри. У когось могла бути така методика: «Я розповідаю цей матеріал вже 30 років без змін, а ви сидіть і записуйте».

Інші могли увесь урок розповідати історії з свого армійського життя, а потім приходити на контрольну роботу і ставити оцінки за красу очей. Ще хтось тиснув своїм авторитетом і грізністю.

То ж яким має бути сучасний вчитель? Якими якостями він повинен володіти, щоб заслужити довіру і любов своїх учнів, а також навчити їх чогось потрібного в житті?

Вчитель ХХІ століття це той, хто в першу чергу вміє знаходити спільну мову зі своїми учнями. Це означає, він повинен бути ідеальним психологом.

Крім того, вчитель повинен йти в ногу з часом, бути різнобічною людиною, не обмежуватися лише сферою свого предмета.

Це професіонал-ерудит, який знає не лише свій предмет. Вимогливість і суворість не повинні закривати його здатності бути в процесі виховання помічником, порадиником і другом своїх учнів.

Він повинен бути сучасною інтелігентною людиною, обов'язково володіти новими технологіями. Тільки вчитель, котрий йде в ногу з часом, здатний зрозуміти своїх нових учнів і бути їм цікавим.

Праця педагога – робота на віддалене майбутнє.

Не бійтеся своїх помилок. Експериментуйте, шукайте і будьте самокритичні.

Зберігайте в собі людяність. Умійте бути дітьми. Сприймайте своє учительство як спосіб продовжити своє дитинство і зрозуміти своїх вихованців.

Намагайтеся нічому не вчити дитину безпосередньо. Вчіться самі, самовдосконалюйтеся. Нехай дитина, дивлячись на Вас, побачить, як можна вчитися.

Допомагайте і підтримуйте працю дитини, стимулюйте її творчі ідеї, готуйте до майбутнього динамічного життя, щоб згодом вона стала самостійною, творчою, впевненою в собі людиною!

Вірте в себе. Керуйте власним часом: Того, хто запізнюється, карає життя. Винагороджуйте себе: Зробіть, доможіться – досягнете успіху! Діти цінують успішних людей і прагнуть бути такими ж.

На початку третього тисячоліття поглиблюються та прискорюються загальносвітові соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства на сучасному етапі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотний характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя. Найбільш відповідальною в цих умовах є роль освіти. Саме освіта має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство. Тому у сьогоденному світі перед педагогічною освітою України поставили нові завдання. Вони потребують нових підходів до підготовки фахівця, здатного до креативної діяльності, відповідного реагування на вимоги часу, поглиблення і вдосконалення професійних компетенцій тощо. Завдання щодо необхідності постійного професійного розвитку вчителів відображено в законах України «Про освіту», «про вищу освіту», «Національній доктрині

розвитку освіти України XXI століття», «Концепції педагогічної освіти», Державній програмі «Учитель».

Проблема вчителя – його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального обличчя – одна з найактуальніших у педагогіці й філософії освіти. І це зрозуміло. Адже саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і в 149амо розвиватис час.

Сучасний вчитель – це професіонал, який знаходиться у постійному творчому пошуку, а також у пошуку відповіді на актуальне проблемне питання «чому навчають школярів?». Сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей. Про це ми читаємо в державній національній програмі «Освіта», де наголошується, що один із головних шляхів реформування освіти полягає в необхідності «підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їхнього професійного та загальнокультурного рівня».

Конкурентоспроможний вчитель повинен володіти надзвичайними можливостями впливати на проблеми світогляду особистості настроїв і моральності учнів. Учитель сучасної школи повинен не просто вчити, він повинен формувати духовно інтелектуальну творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює

ціннісний нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування.

Головними технологіями формування сучасного конкурентоспроможного вчителя можна назвати такі: технологія саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, підвищення професійно-фахового та індивідуально – особистісного рівня впродовж всієї педагогічної діяльності та всього життя; технологія методичної мобільності і оновленого способу мислення; технологія системного застосування компетентнісних, особистісно зорієнтованих технологій у навчально-виховному процесі; технологія інноваційності та вміння адаптуватися у сучасному освітньому просторі; технологія критичного мислення; технологія формування системи цінностей з урахуванням особистих запитів, норм ситуації та естетичних уподобань для формування духовно – ціннісних орієнтацій учнів.

Конкурентоспроможний фахівець – це особистість, яка є дослідник, творець нових знань, проектувальник свого життя.

Риси притаманні моделі конкурентоспроможного вчителя:

- **К** – креативність
- **О** – оптимальність
- **Н** – нестандартність
- **К** – конкурентоспроможність
- **У** – вміння взяти на себе ініціативу
- **Р** – реалізація задуманого
- **Е** – ентузіазм
- **Н** – новаторство

- Т – творчість
- О – об’єктивність
- С – самореалізація
- П – перфекціонізм
- Р – рух вперед
- О – оптимізм
- М – мудрість
- О – обізнаність
- Ж – життєвий тонус
- Н – новизна
- І – інтелект, інновації, ініціативність
- С – саморозвиток
- Т – толерантність
- Ї .

Зараз всім зрозуміло, що в сучасних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей, задумів, нових підходів та рішень). Це людина, яка володіє певним переліком якостей, а саме: рішучістю, вмінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, вмінням бачити за межі того, що бачать сучасники і бачили попередники.

*Якщо ти думаєш на рік
вперед – посади насіння,
Якщо ти думаєш на десятиріччя
вперед – посади дерево,
Якщо ти думаєш на століття
вперед – виховай людину!*

Думати на «століття вперед» – основна професійна лінія вчителя. Саме в його руках майбутнє конкретної людини й держави в

цілому. Від того, яким буде вчитель в очах свої учнів, від його іміджу, залежить дуже багато.

Учитель – це образ, який залишається у пам'яті дитини назавжди. «Добрий він, чи поганий», - це завжди той, хто завжди знаходиться під пильним поглядом батьків та дітей. Саме тому однією з складових педагогічної моделі сучасного вчителя є створення іміджу вчителя нової формації – особистості, здатної до активної педагогічної творчості та постійного самовдосконалення. Вчитель завжди був і залишається взірцем естетичних смаків, вишуканих манер і високого особистого іміджу.

Позитивний імідж – це професійні вимоги, які ставить суспільство до сучасного вчителя. Адже особистість дитини формується під впливом особистості учителя, іноді, навіть, несвідомим. Відповідно, професія накладає на людину певні обов'язки. Імідж кожного вчителя індивідуальний, але разом з тим, містить загальні риси, що властиві його професії. Перш за все йому повинна бути притаманна така психологічна риса, як врівноваженість.

У структурі міжособистісних відносин повинен переважати демократичний стиль спілкування, прагнення до співробітництва з колегами, висока самооцінка.

До професійних рис особистості педагога слід віднести широку ерудицію і вільний виклад матеріалу, вміння враховувати психологічні і вікові особливості учнів, володіння темпом мови (120 – 130 слів за 152ам.), загальну та спеціальну грамотність, звернення до учнів за ім'ям, миттєву реакцію на ситуацію, вміння чітко формувати конкретні цілі, а також організувати навчальну роботу всіх учнів одночасно, вміння контролювати ступінь засвоєння навчального матеріалу.

Наявність у вчителя таких умінь проявляється у вигляді доброзичливої манери поведінки та любові до дітей.

Одним із основних способів формування іміджу являється візуалізація та вербалізація. Тому вигляд особистого іміджу вчителя набуває такої структури.

Габітарний імідж (от лат. *Habitus* – зовнішність)

- Кінетичний імідж (кінетика – рух)

- Вербальний імідж (вербатика – мовлення)

Найкращим одягом для вчителя визнається костюм класичного стилю. Ні в кого не виникає сумнівів, що вдале використання ефектів кольору один з важелів впливу на людей. Психологічно грамотне використання кольору одягу грає досить суттєву роль в роботі педагога. Не можна одягати яскраво червоний одяг, якщо передбачається зустріч з потенційно конфліктним класом. Швейцарський психолог М. Люшер вважає, що червоний колір хоча й піднімає настрій, але драматичний, тривожний, провокує все і зразу. Сірий колір символізує довіру, успіх, спокій, він найбільш приємний очам учня з яким спілкуєшся. Що стосується блакитного, синього, фіолетового кольорів – вони викликають спокій та умиротворення. Чисті пастельні кольори асоціюються з хорошим настроєм, оптимізмом, добросердечністю. Безумовно до всього в житті, в тому числі і до вибору кольору одягу треба підходити індивідуально, зовнішність учителя повинна бути одухотвореною, натхненно випромінювати світло, тепло, доброзичливість усім своїм зовнішнім виглядом. Усміхнений привітний вираз очей і мимічні м'язи обличчя передають саме внутрішнє тепло особистості. Усмішка є винятково важливим несловесним знаком педагогічного спілкування, але психологи радять не користуватися «черговою» усмішкою. Спочатку вдивіться в обличчя дітей декілька секунд, а потім повільно і тепло усміхніться. Така невеличка затримка переконає учнів в щирості вашої усмішки, прямий погляд у поєднанні з – б – поверненим до учня обличчям демонструє довіру відкритість, інтерес, готовність до взаємодії. Головним знаряддям праці вчителя є слово. В слові матеріалізується думка. Саме мозок, а не слово, заставляє кожного по-своєму реагувати на мову, він не тільки запам'ятовує значення слів, але й надійно кодує будь який дотик, душевний досвід, який ми отримуємо разом зі словом. Практика показує, що знання законів

нейролінгвістичного програмування, використання прийомів аутотренінгу, та сугестопедії, яскрава, емоційна, образна мова вчителя дає можливість керувати і навіть маніпулювати поведінкою учнів, впливати на їхню пізнавальну активність.

Слід пам'ятати, що ми зможемо бути цікавими і корисними для своїх учнів тоді, коли знатимемо більше них. Але, звичайно, ми не завжди можемо бути поряд з ними. Тому ми повинні навчити їх самостійно добувати знання. Про це розповідається у притчі: «Одного разу учні поцікавились у вчителя, у чому полягає його робота.

Учитель посміхнувся і сказав:

- Завтра ви дізнаєтесь про це.

Наступного дня учні збиралися провести певний час біля підніжжя гори. Зупинившись на перепочинок, вирішили пообідати рисом і солоними овочами, котрі взяв із собою вчитель. Доречно зауважити, що овочі учитель посолив дуже щедро, а тому незабаром учням захотілося пити. Але виявилось, що вся вода, котру вони взяли з собою, уже закінчилася. Тоді учні стали шукати джерело. Тільки вчитель сидів на місці і не приймав участі у пошуках. Не знайшовши джерела, учні повернулися назад. Тут вчитель піднявся і, підійшовши до учнів, сказав:

- Джерело, яке ви шукаєте, знаходиться он за тим пагорбом. Учні, втамувавши спрагу, повернулися до учителя, принесли води і для нього. Учитель відмовився від води, показав на посудину, яка стояла біля його ніг. Вона була майже повна.

- Чому ти не дав нам зразу напиться, якщо у тебе була вода? – здивувалися учні.

- Я виконував свою роботу, – відповів учитель. Спочатку я пробудив у вас жагу, яка застала вас зайнятися пошуками джерела, – так як я пробуджую у вас цікавість до знань. Потім, коли ви розчарувалися, я показав, де знаходиться джерело, тим самим підтримав вас. Ну, а взявши із собою побільше води, я показав вам приклад того, що бажане може бути поряд, – доречно лише завчасно потурбуватися, не дозволяючи тим самим випадковості чи збудливості впливати на ваші плани.

Отже, головна робота вчителя полягає у тому, щоб пробуджувати жагу, підтримувати і показувати приклад? – запитали учні.

- Ні, – відповів учитель, - головна моя робота – виховати в учня людяність і доброту – він посміхнувся і продовжив – і принесена вами вода для мене підказує мені, що свою головну роботу я поки що виконую правильно.»

Отже, учитель – це не просто професія, а високе звання, яке багато до чого зобов'язує, заставляє відчувати свою відповідальність за долю кожної дитини, котра прийшла на урок.

5 НАВИЧОК, ЩО ЗНАДОБЛЯТЬСЯ ХОРОШОМУ ВЧИТЕЛЮ В ХХІ СТОЛІТТІ

1. Глибоке розуміння власного предмету

У всі часи хорошим вважався той вчитель, який не тільки любив власний предмет, а й досконало володів ним. Не стане винятком і доба інформації. В епоху, коли учні мають доступ до найрізноманітніших джерел, завдяки комп'ютерам та пошуковим системам, учитель має допомогти школярам проаналізувати і зрозуміти отриману інформацію. Щоправда, тепер учитель – це не просто людина, що переказує відому їй інформацію. Педагог майбутнього має навчити дітей самостійно розвиватися, досліджувати і аналізувати факти.

2. Уміння бути посередником

Заохочення до пошукової діяльності та сприяння навчальному процесу є важливими для розвитку навичок, що зроблять учнів успішними в майбутньому. Вимоги до кваліфікації працівників в усьому світі сильно змінилися за останні 25 років. Значно знизився попит на автоматичну працю, адже технологічний прогрес не можна спинити. Тому навчати креативності й ініціативності потрібно вже сьогодні. Звичайно, це складно. Але вчителі, які зараз використовують методики групових проєктів, роблять вагомий внесок у майбутнє.

3. Добре розвинені суспільні навички

Бути успішним в ХХІ столітті означає уміти ефективно спілкуватися і співпрацювати з різними людьми. Щоправда, комп'ютер у цьому не сильно допомагає. Тож на перший план знову виходить учитель, що сприяє реалізації соціальної складової навчального процесу.

2015 року Національна асоціація коледжів та працедавців США провела дослідження, яке дало неочікуваний (з огляду на сучасний стан освіти в Україні) результат. Замість високого рівня знань під час працевлаштування у здобувачів роботи будуть вимагатися здатність працювати в команді, приймати рішення та вміння ефективно спілкуватися з персоналом. А навчити цьому повинен знову ж таки вчитель під час групової роботи на своєму уроці.

4. Зовнішній фокус

Розвинути в учнів такі бажані навички XXI століття можна, зробивши наголос на навчанні поза межами класної кімнати. Знання мають отримуватися й застосовуватися в реальних життєвих ситуаціях, а не теоретично. Будь-яку теорію можна переглянути на відео перед уроком, тим самим вивільнивши собі час для аналізу матеріалу в класі. Успішне засвоєння інформації за такої моделі відбувається на рівні власних відчуттів, а не когнітивних здібностей.

5. Аналіз даних

В наші дні технології допомагають багатьом успішним діячам перевіряти та поліпшувати ефективність діяльності власного підприємства. При цьому витрати на використання технологій в світі щороку зростають. Дедалі більша частина навчального процесу (проходження тестів і написанні творів) буде переходити в цифровий формат. А значить, вчителі будуть стикатися з більшою кількістю показників успішності учнів, які потрібно буде аналізувати. Тож педагогам майбутнього просто необхідно буде вміти використовувати інструменти аналізу інформації.

Чому повинен навчати учитель на своїх заняттях

Чи зможуть сучасні діти успішно оволодіти навичками XXI століття і базовими предметами в великій мірі залежить від учителя. Якими ж конкретно формами і методами роботи має володіти сучасний педагог майбутнього? Науковці вважають, що сформувані в школярів навички XXI століття просто і складно водночас. Їх потрібно навчити трьома головним речам:

- умінню ставити «правильні» запитання;
- виконанню різноманітних задач за методом проектів;
- застосуванню технологій навчання, заснованих на процесі проектування.

ПОРАДИ МАЙБУТНІМ ПЕДАГОГАМ

1. Розвивайте власну спостережливість, педагогічну уяву, вміння відчувати емоційний стан учнів. Навчіться бачити душу в очах дитини.

2. Пам'ятайте, що уповільнений темп уроку – одна з причин порушення уваги і дисципліни учнів.

3. Пробуджуйте в учнів інтерес до знань. Створюйте учневі можливості відчути радість успіху у навчанні. Учень – це особистість, ставтеся до неї з повагою.

4. Навчіться володіти собою. Утримуйтеся від непотрібних зауважень. Не вдавайтесь до погроз, ніколи не висміюйте учнів і не кричіть на них.

5. Пам'ятайте: нетактовність – одна з найважливіших ознак професійної непридатності. Відмовтеся від примусу, не привчайте учнів до сорому і покарань. Не зашкодьте здоров'ю дитини.

6. Любіть учнів, захищайте їхні права та інтереси, створюйте умови для розвитку для розвитку і самореалізації особистості, підтримуйте індивідуальність кожного учня.

7. Будьте завжди в доброму настрої. Не допускайте конфлікту з учнями, а якщо він все ж таки виник, не затягуйте його, а йдіть на розумний компроміс, не звертаючись по допомогу до колег і керівників школи.

8. Дотримуйтеся норм моралі і педагогічної етики, проявляйте гідність, доброзичливість, витримку, взаєморозуміння, педагогічний такт і культуру спілкування.

9. Здобувайте довіру учнів і бережіть її. Контакт з класом значною мірою залежить від стосунків з окремими учнями. Знаходьте час побути з учнем на одинці.

10. Несіть батькам учнів радість. Адже що більше ви скаржитиметеся батькам на їхніх дітей, то більше вони захищатимуть їх або застосовуватимуть засоби впливу, які заважатимуть вашим стосункам з учнями.

ДОДАТКИ

СХЕМА АНАЛІЗУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

I. Тема, мета, форма проведення

1. Актуальність теми, її відповідність завданням виховання, віковим особливостям, нахилам і інтересам школярів. Чим викликана постановка даної теми.
2. Участь учнів у виборі теми заходу.

II. Підготовка заходу

1. Наявність і продуманість плану-конспекту заходу, його відповідність методичним вимогам.
2. Участь учнів у підготовці заходу.
3. Правильне оформлення приміщення.

III. Зміст заходу

1. Педагогічна доцільність, виховний і розвивальний характер заходу.
2. Відповідність змісту віковим особливостям, інтересам, нахилам школярів.
3. Зв'язок з життям школи, класу, країни.

IV. Проведення заходу

1. Організованість і чіткість
2. Доцільність і правильність використання наочності
3. Відповідність змісту заняття плану заняття
4. Раціональність розподілу часу між структурними частинами заняття.
5. Ефективність використання підібраних форм і методів виховного впливу на учнів під час заняття.
6. Доцільність використаних під час заняття видів діяльності учнів.

V. Участь учнів у проведенні заходу

1. Активність учнів, засоби та прийоми її підтримання під час проведення заходу.
2. Способи активізації самостійності та ініціативи учнів, засоби підтримання інтересу та уваги учнів під час бесіди (навести факти і проаналізувати їх).
3. Підтримання під час проведення заходу дисциплінованості учнів.
4. Ставлення учнів до виховної години (зацікавленість, увага, активність в обговоренні питання, емоційна збудливість).

VI. Майстерність учителя

1. Стиль спілкування з учнями
2. Емоційність, виразність мови та міміки вчителя
4. Рівень розвитку організаторських здібностей

5. Дотримання педагогічного такту, чуйність, доброзичливість, справедливість у відношенні з учнями.

6. Ерудованість вчителя

VII. Загальні висновки

1. Досягнення мети, реалізація виховних принципів ,методів, прийомів.

2. Рівень підготовленості вчителя до проведення виховної роботи. Ідейність змісту, рекомендації.

СХЕМА

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПОЗАКЛАСНОГО (ВИХОВНОГО) ЗАНЯТТЯ

1. Школа, клас, вид (форма) роботи, тема заняття.

2. Педагогічне обґрунтування теми (чому захід є в плані виховної роботи, його відповідність віковим особливостям класу).

3. Мета і завдання роботи, що здійснюється заняття.

4. Організація підготовки учнів до заняття (участь дітей, наочне оформлення заняття, використання ТЗН). Вплив підготовки до справи на згуртування учнів.

5. Зміст і методика проведення заняття:

а) відповідність змісту заняття меті;

б) пізнавальна і виховна цінність дібраного матеріалу;

в) емоційна насиченість, інтерес дітей до заняття, їх активність;

г) прийоми і методи, які використовувались на занятті, їх відповідність віковим особливостям учнів, рівню розвитку дітей класу;

д) зв'язок питань, які обговорюються з проблемами класу і оточуючого середовища.

6. Особливості особистості вихователя, який проводить заняття: переконаність, емоційність, контакт з учнями, знання моральних якостей, вчинків своїх учнів і їх мотивація.

7. Педагогічна цінність заняття, його значення для наступного розвитку колективу і окремих вихованців для удосконалення відносин у колективі.

СХЕМА

АНАЛІЗУ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ СПРАВИ

1. У чому комплексне виховне значення змісту теми та виду КТС?

2. Що було зроблено на етапі попередньої підготовки ?

3. Ким був складений план підготовки КТС ?
4. Як розкрилися окремі вихованці, керівники мікрогруп (вихователі)?
5. Яка роль керівника в колективному плануванні?
6. Коли і як йшла підготовка до КТС ?
7. Як діяли творчі групи ? Як долалися труднощі ?
8. У чому відобразилося співробітництво вихователя з вихованцями ?
9. Які були приклади творчих сюрпризів ?
- 10.10. Які були труднощі та невдачі на етапі проведення КТС? У чому їх причини ? Як долалися ці труднощі?
11. Коли і як було проведено обговорення КТС ?
12. Які позитивні враження від проведеного заходу? Що найбільше вдалося ?
13. Пропозиції і побажання на майбутнє.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕТИЧНОЇ БЕСІДИ

1. Тема, мета і завдання.
2. Актуальність теми бесіди для колективу, класу.
3. Опора на моральний досвід дітей.
4. Переконливість, конкретність доведень і аргументів.
5. Логічність і послідовність при роз'ясненні моральних категорій.
6. Відповідність бесіди віковим особливостям дітей і рівню їх розвитку (обрана тема, приклади, рівень аналізу моральних понять, кількість джерел використання).
7. Структура бесіди (логічність і послідовність).
8. Емоційна насиченість бесіди (виразність формулювання теми, образність і жвавість мови ведучого, новизна і виразність прикладів).
9. Участь дітей в підготовці бесіди.
10. Активність школярів під час бесіди. Контакт ведучого з класом. Стиль його відносин з учнями, прийоми активізації дітей.
11. Вміння ставити питання і відповідати на питання учнів, підводити їх до правильних висновків.
12. Висновки. Чи досягнута мета бесіди, її позитивні сторони і недоліки.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА

3. Тема заняття, його місце в загальному плані роботи гуртка.
4. Освітньо-виховні завдання, науковість, зв'язок з навчальним матеріалом і сучасністю.
5. Підготовка до заняття.
 - а) чи своєчасно розпочата?
 - б) хто взяв участь у роботі і які були розподілені доручення?
 - в) в чому відобразилась активність і самостійність гуртківців?
 - г) як вони оформили місце проведення заняття ?
 - д) яку допомогу надали вчителі, батьки?
4. Форма і методи проведення заняття.
5. Хід роботи:
 - а) чи організованим був початок заняття ? Відвідування занять гуртківцями.
 - б) хто відкрив і вів заняття ?
 - в) чи обговорювалась програма роботи, чи вносились в неї зміни?
 - г) чи були активними і уважними гуртківці ?
 - д) в якій формі було підведено підсумки заняття ?
6. Заключення.
 - а) чи досягнута мета роботи ?
 - б) які знання, вміння і навички закріпили і набули учні ?
 - в) яка роль керівника гуртка? Чи зумів він спрямувати заняття не придушуючи ініціативи і самостійності гуртківців ?
 - г) чи сподобалось заняття дітям ? Аргументуйте свою думку.
7. Які помилки ви побачили? Як врахувати їх в подальшій роботі?

СХЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА АНАЛІЗУ ЕКСКУРСІЇ ІЗ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ З КЛАСОМ

1. З'ясувати тему і мету екскурсії і чому обрано саме такий об'єкт екскурсії.
2. З'ясувати:
 - а) як класний керівник готував учнів до проведення екскурсії (організаційно і методично). Познайомитись з планом цієї екскурсії і записати його;
 - б) як вчитель знайомив учнів з маршрутом екскурсії та які саме вказівки давав учням про те, як треба поводити себе під час екскурсії, що треба спостерігати в процесі екскурсії і на що саме треба звернути

увагу під час огляду об'єктів; що записати і як записати (описати, змалювати, сфотографувати, зробити оцінку); які матеріали взяти під час огляду об'єкту екскурсії і як це треба зробити.

3. Записати хід екскурсії:

а) маршрут;

б) що спостерігали учні та які пояснення учням давав екскурсовод (їх педагогічна характеристика);

в) що саме найбільше зацікавило учнів у ході екскурсії і педагогічна оцінка їх інтересів.

4. Заключна бесіда екскурсовода з учнями, після огляду всіх об'єктів (її зміст і педагогічна характеристика).

5. Обробка наслідків екскурсії і їх обговорення в класі:

а) оформлення записів та експонатів;

б) бесіда з учнями по наслідках проведення екскурсії.

6. Загальна характеристика проведеної екскурсії.

а) ступінь організованості проведеної екскурсії;

б) пізнавально-виховна цінність проведеної екскурсії;

в) що подобалось і що не подобалось у підготовці і проведенні екскурсії і чому саме;

г) як, на вашу думку, можна було б краще організувати проведення екскурсії.

ВИМОГИ ДО УРОКУ (ЗА В.О. ОНИЩУКОМ)

Виховні вимоги, які передбачають реалізацію виховних функцій:

- єдність морального, етичного, трудового виховання,
- формування світогляду, політичної культури школяра;
- формування ініціативи, відповідальності, сумлінності, працелюбства;

- вироблення звички до систематичної праці, дисципліни тощо.

Дидактичні вимоги, які полягають:

- у реалізації принципів навчання;
- у чіткому визначенні мети, завдань навчання. Вчитель повинен знати, якого рівня знань, умінь і навичок повинні досягти учні на певному занятті (глибина, свідомість, міцність, обсяг, уміння працювати самостійно за зразком, алгоритмом або творчо);

- в організації роботи (відбір змісту, методів, прийомів, визначення структури заняття, матеріальне обладнання його, темп та ритм);

- урок повинен мати творчий характер. Необхідно запроваджувати досягнення науки, переймати все краще, передове в досвіді вчителів, але й самому вміти аналізувати це і шукати оптимальні шляхи реалізації. Ініціатива, творчість учителя — умова повноцінного заняття;

- у забезпеченні зворотного зв'язку, що дозволяє учителю впливати на хід навчального процесу, коригувати його.

Психологічні вимоги.

Вчитель повинен враховувати психологічні особливості учнів, їх реальні навчальні можливості, стимулювати позитивне ставлення учнів до навчально-пізнавальної діяльності, формуючи позитивну мотивацію учнів. Важливим є і настрій учителя (як і у актора!) на проведення заняття, що потребує зібраності, уважності, самоконтролю, самоволодіння, контакту з класом.

Гігієнічні вимоги.

Реалізація окремих гігієнічних вимог здійснюється вчителем. Так, переважно школярів можна попереджувати, якщо уникати одноманітності в навчальній роботі, монотонного викладу, переважання репродуктивної діяльності та ін.

При проведенні кожного уроку чи заняття необхідно враховувати наступні моменти:

- кожний урок повинен вчити думати, відчувати, діяти;
- головне на уроці – робота учнів;
- істинний інтерес до навчання виникає в учнів не лише під час цікавої розповіді вчителя, а й в результаті їх успішної самостійної діяльності.

ВИМОГИ ДО УРОКУ (ЗА Н.П. ВОЛКОВОЮ)

Організаційні вимоги до уроку передбачають чітке визначення мети і завдань уроку, раціональну його структуру, підтримання високої працездатності, дисципліни, оптимальне використання часу.

Дидактичні вимоги висувають на передній план чіткість навчальних завдань, освітню і виховну мету, оптимальний зміст, раціональні методи, дотримання принципів навчання.

Психологічні вимоги спрямовані на стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, метою якої є формування позитивного ставлення учнів до навчання. Тому в процесі навчання учитель повинен дбати не тільки про рівень власної діяльності (викладання), але й діяльності учнів (учіння). Обов'язковим елементом кожного уроку є формування мотивів навчальної діяльності.

Етичні вимоги відображають одну зі сторін педагогічної моралі – характер взаємин учителя й учнів на уроці (вимогливість, принциповість, справедливість, тактовність). Якщо взаємини між ними не узгоджуються з існуючими нормами моралі, якщо вони є формальними, втрачають обидві сторони, а потім – суспільство.

Стрижнем педагогічної діяльності є любов до дітей. Любов учителя до дітей не може бути вибірковою, а повинна спрямовуватися на всіх дітей, навіть якщо через окремих із них він зазнав прикрощів.

Важливою складовою педагогічного такту є співвідношення вимогливості та поваги до особистості учня. Повага несумісна з приниженням особистості, людської гідності учня. Вимогливість є одним з виявів поваги вчителя до учня, який рано чи пізно починає розуміти, що невимогливий учитель – це байдужа до них та результатів своєї праці людина.

Важливе етичне значення має оцінювання викладачем навчальної діяльності учнів. Необ'єктивність оцінювання травмує психіку учня, викликаючи негативне ставлення до навчання, відчуття несправедливості, необ'єктивності оцінки діяльності.

Потужний етичний заряд містять у собі вміння учителя керувати своїми емоціями, самовимогливість, любов до предмета, який він викладає, творчий підхід до діяльності, добросовісність у роботі, захопленість.

Санітарно-гігієнічні вимоги до уроку акцентують увагу вчителя на відповідальності не тільки за глибокі та фундаментальні знання дітей, але й за їх психофізіологічний стан. Значна частина санітарно-гігієнічних вимог до процесу навчання повинна виконуватися без безпосередньої участі вчителя (забезпечення відповідної площі, кубатури класних приміщень, освітлення класу, раціональний розклад уроків, сприятливий шкільний режим та ін.). Будь-яке порушення норм шкільної гігієни вчитель не має залишати без уваги.

Протягом уроку він повинен стежити за рівнем втомлюваності учнів. Сам процес втомленості має дві фази: рухливої непосидючості та загальмованості. Якщо учень починає відволікатися від роботи, займатися сторонніми справами, потягатися, розмовляти – це ознака першої фази втомленості. В'ялість, апатія, позіхання, розсіяність свідчать про виникнення загальмованості. Щоб уникнути другої фази втомленості, необхідно зробити короткочасний відпочинок або змінити вид діяльності учнів.

На працездатність учнів впливають і меблі, за якими вони сидять. Невідповідність висоти парт викликає психологічний дискомфорт, може призвести до порушення постави та зору дітей. Втомленість учнів можуть спричинити тіснота, задуха, підвищена вологість, хімічний склад повітря (повітря, в якому 0,1% вуглекислого газу, є несприятливим для перебування людини). Тому провітрювання класу є обов'язковою санітарно-гігієнічною вимогою до організації навчального процесу.

Учнів стомлює одноманітність, нетворча робота. Фізіологи з'ясували, що у 90% дітей втомлюваність під час навчальної діяльності виникає не від нестачі енергії, а від її надлишку. Вони більше втомлюються на нецікавих уроках, ніж на уроках, наповнених напруженим, цікавим змістом. Саме тому вчитель повинен уміло використовувати інтонаційні засоби мови, стежити за її гучністю та інтенсивністю, чергувати різноманітні методи навчання, використовувати гру, створювати ситуації зайнятості та емоційного переживання. Гігієна розумової праці пропонує також вміле поєднання логічних міркувань з науковими образами, постійний перехід від простого матеріалу до складнішого, що забезпечує нормальне функціонування кори головного мозку, віддаляє прояви стомленості.

Значні санітарно-гігієнічні вимоги пред'являються до використання технічних засобів навчання і засобів наочності.

Порушенням санітарно-гігієнічних вимог до уроку є затримання учнів після дзвінка в класі, байдужість учителя до здоров'я учня, нехтування правилами техніки безпеки. Тому ставлення вчителя до санітарно-гігієнічних вимог свідчить не тільки про рівень його професійності, але й про його моральність та етичні якості.

Успішне проведення уроку можливе лише за дотримання всіх вказаних вимог.

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ПРОБНОГО УРОКУ

I. Підготовка до пробного уроку починається з усвідомлення теми, мети уроку на першій консультації, яку дає вчитель класу.

Під час консультації потрібно:

1. Уточнити тему уроку і записати її так, як записано в календарно-тематичному плані вчителя.

2. Записати сторінку підручника, яку потрібно буде опрацювати з учнями в класі, № домашнього завдання.

3. Обов'язково записати № домашнього завдання, яке буде перевірятися на цьому уроці (визначити методи та прийоми, час і місце його перевірки на уроці).

4. З'ясувати в учителя, які методи і прийоми він радить використати на уроці.

II. Після цього добре вивчити зміст запропонованого на даний урок матеріалу в підручниках.

Продумайте, які завдання підручника спрямовані на досягнення основної мети уроку, які на закріплення, вдосконалення повідомлених раніше знань, на відпрацювання навичок, що формуються, на підготовку до вивчення нового матеріалу на наступних уроках.

З програми та підручників дізнайтеся, що учні вивчали, що вони повинні вже знати, які навички, уміння вже вироблені, щоб не запропонувати учням завдань, які вони ще не вміють виконувати, або завдань, не передбачених програмою.

Продумайте, як пов'язати програмовий матеріал з життям.

III. Виходячи зі змісту матеріалу, який опрацьовуватиметься на уроці, визначити мету уроку (навчальну, виховну, розвивальну).

При визначенні навчальної мети потрібно враховувати вимоги програми з даної теми; передбачити повторення вивченого матеріалу, яке має бути пов'язане з застосуванням набутих раніше знань, умінь, навичок у дещо змінених умовах.

Розвивальну мету можна сформулювати так:

- розвивати логічне мислення учнів;
- порівнювати, узагальнювати, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- розвивати навички самостійної роботи;
- виробляти навички самоперевірки, самоконтролю;
- розвивати довільну увагу, пам'ять, творчу увагу.

Виховну мету можна сформулювати так:

- формувати в учнів почуття національної гідності;
- виховувати любов до Батьківщини;
- виховувати почуття поваги до рідної мови;
- виховувати почуття дружби, товарищкості;
- виховувати любов та повагу до державних символів нашої країни;
- виховувати бережливе ставлення до майна, до матеріальних цінностей;

- виховувати свідоме ставлення до праці;
- виховувати культуру поведінки у дітей;
- виховувати любов до знань, інтерес до книги.

IV. Добре вивчити зміст матеріалу. Творчо опрацювати відповідну методичну літературу, періодичну пресу.

V. Визначити, які ТЗН і наочні посібники, дидактичний матеріал можна використати на уроці.

VI. Визначити тип уроку, продумати його структуру (урок-екскурсія; урок-подорож; урок-гра; урок-конкурс; урок-усний журнал; комбінований урок).

VII. Продумати оптимальні методи і прийоми навчання, форми перевірки знань учнів, поєднуючи індивідуальну перевірку з колективною, підготувати диференційовані завдання, продумати систему повторення і закріплення вивченого.

VIII. Визначити місце, мету, час самостійної роботи на уроці, засоби її перевірки. Добрати засоби стимулювання навчальної діяльності учнів, прийоми вироблення у школярів умінь вчитися (слухати, аналізувати почуте, мислити, запам'ятовувати).

IX. Підібрати зміст домашнього завдання. Продумати інструктаж до домашнього завдання.

X. Обміркувати підсумок уроку і написати конспект пробного уроку.

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ УРОКУ

Майже в усіх типах уроків наявні такі структурні елементи: вступна частина, перевірка домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, закріплення нового матеріалу, повідомлення домашнього завдання, закінчення уроку.

1. Вступна частина. Цей елемент уроку повинен забезпечити сприятливу зовнішню обстановку, психологічний настрій учнів для нормальної роботи. Попередня організація класу передбачає взаємне вітання вчителя і учнів, перевірку відвідування, зовнішнього стану приміщення, робочих місць, робочої пози та зовнішнього вигляду учнів, організацію уваги.

2. Перевірка домашнього завдання. Ця частина уроку складається з перевірки письмового завдання, яку здійснюють різними методами залежно від поставленої мети, й усної перевірки знань, яку проводять за допомогою розглянутих раніше методів.

3. Вивчення нового матеріалу. Тут передбачається або повідомлення вчителя за допомогою словесних методів навчання, або самостійна робота учнів з підручниками, навчальними посібниками та ін. Під час пояснення нового матеріалу вчитель мусить подбати, щоб усі учні бачили й чули його (можна сидіти, якщо втомився), він не повинен ходити по класу, говорити слід голосно, чітко, розмірено. Мова його має бути зрозумілою для відповідного віку. Пояснення має спиратися на попередній досвід учнів, виокремлення істотного в матеріалі, без захоплення другорядним. Водночас слід стежити за послідовністю викладу, використовувати ілюстративний матеріал.

Вивчення нового матеріалу дає змогу учням набувати різноманітних умінь і навичок. Структура їх формування має свої особливості. Головними її компонентами є розбір і засвоєння правила, покладеного в основу дії навички, подолання труднощів у її застосуванні, удосконалення дії навички, закріплення досягнутого рівня дії навички та використання її на практиці, досягнення майстерності в її використанні.

Найважливішим засобом формування вмінь і навичок є вправи. Вони мають бути цілеспрямованими, систематичними, тривалими, різноманітними і постійними.

4. Закріплення нового матеріалу. Цей елемент має на меті встановлення міцного зв'язку між щойно набутими знаннями і засвоєними раніше, перевірку правильності утворення наукових понять, вироблення вміння застосовувати знання на практиці. Досягають цього завдяки різноманітним вправам та самостійній практичній роботі учнів.

5. Повідомлення домашнього завдання. Вчитель повинен продумувати його зміст, щоб воно було конкретним, посильним для учнів. Домашнє завдання не можна давати наспіх, коли пролунав дзвоник з уроку. На повідомлення і пояснення домашніх завдань відводять спеціальний час.

6. Закінчення уроку. Цей структурний елемент оголошується і відбувається за вказівкою вчителя.

ТИПИ ТА СТРУКТУРА УРОКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

За класифікацією В.А. Онищука виділяються такі типи уроків:

1. Урок засвоєння нових знань.
2. Урок формування умінь та навичок.
3. Урок застосування знань, умінь та навичок.

4. Урок узагальнення та систематизації.
5. Урок контролю та корекції знань, умінь та навичок.
6. Комбінований урок.
7. Інноваційні.

Структура комбінованого уроку

1. Організаційна частина: передбачає мобілізацію уваги учнів, психологічну підготовку до навчальної діяльності.

2. Повідомлення теми та завдань уроку, мотивація навчальної діяльності учнів: визначення основних цілей уроку, передбачуваних результатів та очікувань, стимулювання діяльності учнів на уроці (слід вказати, що даний етап уроку може бути перенесений на четвертий етап уроку і проводитись після етапу перевірки домашнього завдання і етапу актуалізації)

3. Перевірка домашнього завдання: передбачає індивідуальне і фронтальне усне опитування дітей, роботу за індивідуальними картками, взаємоперевірку учнями один одного, виконання тестів, письмових завдань тощо. На цьому етапі вчитель обов'язково повинен вказати та проаналізувати виявленні недоліки при виконанні домашнього завдання.

4. Контроль, корекція та актуалізація опорних знань: передбачає повторення, уточнення та систематизацію знань, умінь та навичок, які стануть основою для вивчення нової теми.

5. Сприймання та усвідомлення учнями нового матеріалу (вивчення нового матеріалу): первинне сприймання й осмислення нових знань може здійснюватися за допомогою різних методів та прийомів: розповіді, пояснення, бесіди, роботи з підручником, створення проблемних ситуацій, демонстрації наочних посібників тощо. Слід відзначити, що під час пояснення нового матеріалу не можна перевантажувати його зміст другорядними деталями, а чітко, логічно і послідовно пояснити основне.

6. Узагальнення, систематизація та закріплення вивченого матеріалу здійснюється шляхом виконання молодшими школярами системи усних і письмових вправ. На цьому етапі визначальна роль в осмисленні нових знань належить логічним операціям аналізу і синтезу, абстрагування і конкретизації, порівняння й узагальнення.

7. Підсумки уроку: на цьому етапі вчитель має узагальнити набуті знання учнів, акцентувати увагу на основних нових поняттях, які вивчали на уроці, проаналізувати роботу дітей на уроці, порівняти очікувані результати з реальними результатами роботи дітей

8. Повідомлення домашнього завдання. Пропонуючи домашнє завдання, необхідно пояснити зміст роботи, способи й послідовність її виконання.

Структура уроку засвоєння нових знань (на прикладі української мови)

- 1. Організація учнів для роботи.**
- 2. Актуалізація опорних знань учнів.**
- 3. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення теми та мети уроку.**
- 4. Сприймання й усвідомлення учнями нового навчального матеріалу:**
 - спостереження й аналіз мовних явищ під керівництвом учителя;
 - висновки, формулювання правила учнями;
 - робота з підручником (уточнення формулювання правила за підручником, вивчення правила та добір нових прикладів для його ілюстрування);
 - перевірка розуміння нового матеріалу (повторення вивченого правила, аналіз нових прикладів).
- 5. Осмислення нових знань у процесі практичної діяльності:**
 - формування вмінь користуватися знаннями (новим правилом) у процесі виконання різноманітних вправ під керівництвом вчителя;
 - самостійна творча робота.
- 6. Завдання додому: пояснення домашнього завдання і способу його виконання.**
- 7. Підсумок уроку.**

Структура уроку формування умінь і навичок (на прикладі української мови)

- 1. Організація учнів для роботи.**
- 2. Словникова робота. Робота над помилками.**
- 3. Перевірка домашнього завдання.**
- 4. Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення теми і мети уроку.**
- 5. Тренувальні вправи на осмислення знань, умінь, навичок за певною системою з поступовим ускладненням форм роботи, зростанням самостійності і творчої активності учнів. У процесі виконання вправ повторюються потрібні теоретичні відомості, правила.**

6. Творчі вправи.
7. Підсумок уроку.
8. Завдання додому.

Структура уроку контролю та корекції знань, умінь та навичок

(на прикладі української мови)

1. **Організація учнів для роботи.**
2. **Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення мети уроку.**
3. **Підготовча робота:**
 - читання тексту диктанту;
 - з'ясування, як учні зрозуміли зміст тексту диктанту;
 - словникова робота.
4. **Контрольний диктант:**
 - учитель читає речення, потім диктує його по частинам, учні записують;
 - записане речення повторюється для перевірки;
 - учитель диктує весь записаний текст, учні перевіряють;
 - учні ще раз самостійно перевіряють записаний текст.
5. **Відповіді на запитання, які виникли в учнів під час написання контрольного диктанту (після того, як зібрано зошити).**
6. **Завдання додому (з урахуванням необхідності підготовки учнів до уроку, аналізу результатів контрольного диктанту).**

Структура уроку

аналізу результатів письмових (контрольних) робіт

(на прикладі української мови)

1. **Перевірка домашнього завдання.**
2. **Мотивація навчальної діяльності учнів і повідомлення мети уроку.**
3. **Загальна характеристика результатів перевірки знань і навичок, виявлених учнями під час виконання контрольної роботи, диктанту:**
 - результати виконання контрольної роботи;
 - аналіз позитивних моментів у роботах окремих учнів;
 - аналіз типових недоліків у роботах.
4. **Робота над типовими помилками:**
 - пояснення орфограм, повторення правил;
 - запис аналогічних прикладів;

- складання речень зі словами, в яких допущено помилки.

5. Завдання додому.

6. Робота над індивідуальними помилками.

Також слід виділити ряд уроків, специфічних для конкретного навчального предмету в початковій школі.

Структура уроку навчального переказу (на прикладі української мови)

- 1. Мотивація навчальної діяльності учнів, визначення мети, завдань уроку.**
- 2. Читання тексту для переказу.**
- 3. Аналіз змісту прочитаного тексту.**
- 4. Словникова робота.**
- 5. Повторне читання тексту по частинах: робота над планом.**
- 6. Усний переказ тексту.**
- 7. Заключне цілісне читання тексту.**
- 8. Підготовка варіанта переказу на чернетках.**
- 9. Редагування виконаної роботи. Індивідуальна робота вчителя з окремими учнями.**
- 10. Переписування учнями остаточного варіанта переказу.**

Структура уроку аналізу учнівських переказів і творів (на прикладі української мови)

- 1. Перевірка домашнього завдання.**
- 2. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення мети, завдань уроку.**
- 3. Загальна характеристика результатів перевірених робіт, творчих успіхів окремих учнів.**
- 4. Зачитування та аналіз кращих робіт.**
- 5. Робота над типовими лексичними, стилістичними, орфографічними та пунктуаційними помилками.**
- 6. Підбиття підсумків.**
- 7. Завдання додому.**

Структура уроку читання

- 1. Повторення вивченого матеріалу. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання.**

Види робіт: підготовка до відповідей на запитання, записаних на дошці чи сформульованих усно; вибіркове читання за завданнями; переказ за планом, вказаним учителем (за частинами, поетапно, в цілому, стисло, детально, творчо); читання вказаних текстів, що містить твір (міркування героя, опис інтер'єру, розповідь одного з героїв); знаходження подібних рядків до запропонованих учителем; встановлення за ілюстрацією змісту відповідної частини твору і зчитування її; читання в особах; виразне читання; словесне малювання; тлумачення читання; читання-драматизація; трансформація діалогічного мовлення персонажів твору в розповідне; характеристика дійових осіб; читання напам'ять.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Види робіт: підготовча робота до сприймання тексту: робота з наочністю, розповідь учителя, бесіда, лексико-семантична робота, лексико-стилістична робота, лексико-орфоепічна підготовка, ознайомлення з планом роботи над твором, вправи на класифікацію, робота зі змістом підручника, читання додаткових матеріалів учителем, учнями, створення проблемної ситуації, робота з основними структурними елементами книжкового апарату, прогнозування змісту твору за вказаними ознаками, робота над заголовком твору і т.ін; бесіда; актуалізація, уточнення і доповнення знань та уявлень учнів про явища, факти, події, що зображенні у творі; узагальнення спостережень після екскурсії; демонстрація діа-, кінофільму; постановка мети вивчення матеріалу («знання», «уміння» - визначаються за пізнавальною, виховною і спеціальною навчальною метою до кожного уроку).

3. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу. Розвиток мовленнєвих умінь і навичок.

Види робіт: читання тексту учнями, вчителем; комбіноване читання (вголос-мовчки, учні-вчитель); відповіді на запитання, поставленні до читання; бесіда-роздум над прочитаним; зіставлення запропонованих прислів'їв, приказок із прочитаним текстом; відповіді на запитання (завдання), вміщені у кінці тексту; визначення серед запропонованих запитань (завдань) тих, що мають (не мають) відношення до тексту; встановлення фактологічного ланцюжка подій; робота з наочністю, ілюстрацією підручника; постановка запитань учнями; ведення діалогу з автором твору; кодування інформації, вміщеної в тексті; виразне читання тексту вчителем за складеною партитурою (як підсумок усієї самостійної

роботи учнів по «впізнанню» нового тексту; цей варіант первинного читання твору можна використовувати лише на прозових текстах, його не рекомендується використовувати систематично).

4. Повторне читання тексту учнями і робота над текстом.

Види робіт: орфоепічне читання; тлумачне читання; акцентологічне читання; навчальне читання з постановкою таких запитань, котрі починаються зі слів: «Чому?», «Де?», «Коли?», «Як?»; вправи з розвитку техніки читання; детальний переказ прочитаного; оглядове читання з елементами вибіркового; поєднання колективного читання з індивідуальним; знаходження завершених за змістом частин тексту; визначення головної думки твору; композиційний аналіз; складання плану; переказ за планом; підготовка до стислого переказу і стислий переказ прочитаного; аналіз вчинків дійових осіб їх мотивів; словесне малювання; робота за ілюстрацією (впізнання і переказ відповідної частини, опис); вправи на розширення «поля читання»; інтонаційне читання; логічне читання; робота по розширенню активного словника учнів.

5. Узагальнююча бесіда за змістом твору.

Види робіт: розкриття ідейної спрямованості тексту; розкриття теми (основної думки) за опорними запитаннями; бесіда з метою підготовки до творчої роботи над текстом; бесіда за опорними запитаннями; робота з ілюстрацією підручника; робота з основними структурними елементами книжкового апарату; висловлення оцінних суджень; з'ясування причинно-наслідкових зв'язків; навчання технології логічного читання; вибіркоче читання, робота в групах і т. ін.

6. Робота над виразністю читання твору.

Види робіт: складання партитури читання тексту на основі усвідомлення ідейно змістової та емоційно образної спрямованості тексту; читання додаткових текстів учителем (учнями); слухання фонозапису твору; вправи на інтонування речень; читання драматизація; групове (індивідуальне) читання; заучування напам'ять; декламація; читання в особах тощо.

7. Застосування знань на основі творчої роботи над текстом.

Види робіт: творчий переказ; розповідь за аналогією; ілюстративна робота (словесне, графічне малювання); колективна декламація; читання-інсценізація; постановка «живих» картинок; складання сценарію за прочитаним-4 кл.; робота над де формовою структурою тексту; комунікативне читання; складання усної (письмової) анотації до прочитаного твору; продукування діалогів;

складання монологів від імені головного героя або одного з них за прочитаним змістом твору; складання опису з елементами міркування; робота над лексико-семантичними групами; робота над засобами виразності тексту (визначення ролі тієї чи іншої частини мови в описі, розповіді, міркуванні персонажів, подій, вчинків...); запис нової думки (слів, виразів); трансформативне читання-розповідь і т. ін.

8. Підсумок уроку.

Види робіт: встановлення спільних і відмінних рис у текстах, які розглядались на уроці; бесіда-роздум творчого характеру; використання ТЗН і перерахування окремих частин текстів, що розглядалися на уроці за вказаною ознакою; розв'язання завдань на основі тексту; постановка запитань до текстів учнями; ведення словників («Золоті зерна», «Перлини мудрості», «Барвисті слова»); з'ясування спільних (відмінних) завдань (запитань) у методичному апараті підручника до розглянутих на уроці текстів; запис за опорною схемою основної думки; аналіз книжкових ілюстрацій (демонстраційні малюнки) до розглянутих текстів; з'ясування позиції учня «автора» («художника») тексту і та ін.

9. Домашнє завдання.

Види робіт: вибіркоче читання пейзажних описів, подій, слів головного героя, авторських слів, діалогів; графічне малювання; складання плану; добір інших заголовків; виписування найвлучніших слів для характеристики героїв, подій, вчинків, описів; складання діалогу з героями, автором; добір прислів'їв, приказок; вивчення напам'ять; визначення головних і несуттєвих слів у тексті (абзаци); підготовка однієї частини тексту до виразного читання; перекодування жанру твору; складання таблиць почуттів за прочитаним і та. ін.

ПАМ'ЯТКА СТУДЕНТУ-ПРАКТИКАНТУ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО УРОКУ

1. Дізнайся вчасно тему свого уроку, точно визнач матеріал в підручнику до цього уроку, його місце в системі уроків по темі.
2. Визнач методичну літературу по темі уроку.
3. Визнач мету уроку, його структуру, основні етапи.
4. Розроби зміст уроку, добери матеріал і визнач методи та прийоми навчання на кожному етапі уроку, сформулюй завдання і питання учням.

5. Розподіли навчальний час на всі етапи уроку.
6. Передбач чергування різних видів робіт дітей, складного і нескладного матеріалу, правильне співвідношення між роботою під керівництвом вчителя і самостійною роботою учнів.
7. Використовуй прийоми диференціації навчальної роботи, а також елементи проблемного навчання.
8. Продумай дидактичний і наочний матеріал до уроку, оформлення записів учнів в зошитах, а також на дошці.
9. Підготуй дидактичні ігри, фізкультхвилинки.
10. Оформи розгорнутий план-конспект уроку.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

СТУДЕНТУ-ПРАКТИКАНТУ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ

При проведенні уроку бажано дотримуватись таких порад:

1. Входити в клас студент-практикант повинен ще до дзвінка, учні повинні зайняти свої робочі місця, підготувати необхідні для даного уроку підручники, посібники та письмові приладдя;
2. Чіткість і діловитість початку уроку забезпечує потрібний ритм усього уроку, а тому необхідно перевірити готовність класу до уроку;
3. Створивши в класі необхідну ділову атмосферу, повідомити учням план уроку, пізнавальні завдання уроку, які ставлять перед учнями, етапи проведення уроку;
4. Завжди пам'ятати про вимоги до технології уроку:
 - чітка цілеспрямованість уроку.
 - достатнє організаційне і матеріальне забезпечення уроку.
 - оптимальний психологічний режим уроку.
 - оптимальний темп і ритм роботи на уроці.
 - систематична послідовність і наступність операцій на уроці.
 - завершеність операції.
 - економія часу на уроці.
 - неперервний контроль і самоконтроль.
 - встановлення ділової рівноваги при її порушенні.
 - закріплення знань і умінь.
 - неперервне вдосконалення навчального процесу.

АНАЛІЗ УРОКУ

Дата _____

Клас _____

Предмет _____

Вчитель _____

Тема уроку _____

Мета

(триєдина)

уроку _____

Тип уроку:

(урок засвоєння нових знань; урок формування умінь та навичок; урок узагальнення та систематизації; урок застосування знань, умінь та навичок; урок контролю та корекції знань, умінь та навичок; комбінований урок тощо).

<p>Зовнішня організація уроку</p> <ul style="list-style-type: none">- своєчасність початку і кінця уроку;- раціональна організація навчального часу;- своєчасність запису до щоденника домашнього завдання;- обсяг домашнього завдання, інструктаж;- підведення підсумку уроку;- своєчасність виставлення оцінок, їх коментування.	<p>Висновки:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Організація навчальної діяльності</p> <ul style="list-style-type: none">- мотивація навчання;- досягнення мети уроку;- логічність і послідовність викладу;- оптимальність структури уроку;- раціональність використання методів, принципів, засобів навчання;- культура мовлення учнів, учителя;- активність учнів;- рівень дисципліни.	<p>Висновки:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Дотримання принципів навчання: _____
(науковість; доступність; наочність; проблемність; самостійність учнів; активність учнів; системність і послідовність; урахування індивідуальних особливостей учнів; диференціація; інтеграція; свідомість, стійкість засвоєння знань, умінь та навичок; єдність освітніх, розвивальних, виховних функцій навчання).

Застосування засобів навчання: _____
(таблиця; ілюстрація; ТЗН; картки; підручники; посібники; записи на дошці; інші).

Форми організації освітнього процесу: _____
(фронтальна; групова; індивідуальна; інші).

Форми виконання робіт: _____
(усна; письмова; з місця; біля дошки; інші).

Висновки, зауваження, пропозиції:

Відвідав урок _____

Ознайомлений _____

ТИПОВІ ТРУДНОЩІ, З ЯКИМИ ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ СТУДЕНТИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ

Організаційно-виховні:

- не вміють правильно розподіляти час і не встигають завершити урок за дзвоником;
- забувають висувати учням гігієнічні вимоги (постава при сидінні, положення зошита);
- не приділяють уваги виховній роботі;
- не мотивують оцінки.

Пояснення нового матеріалу:

- не залучають дітей до пояснення нового матеріалу;
- не створюють проблемні ситуації;
- недостатньо проводять роботу над термінологією;
- не вдосконалюють вміння і навички дітей.

Закріплення нового матеріалу:

- недостатньо приділяється увага самостійній роботі учнів;
- не акцентують увагу в кінці уроку на засвоєння учнями вивченого нового матеріалу;
- не дають інструктаж щодо домашнього завдання.

Використання технічних засобів навчання, наочних посібників, дидактичного матеріалу:

- не використовують технічні засоби навчання;
- недоцільність застосування наочних посібників;
- незначне використання дидактичного роздаткового матеріалу;
- не вміють працювати біля дошки.

Культура мови і письма:

- не вміють раціонально розташовувати записи на дошці;
- недосконале володіння грамотною мовою;
- не виправляють мовні помилки у дітей;-
- забувають давати вказівки щодо оформлення письмових робіт в зошитах.

Якість уроку визначає не скільки структура уроку і тип його, скільки особистість учителя, який організовує урок.

Прикладом можуть бути дії Ш.О. Амонашвілі на уроці:

1. Перед початком кожного уроку він, як правило:

- повідомляє дітям, які їх чекають важливі справи;
- повідомляє і часто записує план (хід) уроку, погоджує його з дітьми;

- іноді пропонує визначити, з якого завдання починати урок.
2. Коли має на меті перевірити новий для себе спосіб, метод, форму, заздалегідь повідомляє учнів про це, просить допомогти, сприяти успішній роботі.
 3. Коли урок проходить напружено, в пізнавальній боротьбі і він відчуває внутрішнє задоволення, то в кінці уроку:
 - дякує дітям;
 - пояснює, чому сам навчився на уроці, чому діти його навчили;
 - буває, що діти дякують учителю за цікавий урок, і це приносить радість.
 4. Час від часу просить дітей оцінити урок:
 - як він пройшов і чи захопив їх;
 - які завдання найбільш сподобалися;
 - які вони хотіли б дати поради вчителю, чого чекають від нього;
 - яке «домашнє завдання» хотіли б запропонувати вчителю.
 5. У кінці уроку вчитель, як правило, пропонує підвести підсумки:
 - до чого прагнули на уроці, чи задоволені своєю участю;
 - хто чому навчився, чим оволодів, чим задоволений, або незадоволений;
 - у кого які виникли проблеми, інтереси.
 6. Якщо Амонашвілі Ш.О. відчуває, що урок пройшов невдало, то в кінці уроку повідомляє про це дітям, по можливості називає причину.
 7. Часто пропонує дітям на уроках альтернативні навчальні матеріали, завдання і задачі (вибрати вірш, яким задачам і завданням віддати перевагу, пакет із завданням різного рівня складності).
 8. Часто звертається дітей з прохання допомогти:
 - підготувати завдання (задачі, приклади, кросворди);
 - знайти розповідь, вірш на певну тему.
 9. Іноді при написанні творів сам сідає за вільну парту і пише з ними твір, потім читає його, діти аналізують його.
 10. Заохочує в дитині:
 - сміливість розуму, вміння сумніватися;
 - прагнення до самостійності, готовність захищати свою точку зору;
 - творчий підхід;
 - допитливість.
 11. Допитливість надає суспільну значущість пізнавальним успіхам дитини.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 21 лютого 2018 р. № 87

Київ

Про затвердження Державного стандарту початкової освіти

Відповідно до частини першої статті 31 Закону України “Про загальну середню освіту” Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Державний стандарт початкової освіти, що додається.

Установити, що Державний стандарт застосовується з 1 вересня 2018 р. для учнів, які навчаються за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти.

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 “Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти” (Офіційний вісник України, 2011 р., № 33, ст. 1378).

3. Міністерству освіти і науки вжити заходів для своєчасного розроблення та затвердження типових освітніх програм для учнів закладів загальної середньої освіти з метою забезпечення впровадження Державного стандарту, затвердженого цією постановою.

4. Ця постанова набирає чинності з дня її опублікування, крім пункту 2, який набирає чинності з 1 вересня 2021 року.

Прем'єр-міністр України

В. Гройсман

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України

від 21 лютого 2018 р. № 87

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ

початкової освіти

1. Цей Державний стандарт визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти (додаток 1), загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти (додаток 2) та форму державної атестації.

2. У цьому Державному стандарті терміни вживаються у такому значенні:

1) здобувач освіти — здобувач освіти на першому рівні повної загальної середньої освіти;

2) початкова освіта — перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному у Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, інших нормативно-правових актах.

3. Цей Державний стандарт є основою для розроблення закладами загальної середньої освіти освітніх програм. Освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти.

4. Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

5. Початкова освіта має такі цикли, як 1—2 і 3—4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреби дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

6. Вимоги до обов’язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності.

7. До ключових компетентностей належать:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та умінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів

та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

8. Основою формування ключових компетентностей є досвід здобувачів освіти, їх потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях і зумовлюють формування ставлення до них.

9. Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

10. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта);

математична;

природнича;

технологічна;

інформатична;

соціальна і здоров'язбережувальна;

громадянська та історична;

мистецька;

фізкультурна.

11. Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує формування всіх ключових компетентностей.

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

12. Мовно-літературна освітня галузь включає українську мову та літературу, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовну освіту.

Метою вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Здобувач освіти:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;

висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Метою іншомовної освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задоволення різних життєвих потреб здобувача освіти.

Здобувач освіти:

сприймає інформацію, висловлену іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, та критично оцінює таку інформацію;

розуміє прочитані іншомовні тексти різних видів для отримання інформації або емоційного задоволення, використовує прочитану інформацію та критично оцінює її;

надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу, використовуючи іноземну мову.

13. Метою математичної освітньої галузі є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір.

Здобувач освіти:

досліджує ситуації і визначає проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;

моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач;

критично оцінює дані, процес та результат розв'язання навчальних і практичних задач;

застосовує досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

14. Метою природничої освітньої галузі є формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Здобувач освіти:

відкриває світ природи, набуває досвіду її дослідження, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та отримує радість від пізнання природи;

опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представляє її у різних формах;

усвідомлює різноманітність природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, відповідально поводить себе у навколишньому світі;

критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язування проблем природничого характеру.

15. Метою технологічної освітньої галузі є формування компетентностей в галузі техніки і технологій та інших ключових компетентностей, здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без заподіяння йому шкоди, до використання технологій для власної самореалізації, культурного і національного самовираження.

Здобувач освіти:

втілює творчий задум у готовий виріб;

дбає про власний побут, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його оточує;

ефективно використовує природні матеріали, дбаючи про навколишній світ;

практикує і творчо застосовує традиційні та сучасні ремесла.

16. Метою інформатичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Здобувач освіти:

знаходить, подає, перетворює, аналізує, узагальнює та систематизує дані, критично оцінює інформацію для розв'язання життєвих проблем;

створює інформаційні продукти та програми для ефективного розв'язання задач/проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них;

усвідомлено використовує інформаційні і комунікаційні технології та цифрові пристрої для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та (або) споживач, а також самостійно опановує нові технології;

усвідомлює наслідки використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримується етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії.

17. Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових

компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Здобувач освіти:

дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту;

визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики;

виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

18. Метою громадянської та історичної освітньої галузі є формування громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів.

Здобувач освіти:

встановлює зв'язки між подіями, діяльністю людей та її результатами у часі, пояснює значення пам'ятних для себе та інших громадян України дат (подій);

орієнтується у знайомому соціальному середовищі, долучається до його розвитку, пояснює вплив природи та діяльності людей на нього;

працює з різними джерелами соціальної та історичної інформації, аналізує зміст джерел, критично оцінює їх;

узагальнює інформацію з різних джерел, розповідаючи про минуле і сучасне;

представляє аргументовані судження про відомі факти та історичних осіб, а також про події суспільного життя;

має розвинуте почуття власної гідності, діє з урахуванням власних прав і свобод, поважає права і гідність інших осіб, протидіє проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості;

усвідомлює себе громадянином України, аналізує культурно-історичні основи власної ідентичності, визнає цінність культурного розмаїття;

дотримується принципів демократичного громадянства, бере активну участь у житті шкільної спільноти, місцевої громади.

19. Метою мистецької освітньої галузі є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини.

Здобувач освіти:

виявляє художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та інші види мистецтва;

пізнає мистецтво, інтерпретує художні образи, набуваючи емоційно-чуттєвого досвіду, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва;

пізнає себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво.

20. Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок.

Здобувач освіти:

регулярно займається руховою активністю, фізичною культурою та спортом; демонструє рухові вміння та навички та використовує їх у різних життєвих ситуаціях;

добирає фізичні вправи для підвищення рівня фізичної підготовленості;

керується правилами безпечної і чесною гри, уміє боротися, вигравати і програвати; усвідомлює значення фізичних вправ для здоров'я, емоційного задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальної взаємодії.

21. Базовий навчальний план початкової освіти визначає загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та дає цілісне уявлення про зміст і структуру початкової освіти як першого рівня загальної середньої освіти, встановлює погодинне співвідношення між освітніми галузями за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження здобувачів освіти та загальну щорічну кількість годин за освітніми галузями.

Для учнів з особливими освітніми потребами (з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку, тяжкими порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку),

які здобувають початкову освіту у спеціальних закладах (класах) загальної середньої освіти, базовий навчальний план визначає кількість годин для проведення корекційно-розвиткової роботи.

22. Базовий навчальний план має такі чотири варіанти:

для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання;

для закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини;

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з особливими освітніми потребами;

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини.

23. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини самостійно здійснюють розподіл навчального навантаження між мовою відповідного корінного народу або національної меншини та іноземною мовою, відображаючи це в навчальному плані. За рішенням педагогічної ради, зокрема у разі, коли мова національної меншини є офіційною мовою ЄС, ця мова може вивчатися також як іноземна. Українська мова як державна в таких закладах загальної середньої освіти вивчається за освітніми програмами, які враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість між рідною і державною мовами.

24. На підставі базового навчального плану може здійснюватися повна або часткова інтеграція різних освітніх галузей, що відображається в типових освітніх програмах, освітній програмі закладу загальної середньої освіти. У процесі інтеграції кількість навчальних годин, передбачених на вивчення кожної освітньої галузі, перерозподіляється таким чином, що їх сумарне значення не зменшується. Зміст природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, технологічної, інформатичної освітніх галузей інтегрується в різній комбінації їх компонентів, утворюючи інтегровані предмети і курси, перелік і назви яких зазначаються в типових освітніх програмах, освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

25. Базовий навчальний план має інваріантний і варіативний складники. Інваріантний складник є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форми

власності. Виключення з інваріантного складника будь-якої з освітніх галузей є неприпустимим, оскільки порушує цілісність початкової освіти і наступність з базовою загальною середньою освітою.

Інваріантний складник базового навчального плану для спеціальних закладів (класів) передбачає проведення корекційно-розвиткової роботи, напрями та змістове наповнення якої визначаються з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Кожна освітня галузь передбачає обов'язкову корекційно-розвиткову роботу.

Варіативний складник базового навчального плану розподіляється закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти і відображається в освітній програмі такого закладу.

26. Варіативність змісту початкової освіти забезпечується також шляхом запровадження резервного часу в освітній програмі закладу загальної середньої освіти, що сприяє, зокрема, задоволенню освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню їх досягнень, розвитку наскрізних умінь.

27. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовами відповідних корінних народів та національних меншин для реалізації мовно-літературної освітньої галузі додатково можуть використовувати години варіативного складника базового навчального плану.

28. Державна атестація здобувачів освіти проводиться у формі контрольних робіт з метою проведення моніторингу якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти та/або якості освіти.

Для вчителів початкових класів затвердили професійний стандарт, який визначає необхідні компетентності, знання та вміння (наказ МОН України від 10.08.2018 року №1143 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

У документі прописана загальна інформація про стандарт, навчання та професійний розвиток вчителя.

Також є перелік функцій педагога:

- планування і здійснення освітнього процесу;
- забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині;
- створення освітнього середовища;

- рефлексія та професійний саморозвиток;
- проведення педагогічних досліджень;
- надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти;
- узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті;
- оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти.

Для кожної функції конкретизовано професійні компетентності, знання, вміння та навички, якими має володіти педагог. Зазначена також інформація про предмети та засоби праці вчителя.

Стандарт допоможе педагогічним вишам краще розуміти, до чого потрібно готувати вчителів.

КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ТА ЇХ РОЗВИТОК

Педагогічна компетентність – найголовніша компетенція вчителя, це інтегрований показник його сутності. Як можемо визначити цю компетентність?

1. Вчитель здатен змінювати свої особистісні та психологічні якості, якщо це потрібно для роботи.
2. Усвідомлення вчителем своєї ролі у вихованні особистості, що здатна критично мислити.
3. Постійне підвищення професійної культури та кваліфікації.
4. Вчитель постійно знаходиться у творчому пошуку.
5. Проводить педагогічні дослідження, аналізує результати, робить висновки.
6. Набирається власного педагогічного досвіду.
7. Результативність роботи.
8. Активна робота над формуванням особистості учнів:
 - інтелектуальна компетентність (наукові знання);
 - психологічна компетентність;
 - управлінська компетентність;
 - мотиваційна компетентність;
 - проєктивна компетентність;
 - методична компетентність.

Ключові тези

орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів (Наказ МОН від 19.08.2016 № 1009 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 №1222») та методичних рекомендацій до оновлених програм початкової школи (1-4 клас) (Лист МОН України від 17.08.2016 №1/9-437)

Орієнтовні вимоги до оцінювання: загальні вимоги до оцінювання

Оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета, відповідно до вимог чинних програм. Результати оцінювання навчальних досягнень учнів є конфіденційною інформацією, доступною для дитини та її батьків (або осіб, що їх замінюють).

Знято щомісячну оцінку за ведення зошитів. Цю практику було введено ще за радянських часів, проте жодних критеріїв цього оцінювання прописано не було. Вимоги до оцінювання розроблено з урахуванням вікових особливостей дітей – окремо для 1,2,3,4 класів (у попередньому документі вимоги були загальні для учнів 1-4 класів).

Уніфіковано вимоги між усіма предметами в початковій школі та між предметами у початковій та основній школі.

Спрощено мову викладу документу з метою зручності використання вчителем (забрано нечіткі формулювання, на кшталт: “учень (учениця) формує досконалий за формою діалог”).

Види контролю:

- поточний контроль, що включає поточну перевірку та поточне оцінювання;
- підсумковий контроль включає підсумкову перевірку (тематична перевірка та підсумкова контрольна робота), а також підсумкове оцінювання за тему/семестр/рік.

НЕ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ тематичні перевірки (контрольні роботи) та підсумкове оцінювання за тему з предметів:

- Я у світі;
- Основи здоров'я;
- Трудове навчання;
- Образотворче мистецтво;
- Музичне мистецтво;
- Мистецтво;

- Фізична культура;
- Інформатика.

Підсумкове оцінювання за тему з навчальних предметів Українська мова, Літературне читання, Іноземна мова, Мова національної меншини, Математика, Природознавство здійснюється з урахуванням усіх поточних оцінок, отриманих під час вивчення розділу/теми (підтеми), та оцінки за тематичну контрольну роботу.

1 КЛАС:

ВЕРБАЛЬНО оцінюються:

УСІ ПРЕДМЕТИ, в тому числі інваріантної (постійної) складової. Підсумкова перевірка в 1 класі включає

ЛИШЕ підсумкові контрольні роботи в кінці навчального року, жодних тематичних перевірок (контрольних робіт).

2 КЛАС:

ВЕРБАЛЬНО можуть оцінюватися:

УСІ ПРЕДМЕТИ, але виключно за рішенням педагогічної ради навчального закладу; ВЕРБАЛЬНО оцінюються предмети ВАРІАТИВНОЇ складової, тобто предмети, які для вивчення було обрано навчальним закладом;

ВЕРБАЛЬНО оцінюються ТАКІ предмети ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової:

- «Інформатика»;
- «Музичне мистецтво»;
- «Образотворче мистецтво»;
- інтегрований курс «Мистецтво»;
- «Основи здоров'я»;
- «Фізична культура»;
- «Я у світі»;
- «Трудове навчання».

ЗА 12-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ здійснюється оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової, що належать до наступних освітніх галузей:

- «Мова і література (мовний і літературний компоненти)»;
- «Математика»;
- «Природознавство».

Підсумкова перевірка включає ТІЛЬКИ тематичну перевірку

При вербальному оцінюванні використовуються як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання і відображають кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння

знань і вмінь з навчальних предметів та характеристику особистісного розвитку учнів.

Тематична перевірка здійснюється у формі тематичної контрольної роботи після опанування програмової теми/розділу (2-4 класи). У разі, коли тема/розділ розраховано на велику кількість годин, її/його розподіляють на логічно завершені частини – підтеми/підрозділи.

3 КЛАС:

ВЕРБАЛЬНО оцінюються предмети ВАРІАТИВНОЇ складової, тобто предмети, що було для вивчення обрано навчальним закладом;

ВЕРБАЛЬНО оцінюються ТАКІ предмети ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової:

- «Інформатика»;
- «Музичне мистецтво»;
- «Образотворче мистецтво»;
- інтегрований курс «Мистецтво»;
- «Основи здоров'я»;
- «Фізична культура»;
- «Я у світі»;
- «Трудове навчання».

ЗА 12-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ здійснюється оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової, що належать до наступних освітніх галузей:

- «Мова і література (мовний і літературний компоненти)»;
- «Математика»;
- «Природознавство».

Підсумкова перевірка включає ТІЛЬКИ тематичну перевірку.

4 КЛАС:

ВЕРБАЛЬНО оцінюються предмети ВАРІАТИВНОЇ складової, тобто предмети, що було для вивчення обрано навчальним закладом;

ВЕРБАЛЬНО оцінюються ТАКІ предмети ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової:

- «Інформатика»;
- «Музичне мистецтво»;
- «Образотворче мистецтво»;
- інтегрований курс «Мистецтво»;
- «Основи здоров'я»;
- «Фізична культура»;
- «Я у світі»;
- «Трудове навчання».

ЗА 12-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ здійснюється оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів ІНВАРІАНТНОЇ (постійної) складової, що належать до наступних освітніх галузей:

- «Мова і література (мовний і літературний компоненти)»;
- «Математика»;
- «Природознавство».

Підсумкова перевірка включає тематичну перевірку та підсумкові контрольні роботи.

Ключові тези.

Орієнтовні вимоги до оцінювання: «Українська мова»

ЗНЯТО оцінювання КАЛІГРАФІЇ та зниження балів за ВИПРАВЛЕННЯ, натомість оцінюватимуть графічні навички письма, культуру оформлення письмових робіт (охайність, розбірливість, розміщення записів), орфографію та пунктуацію.

ЗМІНЕНО ВИМОГИ норм оцінювання грамотності:

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	БУЛО Кількість помилок	СТАЛО Кількість помилок
Початковий	1	9 помилок	17 і більше
	2	8 помилок	14-16 помилок
	3	7 помилок	11-13 помилок
Середній	4	6 помилок	8-10 помилок
	5	5 помилок	5-7 помилок
Достатній	7	3 помилки	1 негруба та 4 грубих помилки Достатній 7 3 помилки 2 негрубі та 2 грубі помилки, або 3 грубі
	8	2 помилки	2 негрубі та 1 груба або 1 негруба та 2 грубі помилки
	9	1 помилка	1 негруба та 1 груба помилки
Високий	10	1 негруба помилка або 2-3 виправлення	2 негрубі помилки
	11	1 виправлення	1 негруба помилка

АУДІЮВАННЯ (оцінювання аудіативних умінь) у 2-4 класах здійснюватимуть на уроках літературного читання.

ЛИШЕ ДІАГНОСТИЧНИЙ характер нестиме перевірка читання в кінці 1 класу. Головне завдання – не поставити оцінку, а зрозуміти ступінь сформованості умінь читати після першого року навчання в школі.

ОКРЕСЛЕНО ВИМОГИ не тільки до обсягів текстів для диктантів, списування, аудіювання тощо, а й кількості слів з орфограмами, словникових слів. Наприклад, у вимогах до формування змісту та оцінювання комбінованої роботи (диктант/списування із завданнями з мовної теми за змістом тексту) для 2-4 класів зазначається, що:

У 2 КЛАСІ: “кількість орфограм у тексті диктанту та пропущених орфограм у тексті для списування становить 25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам’ятати; кількість слів на орфограми, вивчення яких не передбачено програмою та які заздалегідь записуються на дошці, не більше 1”;

У 3-4 КЛАСАХ: “кількість орфограм у тексті диктанту та пропущених орфограм у тексті для списування становить 25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам’ятати; кількість слів на орфограми, вивчення яких не передбачено програмою та які заздалегідь записуються на дошці, не більше 2”.

ЗМЕНШЕНО кількість ПІДСУМКОВИХ РОБІТ:

1 КЛАС: кількість робіт не зміниться – передбачено 1 роботу з читання та 1 роботу зі списування:

Вид перевірки	1 клас БУЛО		1 клас СТАЛО	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Читання		1	-	1
Списування	-	1	-	1
Диктант	-	-	-	-
Перевірка мовних знань і вмінь	-	-	-	-
Письмовий переказ	-	-	-	-
Діалог (усно або письмово)	-	-	-	-
Підсумкова контрольна робота/ Державна підсумкова атестація	-	-	-	-
Загальна кількість	-	2	-	2

перевірок за семестр				
----------------------	--	--	--	--

2 КЛАС. БУЛО – 13, СТАЛО - 9:

Вид перевірки	2 клас БУЛО		2 клас СТАЛО	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Аудіювання	1	1	Перенесено до літературного читання	
Діалог (усно або письмово)	1	1	-	1
Усний переказ	-	1	Прибрано	
Письмовий твір	-	-	-	-
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1 (зменшено)	2
Диктант	1	2	2	1
Списування	1	1	1	1
Підсумкова контрольна робота/ Державна підсумкова атестація				
Загальна кількість перевірок за семестр	6	7	4 (зменшено на 2)	5 (зменшено на 2)

3 КЛАС. БУЛО – 15, СТАЛО - 10:

Вид перевірки	3 клас БУЛО		3 клас СТАЛО	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Аудіювання	1	1	Перенесено до літературного читання	
Діалог (усно або письмово)	1		1	-
Усний переказ	-	1	Прибрано	
Усний твір				
Читання				

Письмовий твір				
Письмовий переказ	-	1	1	-
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1 (зменшено)	2
Диктант	2	2	1 (зменшено на 1)	1 (зменшено на 1)
Списування	1	1	1	1
Підсумкова контрольна робота/ Державна підсумкова атестація				
Загальна кількість перевірок за семестр	7	8	5 (зменшено на 2)	5 (зменшено на 2)

4 КЛАС. БУЛО – 17, СТАЛО - 11:

Вид перевірки	4 клас БУЛО		4 клас СТАЛО	
	І семестр	II семестр	І семестр	II семестр
Аудіювання	1	1	Перенесено до літературного читання	
Діалог (усно або письмово)	1		1	-
Усний переказ	-			
Усний твір		1	Прибрано	
Читання				
Письмовий твір		1	Прибрано	
Письмовий переказ	1	-	1	-
Перевірка мовних знань і вмінь	2	2	1 (зменшено)	2
Диктант	2	2	1 (зменшено на 1)	2
Списування	1	1	1	1
Підсумкова		1		1

контрольна робота/ Державна підсумкова атестація				
Загальна кількість перевірок за семестр	8	9	5 (зменшено на 3)	6 (зменшено на 3)

Ключові тези.

Орієнтовні вимоги до оцінювання: «Літературне читання»

ЗНЯТО ОЦІНЮВАННЯ темпу читання. Кількісні показники темпу читання лишилися, але **НАГОЛОШУЄТЬСЯ**, що ці показники – орієнтир для розвитку темпу читання, а не для перевірки та оцінювання.

ПЕРЕНЕСЕНО ТА ДОДАНО до «Літературного читання» аудіювання, адже в рамках цього предмету створено кращі умови для розвитку відповідних навичок.

НАГОЛОШЕНО, що при перевірці навички читання вголос пріоритетним є перевірка **РОЗУМІННЯ** дитиною прочитаного тексту. **ДІАГНОСТИЧНИЙ ХАРАКТЕР** в 2 класі має поточна перевірка навички читання мовчки. В 3 та 4 класах вона перевірятиметься письмово за визначеними показниками.

ДОДАНО таблицю: «Орієнтовний розподіл поточної перевірки уміння читати напам'ять»:

Вид поточної перевірки	2 клас		3 клас		4 клас	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Читання напам'ять віршованих текстів	2	2	3	2	3	3
Читання напам'ять прозових текстів	-	-	-	1 уривок з казки (30-35 слів)	1 уривок з казки (35-40 слів)	1 уривок з оповід ання (35-40 слів)

ДОДАНО таблицю: «Зведений перелік робіт для підсумкових перевірок, які проводяться в 1-4 класах з літературного читання»

Вид перевірки	2 клас		3 клас		4 клас	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Навичка читання вголос (усно). Контрольні роботи №4 і №8	1	1	1	1	1	1
Навичка читання мовчки (письмово). Контрольні роботи №2 і №6	-	-	1	1	1	1
Аудіювання (письмово) Контрольні роботи у 3-4 класах №1 і №5; у 2 класі №1, №2, №5, №6	2	2	1	1	1	1
Усний переказ прочитаного твору (усно) Контрольна робота №3	1	-	1	-	1	-
Робота з літературним твором (письмово). Контрольна	-	1	-	1	-	1

робота №7						
Підсумкова контрольна робота/ Державна підсумкова атестація	-	-	-	-	-	1
Загальна кількість перевірок за семестр	4	4	4	4	4	5

Ключові тези.

Орієнтовні вимоги до оцінювання: «Математика»

ЗНЯТО ВИМОГИ щодо відступання клітинок при оформленні письмових робіт (справа вчителя навчити дитину розміщувати роботу на площині, але точні критерії розміщення вилучено).

ЗМІНЕНО ВИМОГИ до оцінювання письмових робіт учнів під час поточної перевірки:

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	БУЛО Характеристика навчальних досягнень учня/учениці	СТАЛО Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
Початковий	1	Робота виконувалась, але допущено 9 і більше грубих помилок	Робота виконувалась, але допущено 12 і більше грубих помилок
	2	Правильно виконано менше 1/3 роботи або в роботі допущено 8 грубих помилок	Правильно виконано менше 1/3 роботи або в роботі допущено 10-11 грубих помилок
	3	Правильно виконано 1/3 роботи або в роботі допущено 7 грубих помилок	Правильно виконано 1/3 роботи або в роботі допущено

			8-9 грубих помилок
Середній	4	Правильно виконано 2/5 роботи або в роботі допущено 6 грубих помилок	Правильно виконано 2/5 роботи або в роботі допущено 6-7 грубих помилок
	5	Правильно виконано половину роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 5 грубих помилок	Правильно виконано половину роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 5 грубих помилок
	6	Правильно виконано 3/5 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 4 грубі помилки	Правильно виконано 3/5 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 4 грубі помилки
Достатній	7	Правильно виконано 2/3 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 3 грубі помилки	Правильно виконано 2/3 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 3 грубі помилки
	8	Правильно виконано 3/4 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 2 грубі помилки	Правильно виконано 3/4 роботи або виконано роботу в повному обсязі й допущено 2 грубі помилки
	9	Робота виконана в повному обсязі, але	Робота виконана в повному обсязі,

		допущено 1 грубу й 1 негрубу помилку	але допущено 1 грубу й 1 негрубу помилку
Високий	10	Робота виконана в повному обсязі, але допущено 1 негрубу помилку	Робота виконана в повному обсязі, але допущено 1 негрубу помилку
	11	Робота виконана правильно в повному обсязі окрім завдання підвищеної складності або творчого	Робота виконана правильно в повному обсязі окрім завдання підвищеної складності або творчого характеру
	12	Робота виконана правильно в повному обсязі, в тому числі завдання підвищеної складності або творчого	Робота виконана правильно в повному обсязі, в тому числі завдання підвищеної складності або творчого характеру

ДОДАНО таблицю: «Зведений перелік робіт для підсумкових перевірок, які проводяться в 1-4 класах з математики»

Вид перевірки	1 клас	2 клас		3 клас		4 клас	
	II семестр	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Тематична контрольна робота		4	3	4	3	4	3
Тематична к.р. з перевірки сформован			1		1		1

ості навичок усних обчислень							
Підс.к.р/ Державна підсумкова атестація	1						1
Заг. к-кість перев. за семестр	1	4	4	4	4	4	5

Ключові тези: методичні рекомендації до оновлених програм початкової школи ПРІОРИТЕТ – використання компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. Для цього в документі **ДЕТАЛЬНО РОЗ'ЯСНЮЄТЬСЯ:**

- як встановлювати міжпредметні зв'язки (особливо для предметів мовного циклу)
- як проводити інтегровані та бінарні інтегровані уроки, окремо для кожного класу початкової школи, з врахуванням вікових особливостей дітей, визначається програмний матеріал, в рамках якого рекомендовано проводити інтегровані уроки
- як проводити «тематичні дні» (коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході)
- як посилити практичну спрямованість навчання (розписано різні організаційні форми, методи навчання, способи навчальної взаємодії).

ДЛЯ ФОРМУВАННЯ І ПЕРЕВІРКИ предметних компетентностей вчитель має використовувати інтегровані задачі (спрямовані на застосування учнями способів навчально-пізнавальної діяльності, знань, умінь і навичок для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях).

ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ прописано особливості запровадження усного курсу в 1 класі, надано методичні рекомендації враховуючи зміни до програм.

ПРОПИСАНО основні зміни для 13 навчальних програм початкових класів.

НАГОЛОШЕНО, що не озвучуються в класі та на батьківських зборах результати навчальних досягнень учня/учениці (ця інформація стосується тільки вчителя-учня-батьків (або осіб, які їх замінюють) і має відбуватися описово, з детальним поясненням успіхів і недоліків дитини та доброзичливою допомогою).

РЕКОМЕНДОВАНО користуватись олівцем дітям у першому класі - за рішенням учителя, відповідно до рівня готовності дітей. На розсуд учителя допускається виправлення або гумкою, або закресленням. Наявність охайних виправлень, здійснених самою дитиною, не впливає на зниження балу за роботу (час і етап переходу на кулькову ручку визначає сам вчитель, індивідуально для кожної дитини).

НЕ РЕКОМЕНДОВАНО вчителям користуватися червоною ручкою при перевірці письмових робіт в адаптаційному періоді (1 клас). Для виставлення оцінок в зошитах і щоденниках можна використовувати колір ручки за вибором вчителя.

НАДАНО ПРИКЛАДИ компетентнісно-орієнтованих завдань та ессе.
ДЕТАЛЬНО ПРОПИСАНО вимоги щодо обсягу домашніх завдань:

- **НЕДОПУСТИМИМ** вважається перевантаження учнів завданнями, які містяться у додаткових посібниках, зошитах з друкованою основою тощо.

- **НАГОЛОШУЄТЬСЯ**, що домашні завдання повинні бути посильними для самостійного виконання учнями.

- **НЕ ЗАДАЮТЬСЯ** домашні завдання на вихідні, святкові та канікулярні дні (канікули).

ЛІМІТОВАНО ОБСЯГ домашніх завдань, за витратами часу на їх виконання:

- у 1 класі домашні завдання не задаються;
- у 2 класі витрати часу на виконання домашніх завдань не повинні перевищувати 45 хвилин;
- у 3 класі витрати часу на виконання домашніх завдань не повинні перевищувати 1 години 10 хвилин;
- у 4 класі витрати часу на виконання домашніх завдань не повинні перевищувати 1 години 30 хвилин.

До листів МОН від 18.05.2018 №
2.2-1250

та від 21.05.2018 № 2.2-1255

Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу

Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів» за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти», та від 16.08.2017 № 1180 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва та Київського університету імені Бориса Грінченка» за програмою «Початкова школа: освіта для життя», із 1 вересня 2017 року проводиться дослідно-експериментальна робота з розробки, наукового обґрунтування та експериментальної перевірки навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової освіти.

Орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого діти можуть досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня.

Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів початкової освіти використовуються для:

- організації постійного спостереження за навчальним поступом;
- обговорення навчального поступу з батьками або особами, що їх замінюють;

- формувального (поточного) та завершального (підсумкового) оцінювання.

Формувальне оцінювання передбачає відстеження особистісного розвитку учнів та хід набуття ними навчального досвіду і компетентностей.

Формувальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес. Використання формувального оцінювання дозволяє відстежувати особистісний поступ дитини, хід опановування нею

навчального матеріалу та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості.

У процесі організації контрольної-оцінювальної діяльності необхідно враховувати **спостереження за навчальним поступом учнів.**

Формувальне оцінювання оцінює процес навчання учнів, а не результат.

Оцінювання навчального поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно. Невід'ємною частиною процесу оцінювання є формування здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ. Орієнтирами для спостереження та оцінювання є загальні та конкретні очікувані результати, які необхідні для організації спостереження за навчальним поступом учня/ учениці; індивідуального обговорення навчального поступу учнів з батьками або особами, що їх замінюють.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний поступ учнів; формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися.

Оцінювання досягнень учнів необхідно спрямовувати на формування позитивної їх самооцінки. За сприятливих умов навчання і виховання у дітей починає формуватися адекватна самооцінка, яка стосується їхніх особистісних якостей, досягнень і можливостей. Створюючи такі умови, слід враховувати індивідуальні особливості кожного учня.

Важливо не протиставляти дітей одне одному. Стимулюючим має бути порівняння роботи (відповіді, дії тощо) з тим, як працювала дитина раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів. Про складнощі у навчанні необхідно говорити з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини.

Водночас доцільно вчити дітей взаємооцінюванню, при цьому формувати вміння коректно висловлювати думку про результат роботи однокласника, давати поради щодо його покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття значимості кожного в колективі.

Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання.

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.

Вчитель спільно з учнями розробляє й обговорює цілі уроку.

Ціль має бути вимірною, щоб через оцінювання виміряти на якому рівні вона досягнута.

Створення ефективного зворотнього зв'язку, який має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим та своєчасним.

2. Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання.

Для того щоб учень користувався отриманими знаннями він має їх вміти застосовувати, перетворювати, розширювати, доповнювати, знаходити нові зв'язки і співвідношення тощо. Це забезпечується використанням різноманітних прийомів, форм і методів роботи з навчальним матеріалом.

3. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.

Обговорення з учнями критеріїв оцінювання робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього процесу, та сприяє позитивному ставленню до самого процесу. Критерії оцінювання, розроблені для поточного оцінювання мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях. Учні слід ознайомити із ними до початку виконання завдання. Чим конкретніше сформульовані критерії оцінювання, тим зрозумілішою для учнів є діяльність щодо успішного виконання завдання.

4. Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).

У процесі навчання першокласників важливе значення має становлення елементів рефлексії, спрямованих на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності, оскільки початкові навички рефлексії як особистісного новоутворення у повному обсязі мають сформуватися тільки наприкінці молодшого шкільного віку.

Слід зазначити, що здатність до персональної (автономної) рефлексії у дітей 6-7 років є достатньо обмеженою, але можливості для її розвитку актуалізуються під час роботи в групі. Умовою розвитку рефлексії в цьому віці є включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням фактичних актів дій та комунікацій в контексті особистісного та спільного значення. Таким чином закладаються основи для самоспостереження і спостереження,

які виводяться на рефлексивний рівень у майбутньому. Спонукають до рефлексії запитання: «Що нового дізнався на уроці?», «Що привернуло твою увагу?», «Що нового у спілкуванні?», «Що тебе найбільше схвилювало (що нового в емоціях)?».

Отже, будучи другим рівнем цілісності рефлексії (на якому дитина відображає, усвідомлює, розуміє), запитання породжують у дітей перший (відображувальний вичленовувальний) рівень цілісності рефлексування - фіксації, а самі запитання для дітей мають значення як насиченість середовища рефлексивними зразками. При цьому треба уникати запитань «Що сподобалось?», «Що не сподобалось?» без попередньої операціоналізації цього узагальнення.

Таким чином, у шестирічному віці рефлексія не може бути автономною, для її розвитку потрібно використовувати форми і процедури групової рефлексії, розподілені між дорослим, групою і дитиною. Доступ до рефлексії (точніше, можливості її розвитку на етапі 1 класу) забезпечують такі чинники як група, учитель, що спрямовують дітей в напрямку порівняння будь-яких дій, досягнень групи аж до можливості порівняння їх зі своїми. Такі порівняння не повинні закріплюватися вчителем в лінійній логіці "добро - зло", оскільки фактично двомірні оцінки є забороненими, тому перспективою порівнянь є оцінки з різних позицій, з різних основ (як мінімум з трьох). У такий же спосіб оцінки відбуваються через позиціонування. Під час навчання у 1 класі дитину орієнтують у другому рівні цілісності рефлексії на рівні феноменологізацій: пам'ятаю, згадую, забув, хвилююсь тощо.

5. Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Формувальне оцінювання дає можливість вчителю відстежити процес поступу учня до навчальних цілей, корегування освітнього процесу на ранніх етапах, а учневі – усвідомлення відповідальності за самоосвіту.

Формувальне оцінювання можна забезпечити використанням мовного портфолію, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмію» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Під час іншомовного навчання у 1 класі вчитель повинен розуміти, що на відміну від більш дорослої аудиторії, молодші школярі потребують оцінки не стільки результату, скільки процесу

навчання. Кожен учень має власний стиль і темп навчання. Тому важливо усвідомлювати, що оцінювання учня вчителем не повинно стати причиною заниженої самооцінки молодшого школяра, що неминуче позначається на його навчальній мотивації й успішності.

Під час організації навчання взагалі і оцінювання в 1 класі зокрема, важливо створювати для учнів ситуацію успіху. Навіть невеличке досягнення надихає дітей. А вчитель, звичайно, завжди може знайти можливість запропонувати таку ситуацію, дати таке завдання, щоб навіть найслабший учень міг вирізнитися з кращого боку; дуже важливо похвалою відмітити навіть ледь помітне просування уперед: «Добре! Твоя буква А зараз набагато краща».

Діти дуже чутливі до оцінювання їх дорослими. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Враховуючи цю вікову особливість, а також важливу роль початкової школи як «стартового майданчика» для того, щоб задати правильну «траєкторію польоту» не тільки у навчальній діяльності, а й в особистісному розвитку, вчителю слід використовувати формувальне оцінювання, яке на етапі 1 класу має включати обов'язкових два компоненти:

- 1) доброзичливе ставлення до учня як до особистості;
- 2) позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на розв'язання задачі (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

Досвід свідчить, що у роботі з молодшими школярами виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто оцінюються зусилля кожного, враховуючи індивідуальні здібності.

Інші компоненти формуального оцінювання такі як: конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат не є предметом розгляду у 1 класі, але стають актуальними на подальших навчальних етапах у початковій школі.

Завершальне (підсумкове) оцінювання за рік здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці.

Надзвичайно важливою складовою формувального оцінювання є форма повідомлення про нього учневі/ учениці та батькам. Це має бути зрозумілий документ, який дає розгорнуте уявлення про те, що відбувалося з дитиною в школі під час навчального року.

Запропонований зразок Свідоцтва досягнень складається з 2 частин: перша – характеристика особистих досягнень учнів, оцінюється активність дитини, самостійна робота на уроці, співпраця з іншими учнями тощо.

Друга частина складається з оцінювання предметних компетентностей.

Для оцінювання пропонується чотирирівнева система: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату з допомогою вчителя», «потребує значної уваги і допомоги».

Учителі, які викладають навчальні предмети у початковій школі дають характеристику предметних компетентностей учня за чотирирівневою системою. У 1-2 класах оцінювання має описовий характер як рівня навчання, старанності та соціальної поведінки, так і предметів та навчального процесу в цілому, але не результату.

При заповненні зразку Свідоцтва досягнень пропонуємо відмічати визначення рівня у довільній формі (графічні знаки).

Батькам або особам, що їх замінюють, видають два екземпляри зразків Свідоцтва. Один залишається вдома, інший з підписом та з побажаннями батьків або осіб, що їх замінюють повертається в школу і зберігається в особовій справі.

Проект зразка Свідоцтва успішності за вибором закладу загальної середньої освіти роздруковується у чорно-білому або кольоровому вигляді, у форматі А 4 або у форматі А 5.

НОВОВВЕДЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

З 1 вересня 2019 року в українській школі існує чимала кількість нововведень, таких як скасування шкільної форми, електронні учнівські квитки, конфіденційність в системі оцінювання та багато іншого.

Скасування співбесіди при вступі до 1 класу
Кожна дитина має право на рівний доступ до освіти. У зв'язку з цим конкурсний набір дітей в 1 клас скасовується. Тепер першокласники будуть зараховані до шкіл за їх місцем реєстрації, незалежно від того, спеціалізована ця школа або загальноосвітня. Вибрати іншу школу можна, але тільки якщо в ній залишаться вільні місця після прийому «своїх» учнів. У такому випадку можливий конкурс.

Скасування обов'язкової шкільної форми
Президент України Володимир Зеленський у червні скасував указ про обов'язкову шкільну форму. У новому навчальному році тільки ви і ваша дитина має право вирішувати, що надіти сьогодні в школу. Адміністрація школи більше не зможе примушувати учнів відвідувати уроки виключно у формі.

Наприклад, **Уляна Супрун** (в. о. міністра охорони здоров'я України), висловилася наступним чином, щодо учнівської форми: Однаковий одяг жодним чином не впливає на показники успішності і відвідуваності учнів, а також не кращим чином впливає на креативність дітей і їх свободу самовираження.

Нове меню для шкільних їдалень
Вже до кінця 2019-2020 навчального року КМДА планує перевести всі столичні школи на мультипрофільне меню. Ціна за обід не зміниться, продукти залишаться тими ж, але тепер обід в їдальні буде нагадувати шведський стіл, де учні зможуть самі вибирати, що з'їсти сьогодні.

З 1991 року книга рецептів не змінювалася, а все нові пропозиції відсікалися фразою: «що ви хочете за 15 грн». А ось, наприклад, Євген Клопотенко (відомий український кулінар) розробив нові рецепти для шкільних їдалень і довів, що за ті ж 15 гривень дітей можна нагодувати корисною і смачною їжею.

Світловідбиваючі жилети для учнів 1-4 класів
З 1 вересня 2019 року в силу вступає нове правило: учні 1-4 класів зобов'язані носити світловідбиваючі жилети в темний час доби по дорозі в школу і додому. Взимку буде доречно надіти жилет і вранці поверх куртки або пальто. Завдяки цьому водії будуть краще бачити

дітей на дорозі, що дозволить зменшити кількість школярів, що постраждали в ДТП.

Електронний учнівський квиток

У новому навчальному році 2019-2020 всі школярі, замість звичайних учнівських квитків, отримають нові — електронні. Це дозволить батькам відстежувати переміщення дитини по місту за допомогою спеціального додатку, а школярам-уникати черг в метро.

Вільний вибір форми навчання

Це нововведення стосується дітей, які змушені пропускати уроки через часті хвороби або ж серйозні заняття спортом, музикою та іншим.

У таких випадках батьки мають право подати заяву в адміністрацію школи, щоб перевести дитину на індивідуальну форму навчання. Після чого вчителі складають для таких дітей спеціальний навчальний план. Оцінка рівня знань буде проходити два рази на рік у вигляді підсумкової контрольної роботи.

Вести уроки в школі зможуть не тільки вчителі

Коли в школі, наприклад, немає профільного вчителя, то окремі уроки зможе проводити гурток або організація з хорошими фахівцями. Такий підхід називається мережевою формою навчання. Так можна вирішити проблему нестачі вчителів. Запропонувати свої послуги зможуть всі установи, які зацікавлені в такій співпраці.

Оголошення оцінок школярів

Відтепер оцінки учня – це його особиста інформація, яку вчитель не має права розголошувати, тобто оголошувати на весь клас. Безпосередньо на уроці вчитель може загальними фразами оцінити відповідь/роботу учня, але оцінку в балах – виставляти у щоденник на перерві або після уроків в індивідуальному порядку. Це стосується і батьківських зборів. У Міністерстві освіти вважають, що так можна вирішити проблему цькування серед школярів через оцінки.

Скасування дощок пошани для відмінників

Кожен учень індивідуальний у своїх успіхах. Хтось краще вчиться, а хтось краще грає у футбол, танцює або співає. Діти різні, і здібності у них теж різні, кожен талановитий по-своєму.

Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009
ОРІЄНТОВНІ ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ ТА
ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Змістом орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень, які структуровані у навчальних програмах, за предметами.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється вербально:

у 1 класі з усіх предметів інваріантної складової.

За рішенням педагогічної ради навчального закладу може надаватися словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів 2 класу;

у 2-4 класах з предметів інваріантної складової: «Інформатика», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Я у світі» та «Трудове навчання»;

у 1-4 класах з усіх предметів варіативної складової. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12-бальною шкалою: з предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)», «Математика», «Природознавство».

Виявлення рівня навчальних досягнень учнів відбувається в процесі контролю. *Основними функціями контролю навчальних досягнень учнів є:* мотиваційна, діагностувальна, коригувальна, прогностична, навчальноперевірвальна, розвивальна, виховна.

Об'єктами контролю у процесі навчання у початковій школі є складники предметних компетентностей: знання про предмети і явища навколишнього світу, взаємозв'язки і відношення між ними; вміння та навички застосовувати засвоєні знання; досвід творчої діяльності; ціннісні ставлення.

Облік результатів контролю ведеться учителем/учителькою у Класному журналі і табелях навчальних досягнень. Структурними компонентами контролю навчальних досягнень учнів є перевірка та оцінювання результатів навчальної діяльності.

За формою організації навчально-пізнавальної діяльності учнів перевірка може бути: індивідуальною, груповою, фронтальною; за способом – усною (бесіда, розповідь учня), письмовою (самостійні і контрольні роботи, перекази, диктанти, у тому числі окремі тестові,

компетентнісні завдання тощо), а також практичною (дослід, практична робота, навчальний проект, учнівське портфоліо, спостереження, робота з картами, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо). Перевірка навчальних досягнень учнів здійснюється за допомогою різних методів, вибір яких зумовлюється особливостями змісту навчального предмета, його обсягом, рівнем узагальнення, віковими можливостями учнів. Для перевірки навчальних досягнень учнів необхідно застосовувати завдання різних когнітивних рівнів: на відтворення знань, на розуміння, на застосування в стандартних і змінених навчальних ситуаціях, уміння висловлювати власні судження, ставлення, оцінки.

Оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм. Його результатом є педагогічна оцінка, яка відображається в оцінювальних судженнях і висновках учителя/вчительки вербально, або в балах. Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями. Оцінювання у початковій школі ґрунтується на врахуванні рівня досягнень учня/учениці, а не ступеня його невдач. Результати оцінювання навчальних досягнень учнів є конфіденційною інформацією, доступною лише для дитини та її батьків (або осіб, що їх замінюють). При вербальному оцінюванні використовуються як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання і відображають кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів та характеристику особистісного розвитку учнів. Характеристика особистісного розвитку учнів відображає самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчальнопізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загальнонавчальних умінь тощо та здійснюється вербально під час поточного контролю. Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, квіточками, прапорцями тощо).

Об'єктивність і точність оцінок забезпечуються такими критеріями:

– якість знань (міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність, дієвість);

– сформованість ключових і предметних компетентностей, способів навчальної діяльності (виконання за зразком, за аналогією, в нових ситуаціях);

– досвід елементарної творчої діяльності (частково-пошуковий і пошуковий рівні);

– досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу, до інших людей, до самого себе.

У початковій школі застосовують поточний і підсумковий види контролю, які здійснюють шляхом поточної перевірки та поточного оцінювання й відповідно шляхом підсумкової перевірки та підсумкового оцінювання.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення теми/розділу з метою визначення рівня розуміння і первинного засвоєння учнями окремих елементів змісту теми/розділу, зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем/розділів уроків, закріплення знань, умінь і навичок, їх актуалізації перед вивченням нового матеріалу. Поточну перевірку проводять індивідуально або фронтально в усній чи письмовій формі систематично в межах кожної теми, визначеної навчальною програмою. Вона передбачається учителем/вчителькою під час підготовки до кожного уроку і знаходить своє відображення у поурочних планах (конспектах) уроків. Поточна перевірка може здійснюватись у формі короткотривалої (10-15 хвилин) самостійної письмової роботи, яка охоплює певну частину навчального матеріалу. Як правило, вона носить діагностичний характер.

Підсумкова перевірка у 1 класі передбачає підсумкові контрольні роботи у кінці навчального року (контрольне списування, комбінована контрольна робота з математики та індивідуальна перевірка навички читання вголос і розуміння прочитаного). Підсумкова перевірка у 2-3 класах передбачає тематичну перевірку, у 4 класі – тематичну перевірку та підсумкові контрольні роботи у кінці навчального року (з навчальних предметів, що визначені Міністерством освіти і науки України для державної підсумкової атестації). Тематична перевірка здійснюється у формі тематичної контрольної роботи після опанування програмової теми/розділу (2-4 класи). У разі, коли тему/розділ розраховано на велику кількість годин, її/його розподіляють на логічно завершені частини – підтеми/підрозділи. Якщо ж програмова тема/розділ невелика/ий за обсягом, то її/його об'єднують з однією або кількома наступними

темами/розділами. Контрольні роботи з будь-якого предмета в початкових класах проводять на другому або третьому уроці за розкладом у середині робочого тижня (бажано – вівторок, середа), не більше однієї такої роботи в день, а протягом тижня – не більше двох (у випадку двох робіт на тиждень, бажано проводити їх у вівторок і четвер). Орієнтовна тривалість виконання роботи становить у другому класі близько 30 хв., у третьому й четвертому класах – близько 35 хв.

Тематична перевірка навчальних досягнень учнів (контрольні роботи) з предметів «Я у світі», «Основи здоров'я», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», «Фізична культура», «Інформатика» не проводиться.

Поточне оцінювання здійснюється за результатами поточної перевірки – усного опитування учнів на уроці, виконання письмових робіт (класної роботи, зокрема самостійної, практичної роботи тощо). Воно передбачає вербальну оцінку або оцінку в балах на основі Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Поточна оцінка за письмову роботу чи усне опитування виставляється у разі достатнього для співвіднесення з критеріями оцінювання обсягу виконаних учнем/ученицею завдань. Фрагментарні усні відповіді учнів на уроці в балах не оцінюються. Під час оцінювання навчальних досягнень учнів, презентованих в усній формі, до уваги беруться: якість знань та умінь – правильність, повнота, глибина, дієвість, гнучкість, конкретність і узагальненість, системність, усвідомленість, міцність; культура мовлення – послідовність викладу матеріалу, правильне вживання термінів, повнота у формулюванні висновків. Під час оцінювання практичної роботи враховують самостійність, дотримання алгоритму, правильність, повноту, усвідомленість. При оцінюванні письмових робіт враховують правильність і обсяг виконаної роботи.

Учитель/вчителька перевіряє та оцінює якість виконання учнями кожної письмової роботи. Усі письмові роботи навчального і контрольного характеру перевіряються до наступного уроку, на якому рекомендується виконувати роботу над типовими помилками колективно під керівництвом учителя/вчительки; над помилками, які є не типовими, організовується індивідуальна робота з учнем/ученицею. У 1 класі на етапі письма окремих літер, цифр правильно написану літеру або цифру вчитель/вчителька обводить як зразок. Графічно неправильно написану літеру або цифру вчитель підкреслює і на полях чи в окремому рядку дає зразок правильного їх

написання для практичного вправлення. Під час формування графічних навичок у 1 класі допускається виправлення форми літери чи цифри по написаному з метою вказування, де саме учень/учениця припускається помилки. Неправильність нахилу помічається похилою лінією поряд зі знаком, який дитина написала неправильно. До виправлення помилок у письмових роботах учитель/вчителька може підходити диференційовано: виправляти помилки власноруч або підкреслювати слово/вираз тощо з помилкою; підкреслювати саму помилку з метою самостійного виправлення її учнем/ученицею, – враховуючи рівень сформованості відповідної навички у конкретного учня/учениці. У 2-4-х класах виправляти неправильний запис наведенням по написаному не рекомендується. Перевірка графічних навичок у 2-4 класах здійснюється з урахуванням форми, розміру, нахилу, поєднання літер; культури оформлення письмової роботи. Окрема оцінка за графічні навички не ставиться. Охайність зошита та культура оформлення письмових (поточних та контрольних) робіт (дата, назва та вид роботи, розміщення завдань на сторінці) і наявність роботи над помилками враховується під час оцінювання кожної роботи. Окремо оцінка за ведення зошитів не ставиться, відповідно у журналі не фіксується. Кожна письмова робота, виконана учнем/ученицею початкових класів в зошитах (у т. ч. в зошитах з друкованою основою, за наявності), перевіряється до наступного уроку. Усі записи, зроблені вчителем/вчителькою в учнівському зошиті (виправлення помилок, підкреслення, зразки письма, оцінка, фрази типу «Правильно», «Уже значно краще» тощо), виконуються чітко, каліграфічно й охайно. Підсумкове оцінювання здійснюється за тему, семестр, рік. Підсумкове оцінювання за тему з навчальних предметів «Українська мова», «Літературне читання», «Мова національної меншини», «Математика», «Природознавство» здійснюється з урахуванням усіх поточних оцінок, отриманих під час вивчення розділу/теми (підтеми), та оцінки за тематичну контрольну роботу. Підсумкове оцінювання за тему з навчальних предметів «Я у світі», «Основи здоров'я», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», «Фізична культура», «Інформатика» не проводиться.

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюється на основі результатів тематичного оцінювання з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень учня/учениці. Підсумкове оцінювання за рік здійснюється на основі семестрових оцінок також з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень учня/учениці.

УКРАЇНСЬКА МОВА І МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (мови навчання) 1-4 класи.

Поточна перевірка і поточне оцінювання. Об'єктами поточної перевірки навчальних досягнень учнів 1-4 класів з мови є мовний і мовленнєвий складники комунікативної компетентності:

- знання про мову і мовлення, мовні уміння й навички; орфографічні і пунктуаційні вміння й навички;
- графічні навички письма, культура оформлення письмових робіт (охайність, розбірливість, розміщення записів);
- досвід мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання – 1 клас;
- говоріння (усне діалогічне і монологічне мовлення) – 1-4 класи;
- письмо (писемне діалогічне мовлення у 2-4 класах і писемне монологічне мовлення в 3-4 класах).

Поточна перевірка та поточне оцінювання знань про мову і мовлення та мовних умінь і навичок здійснюється на різних етапах уроку як у фронтальній, так і в індивідуальній та груповій формах; може бути як усною, так і письмовою. Зміст завдань для поточної письмової перевірки має відповідати вимогам до підсумкової письмової перевірки мовних знань. Поточне оцінювання сформованості орфографічних та пунктуаційних умінь та навичок, графічних навичок письма, культури оформлення письмових робіт (охайність, розміщення записів) здійснюється за результатами перевірки письмових робіт учнів у робочих зошитах за тими ж критеріями що і письмові контрольні роботи (диктант, комбінована робота тощо). Орфографічні, пунктуаційні помилки та помилки у завданнях з мовного розбору вважаються рівноцінними.

Поточній перевірці та поточному оцінюванню підлягають:

- аудіативні уміння, читання, читання напам'ять у 1 класі;
- усне і письмове діалогічне й монологічне мовлення в 1-4 класах. Поточну перевірку і поточне оцінювання аудіативних умінь у 2-4 класах здійснюють на уроках літературного читання. Поточна перевірка з аудіювання у 1 класі проводиться в процесі формування в учнів умінь слухати й розуміти усне мовлення. Орієнтовний обсяг тексту на кінець навчального року 70-90 слів. Завдання для перевірки розробляють на матеріалі різних мовних одиниць: звуків, слів, словосполучень, речень, текстів. Ними передбачено визначення рівнів сприймання першокласниками відповідного мовного матеріалу на слух, виокремлення певної мовної одиниці з-поміж інших,

розуміння почутого. Результатом поточної перевірки з аудіювання є вербальні оцінні судження вчителя/вчительки, що ґрунтуються на позитивному принципі. 6 Поточна перевірка уміння читати текст у 1 класі здійснюється на текстах типу букварного, в яких ужито вже вивчені букви. Перевірка має діагностичний характер з метою визначення сформованості умінь читати.

При оцінюванні сформованості уміння читати в 1 класі беруться до уваги:

- спосіб читання (складами, цілими словами);
- правильність читання і розуміння прочитаного.

Для перевірки виявлення розуміння прочитаного учневі пропонується не більше 3 запитань (щодо значення окремих слів та фактичного змісту прочитаного). Об'єктом поточної перевірки у 1 класі є уміння читати напам'ять віршовані твори. Перевірку здійснюють усно, індивідуально протягом наступних 2-3 уроків після опрацювання твору, що вивчається на пам'ять. Окремі уроки на перевірку уміння читати напам'ять не відводять. Протягом навчання у 1 класі здійснюється перевірка уміння читати напам'ять 1 віршованого твору у першому семестрі і 2 – у другому семестрі. Якість читання творів напам'ять визначають за такими вимогами, що і у 2-4 класах на уроках літературного читання (див. розділ «Літературне читання»).

Поточну перевірку сформованості діалогічного мовлення організовують як усно (1-4 класи), так і письмово (2-4 класи) залежно від мети і завдань уроку. У 1 класі учням пропонується відтворити в особах (з іншим учнем або вчителем) прослуханий діалог; у 2-4 класах – пропонується побудувати діалог з однокласником/однокласницею на задану тему, за життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею тощо. Перевіряється уміння використовувати формули мовленнєвого етикету, ставити запитання, підтримувати розмову на певну тему, дотримуватись правил спілкування, норм літературної мови, – відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів.

Письмова перевірка передбачає запис діалогу без використання слів автора. Під час інструктажу перед записом діалогу, вчитель/вчителька нагадує учням, що кожен репліку записують з нового рядка, починаючи з тире. Оцінювання змісту письмового діалогу здійснюється за тими ж орієнтовними вимогами, що і

оцінювання усного діалогу. Грамотність письмового діалогу перевіряється, але не оцінюється.

Обсяги утворених усних діалогів:

- у 2 класі – 3-4 репліки одного учасника/учасниці розмови;
- у 3 класі – 4-5 реплік одного учасника/учасниці розмови;
- у 4 класі – 5-6 реплік одного учасника/учасниці розмови (з

урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул).

Обсяги письмових діалогів:

- у 2 класі – 3 репліки одного учасника/учасниці розмови;
- у 3 класі – 4 репліки одного учасника/учасниці розмови;
- у 4 класі – 5 реплік одного учасника/учасниці розмови (з

урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул).

Орієнтовні вимоги до оцінювання діалогу

Поточну перевірку сформованості монологічного мовлення (переказ, твір) організовують як усно (1-4 класи), так і письмово (3-4 класи) залежно від мети і завдань уроку.

Уміння усно переказувати текст перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру:

- у 1 класі пропонуються тексти букварного типу;
- у 2 класі – тексти обсягом 40-50 слів.

Уміння усно та письмово переказувати текст перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру:

- у 3 класі обсягом 50-70 слів;
- у 4 класах – тексти обсягом 70-90 слів.

У 1 класі учням пропонується скласти усний твір-розповідь за малюнком, серією малюнків, життєвою ситуацією тощо (3-4 речення).

У 2 класі – усний твір-розповідь про побачене, почуте, прочитане чи пережите у власному житті (4-5 речень).

У 3-4 класах – усний та письмовий твір на задану тему, за власними спостереженнями, життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею (5-6 речень – 3 клас, 6-7 речень – 4 клас).

Перевірка сформованості писемного монологічного мовлення (письмовий переказ, твір) в процесі поточного контролю в 3-4 класах має діагностичний характер. Вона проходить під керівництвом учителя/вчительки з використанням малюнків, плану, опорних слів тощо. За письмовий переказ, твір у робочий зошит ставлять дві оцінки – за зміст і грамотність. Якщо учитель/вчителька приймає

рішення фіксувати поточну оцінку за письмовий переказ, твір у журналі, то ставиться оцінка тільки за зміст. Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу твору такі самі, як до оцінювання диктанту. При визначенні оцінки за грамотність враховуються лише допущені помилки на вивчені правила.

Орієнтовні вимоги до оцінювання змісту переказу/ твору

Підсумкова перевірка і підсумкове оцінювання

Підсумкова перевірка у 1 класі не передбачає тематичних перевірок і здійснюється в кінці навчального року. Об'єктами підсумкової перевірки навчальних досягнень учнів 1 класу з мови є такі складники комунікативної компетентності: досвід мовленнєвої діяльності: уміння читати (спосіб, правильність, виразність) і розуміти зміст прочитаного; орфографічні і пунктуаційні вміння та графічні навички письма, культура оформлення письмових робіт. Підсумкова перевірка сформованості вміння читати в 1 класі здійснюється індивідуально наприкінці навчального року на матеріалі доступних для розуміння учнями цієї вікової категорії текстів (обсяг текстів: 10 60-90 слів на кінець навчального року). Результати перевірки фіксують у характеристиці навчальних досягнень учня/учениці, що зберігається в його/її особовій справі. Орфографічні і пунктуаційні вміння та графічні навички письма, культура оформлення письмових робіт в 1 класі перевіряються в кінці навчального року шляхом списування з друкованого тексту. При оцінюванні списаного тексту враховують грамотність (за такими самими вимогами, що й диктант), правильність написання літер та їх поєднання і культуру оформлення письмової роботи. Результати перевірки фіксують у характеристиці навчальних досягнень учня/учениці, що зберігається в його особовій справі. Підсумкова перевірка включає тематичну перевірку у 2-4 класах, що проводиться у формі тематичної контрольної роботи в кінці вивчення теми та виконання підсумкової контрольної роботи в кінці навчального року в 4 класі. Об'єктами тематичної перевірки навчальних досягнень учнів 2-4 класів з мови є складники комунікативної компетентності: знання про мову і мовлення, мовні уміння й навички; орфографічні і пунктуаційні вміння й навички; досвід мовленнєвої діяльності: усний або письмовий діалог (2-4 класи) і письмовий переказ (3-4 клас); графічні навички письма, культура оформлення письмових робіт (охайність, розбірливість, розміщення записів).

Зведений перелік робіт з підсумкової перевірки, які проводяться в 1-4 класах з мови

Тематичні контрольні роботи можуть проводити за поданими у таблиці видами перевірок: диктант (без завдань з мовної теми), списування (без завдань з мовної теми), тестові завдання з мовної теми (без завдань на списування і запис під диктовку), письмовий переказ. Водночас контрольні роботи можуть бути комбіновані: диктант із завданнями з мовної теми чи тестовими 11 завданнями; списування із завданнями з мовної теми чи тестовими завданнями. Загальна кількість перевірок за семестр від вибору кількості комбінованих робіт не змінюється. При цьому протягом навчального року комбінованих робіт має бути не більше 4. Списування і диктант є основними формами перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності.

Вимоги до текстів диктанту і списування як окремих видів робіт (без завдань з мовної теми)

За диктант та списування виставляють одну оцінку. При оцінюванні диктантів та списування доцільно брати до уваги грамотність і культуру 12 оформлення письмової роботи. Оцінювання грамотності рекомендується здійснювати за такими вимогами: орфографічні і пунктуаційні помилки вважаються рівноцінними; помилка в одному й тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але в різних словах вважаються різними помилками; негрубими вважаються такі помилки: повторення тієї самої букви в слові; недописування букви в кінці слова (не за правилом); двічі підряд написане те саме слово в реченні. Дві негрубі прирівнюються до однієї грубої помилки; охайні виправлення (неправильне написання на правильне) помилками не вважаються; орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються (якщо відповідні слова не були виписані на дошку під час диктанту, а розділові знаки не диктувалися вчителем).

Вимоги до формування змісту та оцінювання комбінованої роботи (диктант/списування із тестовими завданнями з мовної теми, не пов'язаними зі змістом тексту) для 2-4 класів

Письмовий переказ рекомендується проводити в 3-4 класах у кінці вивчення теми «Текст». Обсяги текстів переказів для підсумкової (тематичної) перевірки такі ж самі, як і для поточної. За письмовий переказ ставлять дві оцінки – за зміст і грамотність. Вимоги до оцінювання змісту переказу при підсумковій перевірці такі ж самі, як при поточній. Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу такі самі, як до оцінювання диктанту. При

визначенні оцінки за грамотність враховуються лише допущені помилки на вже вивчені правила. Усний або письмовий діалог проводять у 2-4 класах у кінці вивчення теми «Речення». Підсумкова перевірка сформованості уміння будувати діалог здійснюється за тими ж вимогами, що і поточна. Для підсумкової перевірки можуть укладатись контрольні роботи з іншими підходами до структурування і комбінування завдань, але з обов'язковим дотриманням вимог до навчальних досягнень учнів, зазначених у чинній програмі з навчального предмета.

ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ (мови навчання: українська і мови національних меншин) 2-4 класи Поточна перевірка і поточне оцінювання Об'єктами поточної перевірки навчальних досягнень учнів з літературного читання є складники читацької компетентності: 17 навички читання (правильність, спосіб, виразність, темп, розуміння прочитаного) вголос і мовчки; досвід читацької діяльності учнів (обізнаність з колом дитячого читання, практичне засвоєння літературознавчих понять, уміння працювати з літературним твором, дитячою книжкою, довідковою літературою); уміння читати напам'ять віршовані твори, твори малих жанрів (2-4 кл.), прозові твори (3-4 кл.); складники комунікативної компетентності: досвід мовленнєвої діяльності: аудіативні уміння; уміння переказувати зміст прочитаного твору, уміння складати усне висловлювання за змістом прочитаного, прослуханого (2-4 класи). Поточна перевірка навички читання здійснюється в усній формі з урахуванням усіх показників (правильність, спосіб, розуміння, виразність, темп). Окремо темп читання із застосуванням кількісних показників учителем не перевіряється. Подані показники є орієнтиром для розвитку темпу читання, а не перевірки та оцінювання. Вони можуть бути використані для організації само- та взаємоперевірки учнями темпу читання, а також одержання вчителем фактичного матеріалу для вибудовування стратегії організації роботи учнів на уроках.

Кількісні показники темпу читання вголос (для розвитку темпу читання)

Такий показник розвитку навички читання як виразність перевіряють на знайомому тексті, але окремо від інших показників не оцінюється. Поточна перевірка навички читання вголос здійснюється в усній формі індивідуально у комплексі з усіма показниками: правильність, спосіб, виразність, темп, розуміння прочитаного. Для читання учневі пропонують незнайомий художній, науково-художній текст, який у кожному класі відрізняється складністю змісту, мовою

твору, побудовою речень, обсягом (у 2 класі – 120-150 слів; у 3 класі – 180-210 слів, у 4 класі – 240-270 слів). Після читання вголос учню пропонується усно або письмово виконати завдання на розуміння прочитаного. Перевірка навички читання вголос, у тому числі розуміння прочитаного, може здійснюватись після першого і наступних перечитувань твору. Якщо перевірка здійснюється після першого перечитування, то виразність не враховується, а запитання мають стосуватись фактичного змісту твору: хто?, що?, які?, де?, коли?, як?; які і як відбувалися події?; хто персонажі?, що вони робили?, до якого жанру належить твір?. Якщо перевірка здійснюється після наступних перечитувань, то виразність враховується, а завдання мають стосуватись визначення теми, основної думки; відтворення послідовності подій, встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, рис характеру персонажів, мотивів їхніх вчинків.

Орієнтовні вимоги до оцінювання сформованості навички читання вголос

Поточна перевірка навички читання мовчки у 2 класах здійснюється в усній формі і має діагностичний характер, у 3-4 класах – в письмовій формі фронтально за показниками: спосіб, темп, розуміння прочитаного. Учні мають прочитати текст мовчки і письмово виконати завдання. Для цього вчитель пропонує їм узяти в руки олівці. Після слова вчителя «Старт», учні розпочинають читання тексту. Через три хвилини вчитель говорить «Фініш» і учні ставлять олівцем крапку над словом, на якому зупинились. Далі учні дочитують текст і виконують запропоновані завдання. Обсяг текстів у 2 класі – 170-230 слів; у 3 класі – 250-310 слів, у 4 класі – 330-390 слів.

Вимоги до формування змісту та оцінювання тестової роботи з перевірки навички читання мовчки в 3-4 класах

Зміст завдань такий самий, як і для перевірки розуміння учнями прочитаного вголос. Максимальна кількість балів за розуміння прочитаного мовчки становить 8 балів. Перевірка розуміння прочитаного мовчки тексту повторного його перечитування не передбачає. Поточну перевірку досвіду читацької діяльності учнів (за усіма показниками: обізнаність з колом дитячого читання, практичне засвоєння літературознавчих понять, уміння працювати з літературним твором, дитячою книжкою, довідковою літературою) здійснюють у комплексі з поточною перевіркою уміння складати висловлювання за змістом прочитаного, прослуханого в усній та

письмовій формах. Для цієї перевірки добирають завдання згідно з державними вимогами до навчальних досягнень учнів у чинній навчальній програмі з літературного читання. Оцінювання результатів усної перевірки досвіду читацької діяльності учнів та уміння складати висловлювання за змістом прочитаного, прослуханого здійснюють за поданими вимогами.

Орієнтовні вимоги до оцінювання досвіду читацької діяльності та уміння складати висловлювання за змістом прочитаного, прослуханого під час усної перевірки

Письмова перевірка досвіду читацької діяльності у 2 класі передбачає первинне ознайомлення учнів із текстом під час читання його вголос учителем. При цьому другокласники мають стежити за читанням по тексту. Учні 3-4 класів читають текст самостійно мовчки або пошепки. Після первинного ознайомлення з текстом, під час його опрацювання учні виконують письмові завдання на перевірку сформованості вмінь визначати основну думку твору, його тему, розрізняти жанри, встановлювати послідовність подій у творі, характеризувати вчинки дійових осіб, пояснювати зображувальні можливості художнього слова тощо. У 2 класі письмова частина роботи передбачає 3 завдання з перевірки уміння працювати з літературним твором і 1 творчого завдання. У 3-4 класах – 1 завдання з такого показника досвіду читацької діяльності, як обізнаність з колом дитячого читання; по 2 завдання з таких показників, які практичне засвоєння літературознавчих понять і уміння працювати з літературним твором, дитячою книжкою, довідковою літературою та 1 творчого завдання.

Вимоги до завдань для поточної письмової перевірки досвіду читацької діяльності в 3-4 класах

Об'єктом поточної перевірки є уміння читати напам'ять віршовані і прозові твори. Перевірку здійснюють усно, індивідуально протягом наступних 2-3 уроків після опрацювання твору, що вивчається напам'ять. Окремі уроки на перевірку уміння читати напам'ять не відводять.

Орієнтовний розподіл поточної перевірки уміння читати напам'ять

Якість читання творів напам'ять визначають за такими вимогами: правильність, повнота відтворення фактичного змісту твору; виразність читання (чіткість дикції, інтонаційна правильність, уміння виявити своє ставлення до того, що читається; доречність використання мовленнєвих та позамовних (міміка, жести) засобів

виразності; дотримання орфоепічних норм (літературна вимова голосних і приголосних звуків у різних позиціях, сполучень звуків у мовленнєвому потоці, а також наголошування слів). У дітей з органічними порушеннями вимови цей критерій не враховується. Поточна перевірка досвіду мовленнєвої діяльності здійснюється окремо за кожним показником: аудіативні уміння (усно і письмово); уміння переказувати зміст прочитаного твору (усно), уміння складати висловлювання за змістом прочитаного, прослуханого (усно). Для поточної перевірки аудіативних умінь – слухати й розуміти усне мовлення учням пропонується прослухати незнайомий текст, орієнтовний обсяг якого у 2 класі – 140-160 слів, у 3 класі – 210-230 слів, у 4 класі – 280-300 слів. Після прослуховування тексту учні усно або письмово виконують завдання на розуміння фактичного змісту сприйнятого на слух тексту (хто?, що?, які?, де?, коли?, як?), відтворення послідовності подій; встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, визначення теми твору. Для учнів 2 класу завдання мають стосуватись тільки фактичного змісту твору. Оцінювання аудіативних умінь в усній формі здійснюється за тими ж вимогами, що і оцінювання сформованості навички розуміння прочитаного. Для письмової перевірки аудіативних умінь добирають 8 тестових завдань, з яких 4 завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді серед трьох пропонованих варіантів по 1 балу за кожне і 4 завдання відкритого типу по 2 бали за кожне. Зміст завдань такі самі, як і для усної перевірки аудіативних умінь. Поточна перевірка уміння переказувати зміст прочитаного твору відбувається в усній формі.

Вимоги до оцінювання вміння переказувати зміст прочитаного твору

Підсумкова перевірка і підсумкове оцінювання Об'єктами підсумкової (тематичної) перевірки є: навичка читання вголос (правильність, спосіб, виразність, темп, розуміння прочитаного); навичка читання мовчки (спосіб, темп, розуміння прочитаного); досвід мовленнєвої діяльності: аудіативні уміння; досвід мовленнєвої діяльності: уміння переказувати зміст прочитаного твору; досвід читацької діяльності учнів: уміння працювати з літературним твором. З метою уніфікації вимог до тематичних перевірок з навчальних предметів «Українська мова» і «Літературне читання» тематична перевірка з предмета «Літературне читання» здійснюється не за результатами опрацювання творів певного розділу/розділів кола читання (поданих у підручнику), а за визначеними об'єктами.

Відповідно у кожному класі протягом навчального року проводять по 8 тематичних контрольних робіт, як у письмовій формі на окремому уроці, так і в усній – із виділенням 10-15 хвилин на кожному з певної кількості послідовних уроків. З огляду на це перелік літературних творів, які планується опрацювати протягом навчального року, рівномірно розподіляється на 8 блоків, у кінці вивчення кожного з яких і проводять контрольну роботу.

Зведений перелік робіт для підсумкових перевірок, які проводяться в 2-4 класах з літературного читання

Тематичні контрольні роботи можуть проводити окремо за кожним із поданих у таблиці видів перевірок: сформованості навички читання вголос; сформованості навички читання мовчки; сформованості навички аудіювання; уміння усно переказувати літературний твір; сформованості уміння працювати з літературним твором. Водночас контрольні роботи можуть бути комбіновані:

1) з перевірки сформованості навички читання мовчки та завдань до тексту для перевірки розуміння змісту прочитаного, уміння працювати з текстом, творчого на побудову висловлювання власної думки за змістом прочитаного;

2) з перевірки навички читання мовчки із тестовими завданнями для перевірки розуміння змісту прочитаного, уміння працювати з текстом, творчого завдання на побудову висловлювання власної думки за змістом прочитаного. Комбіновані роботи проводять тільки в 3-4 класах. Загальна кількість перевірок за семестр від вибору кількості комбінованих робіт не змінюється. При цьому протягом навчального року комбінованих робіт має бути не більше 3. Контрольні роботи з перевірки навичок читання вголос, читання мовчки, аудіювання, усного переказу літературного твору і роботи з літературним твором як окремі роботи здійснюється за тими ж вимогами, що і поточна перевірка цих навичок.

МАТЕМАТИКА 1-4 класи

Об'єктами поточної і підсумкової перевірок навчальних досягнень учнів 1-4 класів з математики є складники математичної компетентності: обчислювальні уміння і навички; уміння і навички розв'язування задач; 31 застосування властивостей, правил, алгоритмів, залежностей; виконання вимірювань та геометричних побудов. Поточна перевірка здійснюється як в усній, так і письмовий формах і оцінюється за пропонованими вимогами.

Під час перевірки слід розрізняти грубі й негрубі помилки. Дві негрубі помилки рекомендуємо прирівнювати до однієї грубої. 33 До

грубих помилок належать: неправильне обчислення у завданні, мета якого – перевірка обчислювальних умінь і навичок; неправильне розв'язання задачі (пропуск дії, неправильний добір дії, зайва дія); незнання або неправильне застосування властивостей, правил, алгоритмів, залежностей; невідповідність виконаних вимірювань та геометричних побудов умові завдання. Негрубими помилками є: неправильно виконане обчислення у випадку, коли метою завдання не передбачена перевірка обчислювальних умінь і навичок; відсутність пояснювального тексту, відповіді завдання, назви величин або невідповідність їх виконаним діям та отриманим результатам; не доведене до логічного кінця робота з перетворення іменованих чисел з одних одиниць вимірювання в інші; неправильне за стилістикою формулювання запитання чи відповіді задачі; неправильне списування даних завдання за умови правильного його виконання; помилки у записах математичних термінів, символів, позначеннях геометричних фігур. Якщо учень (учениця) самостійно знаходить і охайно виправляє допущену помилку, то це не вважається недоліком роботи. Підсумкова перевірка і підсумкове оцінювання Підсумкова тематична перевірка здійснюється у формі тематичної контрольної роботи в кінці вивчення теми/тем (2-4 кл.) і в кінці навчального року (1 кл., 4 кл.). Протягом навчального року проводять 8 тематичних контрольних робіт, одна з яких з перевірки сформованості навичок усних обчислень.

Зведений перелік тематичних перевірних робіт, які проводять в 1-4 класах з математики

Тематична контрольна робота може бути: комбінованою, що складається з завдань на обчислення, розв'язання задачі, рівняння, завдань з іменованими числами та геометричного матеріалу; тестовою, що складається із тестових завдань закритого і відкритого типів. Залежно від теми, контингенту класу вчитель може обирати або комбіновану або тестову контрольну роботу. Загальна кількість перевірок за семестр від вибору кількості комбінованих та тестових робіт не змінюється. При цьому протягом навчального року комбінованих робіт має бути не менше 4. Усі письмові обчислення до завдань мають виконуватись у зошиті. Тестову роботу для 1-2 класів пропонується скласти з 3 завдань закритого типу та 2 завдань відкритого типу, одне з яких з короткою відповіддю, а інше – з розгорнутою. Комбіновану контрольну роботу для 1-2 класів

складають з 3 завдань на обчислення, по 1 – на розв’язання задачі та геометричний матеріал, рівняння, завдань з іменованими числами.

Для підсумкової перевірки контрольні роботи можуть укладатись з іншими підходами до структурування і комбінування завдань, але з обов’язковим дотриманням вимог до навчальних досягнень учнів, зазначених у чинній програмі з навчального предмета. Окремим видом тематичної перевірки є перевірка навички усних обчислень у межах програмових вимог. Її здійснюють один раз за семестр у письмовій формі (математичний диктант, робота на картках тощо). Обсяг цієї роботи має містити не більше 12 арифметичних операцій. Тривалість цієї роботи учитель визначає зважаючи на контингент класу, але не більше 25 хвилин.

ПРИРОДОЗНАВСТВО 1-4 класи

Поточна перевірка і поточне оцінювання Об'єктами поточної перевірки з природознавства є складники предметної природознавчої компетентності: знання (у формі фактів, понять) про предмети і явища природи, їх взаємозв'язки і залежності між ними; уміння виконувати різні види навчально-пізнавальних дій щодо об'єктів природи та інформації про них; уміння застосовувати спеціальні методи пізнання об'єктів природи (дослід, практичну роботу, спостереження); уміння виконувати практичні дії з об'єктами природи; уміння оцінювати об'єкти природи, а також власну поведінку та інших людей серед природи; уміння застосовувати набуті знання й навички у своєму повсякденному житті; уміння творчого застосування набутих природничих знань і способів діяльності в змінених ситуаціях; досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу і природи, до різноманітних видів діяльності, зокрема природоохоронної. Поточна перевірка здійснюється у процесі усного або письмового опитування, бесід, спостережень, практичних робіт, дослідів, проектів, тестових і творчих завдань, дидактичних ігор тощо.

Підсумкова перевірка і підсумкове оцінювання

Об'єктами підсумкової перевірки з природознавства є: знання (у формі фактів, понять) про предмети і явища природи, їх взаємозв'язки і залежності між ними; уміння виконувати різні види навчально-пізнавальних дій щодо об'єктів природи та інформації про них; уміння оцінювати об'єкти природи, а також власну поведінку та інших людей серед природи; уміння застосовувати набуті знання й навички у своєму повсякденному житті; уміння творчого

застосування набутих природничих знань і способів діяльності в змінених ситуаціях; досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу і природи, до різноманітних видів діяльності, зокрема природоохоронної. Підсумкова перевірка здійснюється письмово у формі тематичної контрольної роботи в кінці вивчення теми (2-4 кл.). Протягом навчального року передбачається 6 тематичних контрольних робіт (по 3 роботи у кожному семестрі). Тематична контрольна робота може бути: комбінованою, що включає 39 завдання з кожного об'єкта, що підлягає підсумковій перевірці; тестовою, що складається із тестових завдань закритого і відкритого типів. Залежно від теми, контингенту класу вчитель може обирати або комбіновану або тестову контрольну роботу. Загальна кількість перевірок за семестр від вибору кількості комбінованих робіт не змінюється. При цьому протягом навчального року комбінованих робіт має бути не більше 3. У 2 класі для контрольної роботи добирають 6 завдань – по 1 завданню з кожного об'єкта, що підлягає підсумковій перевірці: підкреслити певне слово, дати коротку відповідь на запитання, з'єднати поняття із відповідним малюнком тощо. Контрольна робота у 2 класі не передбачає розгорнутих відповідей. Тестові роботи складаються з 3 завдань закритого типу з вибором однієї відповіді з трьох пропонованих варіантів і 2 завдань відкритого типу.

Для підсумкової перевірки можуть готуватись контрольні роботи з іншими підходами до структурування і комбінування завдань, але з обов'язковим дотриманням вимог до навчальних досягнень учнів, зазначених у чинній програмі з навчального предмета.

Директор департаменту

Ю. Г. Кононенко

Методичні рекомендації щодо формульовального оцінювання учнів 1 класу

Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів» за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти», та від 16.08.2017 № 1180 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва та Київського університету імені Бориса Грінченка» за програмою «Початкова школа: освіта для життя», із 1 вересня 2017 року проводиться дослідно-експериментальна робота з розробки, наукового обґрунтування та експериментальної перевірки навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової освіти.

Орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого діти можуть досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня.

Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів початкової освіти використовуються для:

- організації постійного спостереження за навчальним поступом;
- обговорення навчального поступу з батьками або особами, що їх замінюють;

- формульовального (поточного) та завершального (підсумкового) оцінювання.

Формульовальне оцінювання передбачає відстеження особистісного розвитку учнів та хід набуття ними навчального досвіду і компетентностей.

Формульовальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес. Використання формульовального оцінювання дозволяє відстежувати особистісний поступ дитини, хід опанування нею навчального матеріалу та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості.

У процесі організації контрольної-оцінювальної діяльності необхідно враховувати **спостереження за навчальним поступом учнів.**

Формувальне оцінювання оцінює процес навчання учнів, а не результат.

Оцінювання навчального поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно. Невід'ємною частиною процесу оцінювання є формування здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ. Орієнтирами для спостереження та оцінювання є загальні та конкретні очікувані результати, які необхідні для організації спостереження за навчальним поступом учня/ учениці; індивідуального обговорення навчального поступу учнів з батьками або особами, що їх замінюють.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний поступ учнів; формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися.

Оцінювання досягнень учнів необхідно спрямовувати на формування позитивної їх самооцінки. За сприятливих умов навчання і виховання у дітей починає формуватися адекватна самооцінка, яка стосується їхніх особистісних якостей, досягнень і можливостей. Створюючи такі умови, слід враховувати індивідуальні особливості кожного учня.

Важливо не протиставляти дітей одне одному. Стимулюючим має бути порівняння роботи (відповіді, дії тощо) з тим, як працювала дитина раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів. Про складнощі у навчанні необхідно говорити з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини.

Водночас доцільно вчити дітей взаємооцінюванню, при цьому формувати вміння коректно висловлювати думку про результат роботи однокласника, давати поради щодо його покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття значимості кожного в колективі.

Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання.

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.

Вчитель спільно з учнями розробляє й обговорює цілі уроку.

Ціль має бути вимірною, щоб через оцінювання виміряти на якому рівні вона досягнута.

Створення ефективного зворотнього зв'язку, який має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим та своєчасним.

2. Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання.

Для того щоб учень користувався отриманими знаннями він має їх вміти застосовувати, перетворювати, розширювати, доповнювати, знаходити нові зв'язки і співвідношення тощо. Це забезпечується використанням різноманітних прийомів, форм і методів роботи з навчальним матеріалом.

3. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.

Обговорення з учнями критеріїв оцінювання робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього процесу, та сприяє позитивному ставленню до самого процесу. Критерії оцінювання, розроблені для поточного оцінювання мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях. Учні слід ознайомити із ними до початку виконання завдання. Чим конкретніше сформульовані критерії оцінювання, тим зрозумілішою для учнів є діяльність щодо успішного виконання завдання.

4. Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).

У процесі навчання першокласників важливе значення має становлення елементів рефлексії, спрямованих на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності, оскільки початкові навички рефлексії як особистісного новоутворення у повному обсязі мають сформуватися тільки наприкінці молодшого шкільного віку.

Слід зазначити, що здатність до персональної (автономної) рефлексії у дітей 6-7 років є достатньо обмеженою, але можливості для її розвитку актуалізуються під час роботи в групі. Умовою розвитку рефлексії в цьому віці є включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням фактичних актів дій та комунікацій в контексті особистісного та спільного значення. Таким чином закладаються основи для самоспостереження і спостереження, які виводяться на рефлексивний рівень у майбутньому. Спонукають до рефлексії запитання: «Що нового дізнався на уроці?», «Що

привернуло твою увагу?», «Що нового у спілкуванні?», «Що тебе найбільше схвилювало (що нового в емоціях)?».

Отже, будучи другим рівнем цілісності рефлексії (на якому дитина відображає, усвідомлює, розуміє), запитання породжують у дітей перший (відображувальний вичленовувальний) рівень цілісності рефлексування - фіксації, а самі запитання для дітей мають значення як насиченість середовища рефлексивними зразками. При цьому треба уникати запитань «Що сподобалось?», «Що не сподобалось?» без попередньої операціоналізації цього узагальнення.

Таким чином, у шестирічному віці рефлексія не може бути автономною, для її розвитку потрібно використовувати форми і процедури групової рефлексії, розподілені між дорослим, групою і дитиною. Доступ до рефлексії (точніше, можливості її розвитку на етапі 1 класу) забезпечують такі чинники як група, учитель, що спрямовують дітей в напрямку порівняння будь-яких дій, досягнень групи аж до можливості порівняння їх зі своїми. Такі порівняння не повинні закріплюватися вчителем в лінійній логіці "добро - зло", оскільки фактично двомірні оцінки є забороненими, тому перспективою порівнянь є оцінки з різних позицій, з різних основ (як мінімум з трьох). У такий же спосіб оцінки відбуваються через позиціонування. Під час навчання у 1 класі дитину орієнтують у другому рівні цілісності рефлексії на рівні феноменологізацій: пам'ятаю, згадую, забув, хвилююсь тощо.

5. Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Формувальне оцінювання дає можливість вчителю відстежити процес поступу учня до навчальних цілей, корегування освітнього процесу на ранніх етапах, а учневі – усвідомлення відповідальності за самоосвіту.

Формувальне оцінювання можна забезпечити використанням мовного портфоліо, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмію» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Під час іншомовного навчання у 1 класі вчитель повинен розуміти, що на відміну від більш дорослої аудиторії, молодші школярі потребують оцінки не стільки результату, скільки процесу навчання. Кожен учень має власний стиль і темп навчання. Тому важливо усвідомлювати, що оцінювання учня вчителем не повинно

стати причиною заниженої самооцінки молодшого школяра, що неминуче позначається на його навчальній мотивації й успішності.

Під час організації навчання взагалі і оцінювання в 1 класі зокрема, важливо створювати для учнів ситуацію успіху. Навіть невеличке досягнення надихає дітей. А вчитель, звичайно, завжди може знайти можливість запропонувати таку ситуацію, дати таке завдання, щоб навіть найслабший учень міг вирізнитися з кращого боку; дуже важливо похвалою відмітити навіть ледь помітне просування уперед: «Добре! Твоя буква А зараз набагато краща».

Діти дуже чутливі до оцінювання їх дорослими. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Враховуючи цю вікову особливість, а також важливу роль початкової школи як «стартового майданчика» для того, щоб задати правильну «траєкторію польоту» не тільки у навчальній діяльності, а й в особистісному розвитку, вчителю слід використовувати формувальне оцінювання, яке на етапі 1 класу має включати обов'язкових два компоненти:

- 1) доброзичливе ставлення до учня як до особистості;
- 2) позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на розв'язання задачі (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

Досвід свідчить, що у роботі з молодшими школярами виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто оцінюються зусилля кожного, враховуючи індивідуальні здібності.

Інші компоненти формувального оцінювання такі як: конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат не є предметом розгляду у 1 класі, але стають актуальними на подальших навчальних етапах у початковій школі.

Завершальне (підсумкове) оцінювання за рік здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці.

Надзвичайно важливою складовою формувального оцінювання є форма повідомлення про нього учневі/ учениці та батькам. Це має

бути зрозумілий документ, який дає розгорнуте уявлення про те, що відбувалося з дитиною в школі під час навчального року.

Запропонований зразок Свідоцтва досягнень складається з 2 частин: перша - характеристика особистих досягнень учнів, оцінюється активність дитини, самостійна робота на уроці, співпраця з іншими учнями тощо.

Друга частина складається з оцінювання предметних компетентностей.

Для оцінювання пропонується чотирирівнева система: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату з допомогою вчителя», «потребує значної уваги і допомоги».

Учителі, які викладають навчальні предмети у початковій школі дають характеристику предметних компетентностей учня за чотирирівневою системою. У 1-2 класах оцінювання має описовий характер як рівня навчання, старанності та соціальної поведінки, так і предметів та навчального процесу в цілому, але не результату.

При заповненні зразку Свідоцтва досягнень пропонуємо відмічати визначення рівня у довільній формі (графічні знаки).

Батькам або особам, що їх замінюють, видають два екземпляри зразків Свідоцтва. Один залишається вдома, інший з підписом та з побажаннями батьків або осіб, що їх замінюють повертається в школу і зберігається в особовій справі.

Проект зразка Свідоцтва успішності за вибором закладу загальної середньої освіти роздруковується у чорно-білому або кольоровому вигляді, у форматі А 4 або у форматі А 5.

Міністерство освіти і науки України
НАКАЗ
№ 1154 від 27 серпня 2019 року
Про затвердження методичних рекомендацій
щодо оцінювання навчальних досягнень учнів
другого класу

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 року № 688), НАКАЗУЮ:

1. Затвердити методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу.

2. Встановити, що орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, затвержені наказом МОН від 21.08.2013 № 1222 (із змінами), не застосовуються до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів 2-го класу.

3. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, Інститутам післядипломної педагогічної освіти довести цей наказ до відома керівників закладів загальної середньої освіти.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Карандія В. А.

Міністр

Лілія Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
27.08.2019 № 1154

Методичні рекомендації щодо оцінювання
навчальних досягнень учнів другого класу

Важливим компонентом освітнього процесу в початкових класах є оцінювальна діяльність, що здійснюється на засадах компетентнісного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного підходів та передбачає партнерську взаємодію вчителя, учнів та їхніх батьків або інших законних представників (далі - батьки). Основними функціями

оцінювання є мотиваційна, діагностична, коригувальна, прогностична, розвивальна, навчальна, виховна, управлінська.

Навчальні досягнення учнів других класів підлягають формувальному і підсумковому (тематичному та завершальному) оцінюванню. Оцінювання результатів навчання учнів у других класах здійснюється вербально.

Формувальне оцінювання, метою якого є відстеження особистісного розвитку учнів, процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості, є невід'ємним складником освітнього процесу та здійснюється постійно.

Формувальне оцінювання передбачає організацію учителем діяльності учнів щодо усвідомлення ними цілей та очікуваних результатів навчання, способів їх досягнення та визначення подальших навчальних дій щодо покращення досягнень за результатами зворотного зв'язку.

Застосування формувального оцінювання уможливорює розв'язання таких освітніх завдань:

- підтримання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів;
- сприяння оптимальному темпу здобуття освіти учнів;
- формування в учнів упевненості у собі, усвідомлення своїх сильних сторін;
- формування в учнів рефлексивного ставлення до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу;
- здійснення діагностування особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному з етапів навчання.

Об'єктами формувального оцінювання є процес навчання учнів, а також результат навчальної діяльності на певному етапі навчання. Провідна роль у формувальному оцінюванні належить критеріям, за якими воно здійснюється. Критерії оцінювання визначаються вчителем (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів. Орієнтирами для визначення критеріїв формувального оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Державним стандартом початкової

освіти до першого циклу навчання (1 - 2 класи), і очікувані результати, зазначені в освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

Під час здійснення формувального оцінювання важливо не протиставляти дітей один одному. Стимулом розвитку має бути співвідношення роботи (відповіді, дії тощо) з тим, як дитина працювала раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів, враховувати, що оцінюється не учень, а його робота. Про складнощі у навчанні необхідно говорити з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини та передумови булінгу. Звертаємо увагу, що індивідуальні особливості дитини можуть впливати на її темп здобуття освіти, внаслідок чого вона може досягати визначених для певного етапу навчання очікуваних результатів раніше або пізніше, тому календарно-тематичне планування освітнього процесу має бути гнучким і динамічним, зорієнтованим на сприяння поступу учнів за індивідуальною траєкторією навчання та розвитку.

Формувальне оцінювання здійснюється шляхом:

- педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів;
- аналізу учнівських портфоліо, попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;
- оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками;
- застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу («Світлофор», «Мікрофон», «Вихідних квиток» тощо).

У другому класі рекомендуємо дотримуватись алгоритму діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання та використовувати інструментарій формувального оцінювання, що було запропоновано у Методичних рекомендаціях щодо орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 [№ 924](#).

Педагогічне спостереження за навчальною та іншими видами діяльності учня здійснюється учителем протягом року. Залежно від мети спостереження, вчитель може оцінювати дітей в різноманітних

ситуаціях, коли вони працюють в парі, групі, індивідуально. Оцінюються також не тільки навчальні результати учня, але і його активність, зацікавленість, мотивація, що є також важливими цілями у початковій школі.

Результати педагогічних спостережень (зміни в поведінці учня, його емоційних реакціях, мотивації, вольових проявах, зниження чи підвищення результативності навчальної діяльності тощо) рекомендуємо фіксувати у зошиті спостережень учителя. Ці нотатки дозволять йому під час підготовки до уроку дидактично доцільно визначати навчальні завдання для кожної дитини та під час індивідуальних зустрічей з батьками, аргументовано обговорювати результати навчання учня та способи їх удосконалення, аргументовано робити записи у свідоцтві досягнень на початку та наприкінці навчального року. Зошит спостережень учителя ведеться у довільній формі, є його особистим документом та не підлягає перевірці з боку адміністрації.

Іншим способом фіксації педагогічних спостережень може бути заповнення індивідуальної картки навчального поступу учня, приклад якої наведено нижче.

Ім'я учня				
++ має значні успіхи; + демонструє помітний прогрес; V досягає результату з допомогою вчителя; ! потребує значної уваги і допомоги				
ціль/уміння	дата	дата	дата	дата
Відповідає на питання «так/ні»	+	+	++	++
Відповідає на спеціальні питання	!	V	V	+
Взаємодіє з іншими				

Учитель може самостійно розробити оцінювальний аркуш для групи учнів з метою визначення рівня засвоєння матеріалу кожного розділу відповідно до навчальної програми, визначивши при цьому цілі з кожного аспекту діяльності. Нижче наведено орієнтовну форму такого аркуша (на прикладі іноземної мови).

РОЗДІЛ 7					
Прізвище, ім'я учня	Лексика: почувши слово, вказує на відповідни й малюнок	Лексика: називає зображене	Усна інтеракція Задає питання і відповідає	Розігрує сценку, вірно використов уючи слова і фрази	Читає слова з довгим голосним звучком

Учнівські портфоліо передбачають систематизацію робіт учнів як свідчення їхніх успіхів і досягнень. У другому класі діти започатковують ведення портфоліо у вигляді папки з прикріпленими аркушами таблиці для переліку робіт та графою для дати або іншому форматі, за спільним рішенням учителя та учнів. До портфоліо долучають малюнки, діагностичні та інші письмові роботи, їх результати, а також результати творчої та проектної діяльності учнів.

Само- та взаємооцінювання учнів організовується вчителем на регулярній основі за визначеними критеріями до умінь, що є наскрізними, та складових компетентностей, залежно від навчального поступу учнів. Шкали для само- та взаємооцінювання рекомендовано застосовувати на вибір учителя: трирівневу шкалу оцінювання «мені ще варто попрацювати - я тренуюся - мені вдається»; шкалу, ідентичну до тієї, що застосовується у свідоцтві досягнень, затвердженому цим наказом; шкалу, розроблену вчителем самостійно. Під час взаємооцінювання необхідно приділяти особливу увагу формуванню умінь в учнів коректно висловлювати думку про результати роботи однокласників, давати поради щодо їх покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття цінності кожного учня в колективі. Результати формувального оцінювання відображаються в оцінних судженнях учителя/учнів/батьків, що характеризують процес навчання та досягнення учнів. Оцінні судження вчителя мають бути об'єктивними, конкретними, чіткими, лаконічними, доброзичливими, слугувати зразком для формулювання оцінних суджень учнями. В оцінному судженні зазначають прогрес учнів та поради щодо подолання утруднень, за їх наявності, у

досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмових вимог.

Неприпустимим є формулювання оцінних суджень, що принижують гідність дитини, прирівнювання оцінних суджень до певних рівнів навчальних досягнень, а також використання зовнішніх атрибутів (зірочки, квіточки, прапорці тощо) у разі їх співвіднесення з певними балами чи рівнями навчальних досягнень здобувачів освіти.

Формувальне оцінювання має мотивувати, підтримувати й надихати учнів на успіх, саморозвиток і вдосконалення, вияв власних здобутків у навчальній діяльності та сприяти формуванню навичок застосування знань і умінь під час виконання практико орієнтованих завдань. Воно має бути спрямованим на виявлення проблем і вчасне запобігання їх нашаруванню; стимулювання бажання вчитися та прагнути досягати максимально можливих результатів; запобігання побоюванням помилитися.

Підсумкове тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів у другому класі здійснюється протягом навчального року за результатами опанування ними теми, кількох тем, розділу програми тощо. Підсумкове завершальне оцінювання здійснюється в кінці навчального року з метою визначення освітніх завдань для реалізації індивідуального підходу до дитини в процесі подальшого навчання.

Підсумкове тематичне оцінювання здійснюється вербально за результатами виконання діагностичних робіт, розроблених на основі компетентнісного підходу, які можуть бути усними чи письмовими у формі тестових завдань, комбінованої роботи, практичної роботи, усного опитування тощо. Форми та засоби оцінювання, зміст завдань учитель обирає самостійно з урахуванням особливостей учнів класу. Обсяг діагностичних робіт визначають з розрахунку прогнозованого часу на виконання окремих завдань учнями, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їх готовності до виконання того чи іншого завдання. У другому класі тривалість виконання діагностичної роботи не повинна перевищувати 35 хвилин (із 40 хвилин уроку 5 хвилин - інструктаж, 35 хвилин - виконання роботи).

Усі діагностичні роботи проводяться протягом навчального року, дотримуючись структурування програмового матеріалу логічно завершеними частинами. Проведення діагностичних робіт учитель передбачає у календарно-тематичному плані, орієнтуючись на кількість тем у межах кожного предмета або результати формувального оцінювання учнів.

Рекомендовано проводити діагностичні роботи з мовно-літературної, математичної та природничої освітніх галузей.

Під час планування діагностичних робіт з української мови рекомендовано враховувати усі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та передбачати їх комбінацію (аудіювання, читання вголос, читання напам'ять, переказ, робота з літературним твором/медіатекстом, списування, диктант, робота з мовними одиницями).

Діагностика навчальних досягнень з таких освітніх галузей як технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична може відбуватися у складі комплексних робіт із використанням компетентнісних завдань у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Проведення окремих діагностичних робіт з цих освітніх галузей не передбачено. Діагностичні роботи з мистецької та фізкультурної освітніх галузей, а також курсів за вибором не є обов'язковими у другому класі.

Письмові діагностичні роботи учні виконують у зошитах для діагностичних робіт або на окремих аркушах, бланках тощо. Результатом оцінювання діагностичної роботи є оцінне судження відповідно до шкали оцінювання у свідоцтві досягнень учнів (згідно з додатком) або інша вербальна оцінка, за вибором учителя. У Класному журналі на сторінках «Облік навчальних досягнень учнів» у графі «Зміст уроку» (права сторінка розвороту журналу) фіксують факт проведення діагностичної роботи, у колонці під датою проведення уроку (ліва сторінка розвороту журналу). У Класному журналі не фіксуються оцінні судження (або інші позначки), що характеризують досягнення учня за результатами діагностичної роботи. Діагностичні роботи та їх результати є відображенням навчального поступу учнів та можуть зберігатися в учнівському портфоліо.

Документами, які свідчать про результати навчання учнів і підтверджують факт досягнення ними очікуваних результатів, є робочі зошити учнів, робочі аркуші з виконаними роботами, зошити для діагностичних робіт, учнівські портфоліо. Зошити для діагностичних робіт, учнівські портфоліо рекомендовано зберігати у школі. Підсумкове завершальне оцінювання навчальних досягнень учнів передбачає узагальнення інформації про їхній навчальний поступ протягом навчального року, при цьому не передбачає проведення окремих діагностичних робіт. Результати підсумкового

завершального оцінювання учитель визначає на основі власних педагогічних спостережень, результатів тематичного оцінювання, аналізу учнівських портфоліо та фіксує у Класному журналі і свідоцтвах досягнень.

У Класному журналі на сторінці «Зведений облік навчальних досягнень учнів» учитель записує рішення педагогічної ради про переведення учнів до наступного класу. У випадку, коли учні не досягли очікуваних результатів навчання, вони можуть продовжувати навчання за індивідуальним навчальним планом або бути залишеними на повторний курс навчання за письмовим зверненням батьків. При цьому у Класному журналі на сторінці «Зведений облік навчальних досягнень учнів» робиться запис з відповідним рішенням педагогічної ради.

Свідоцтво досягнень заповнюється вчителем двічі на рік. У жовтні заповнюється лише його перша частина, у травні - перша і друга частини. У свідоцтві досягнень учитель фіксує розгорнуту інформацію про навчальний поступ учня/учениці у школі протягом навчального року з усіх предметів вивчення за показниками, які відповідають визначеним типовою освітньою програмою очікуваним результатам навчання, та надає рекомендації щодо подальшого навчання. Документ підписують учитель і батьки. Оригінал свідоцтва досягнень надається батькам, а його завірена копія зберігається в особовій справі учня в школі.

Інформація про формувальне та підсумкове оцінювання результатів навчання учня є конфіденційною. Вона обговорюється лише під час індивідуальних зустрічей учителя з учнем/ученицею та його/її батьками або консультацій з фахівцями, які беруть участь у розробленні індивідуальної траєкторії розвитку учня.

Генеральний директор
директорату дошкільної та шкільної освіти

А. О. Осмолівський

Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України
від 08.04.2015 № 412

«Про затвердження Інструкції щодо заповнення Класного журналу
для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів»,
зареєстрованого в Міністерстві юстиції
України 27 квітня 2015 р. за № 472/26917

**Методичні рекомендації
щодо заповнення Класного журналу для 1-4 класів
загальноосвітніх навчальних закладів**

Методичні рекомендації розроблено відповідно до окремих положень Інструкції щодо заповнення Класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (далі Інструкція), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.2015 № 412 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 27 квітня 2015 р. за № 472/26917.

Усі загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності мають дотримуватися зазначених в Інструкції вимог щодо заповнення Класного журналу (далі-журнал) для початкової школи.

Відповідно до пункту Інструкції перелік навчальних предметів інваріантної та варіативної складових здійснюється відповідно до робочого навчального плану. Якщо для вивчення окремих предметів клас ділиться на групи, то для кожної з них у журналі відводять окремі сторінки і після назви предмета у дужках записують номер групи (I група; II група). Дана вимога стосується й уроків навчання грамоти. Зауважимо, що навчання грамоти (читання і письма), як один навчальний предмет у кожній групі проводить один учитель (таблиця 1).

Таблиця 1.

Перелік навчальних предметів для запису назв у класному журналі

Клас	Назва предмета інваріантної складової навчального плану	Особливості запису
1	Навчання грамоти (мова навчання: українська, мови національних меншин)	Зазначається мова навчання. На читання і письмо окремі сторінки не відводяться. Якщо клас поділяється на групи, у дужках записується

		номер групи
1-4	Українська мова	Зазначається у школах з навчанням мовами національних меншин. Якщо клас поділяється на групи, у дужках записується номер групи
2-4	Мова навчання (у ЗНЗ з іншими мовами навчання)	Зазначається мова навчання. Якщо клас поділяється на групи, у дужках записується номер групи
2-4	Літературне читання	У дужках вказується мова для шкіл з навчанням мовами національних меншин.
1-4	Іноземна мова (у тому числі мова національних меншин, що вивчається як предмет)	У дужках вказується мова. Якщо клас поділяється на групи, у дужках записується номер групи
1-4	Математика	
1-4	Природознавство	
3-4	Я у світі	
1-4	Музичне мистецтво	
1-4	Образотворче мистецтво	
1-4	Трудове навчання	
2-4	Інформатика	Якщо клас поділяється на групи, у дужках записується номер групи
1-4	Фізична культура	
1-4	Основи здоров'я	
	Назва предмета варіативної складової навчального плану	
1-4	Вказується назва обраного курсу	У дужках зазначається: варіативна складова
1-4	Облік проведення навчальних екскурсій	Зазначається зміст, форма організації (екскурсія, проект тощо), дата і кількість годин проведення навчальних екскурсій,

На виконання пункту 36 Інструкції подається (таблиця 2) орієнтовний розподіл кількості сторінок для навчальних предметів інваріантної та варіативної складових робочого навчального плану загальноосвітнього навчального закладу (з урахуванням окремих сторінок для кожної групи при вивченні окремих предметів, якщо клас поділяється на групи).

Таблиця 2

Орієнтовний розподіл сторінок у класному журналі для навчальних предметів інваріантної складової навчального плану

Клас	Навчальні предмети	Кількість годин	Орієнтовна кількість сторінок у журналі
1	Навчання грамоти	7	16 розворотів
2-4	Українська мова	4/3 та	11 розворотів
1-4	Українська мова (у ЗНЗ з іншими мовами навчання)	3/4	8-9 розворотів
2-4	Літературне читання	3/4	11 розворотів
2-4	Іноземна мова	2	6 розворотів
1-4	Математика	4	9 розворотів
1-4	Природознавство	2	6 розворотів
3-4	Я у світі	1	3 розвороти (6 сторінок)
1-4	Музичне мистецтво	1	3 розвороти (6 сторінок)
1-4	Образотворче мистецтво	1	3 розвороти (6 сторінок)
1-4	Мистецтво	2	6 розворотів (12 сторінок)
1-4	Трудове навчання:	1	3 розвороти (6 сторінок)
2-4	Інформатика	1	3 розвороти (6 сторінок)
1-4	Фізична культура	3	9 розворотів
1-4	Основи здоров'я	1	3 розвороти (6 сторінок)

Відповідно до пункту 11 Інструкції щодо відвідування занять, учитель відмічає кількість уроків (годин), пропущених кожним учнем і несе відповідальність за достовірність цієї інформації.

Фіксація навчальних досягнень учнів у журналі здійснюється відповідно до Орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (наказ МОН України від 21.08.2013 № 1222) та Інструктивно-методичних матеріалів щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів (лист МОН України від 28.01.2014 №1/9-74).

Навчальна діяльність учнів під час навчальних екскурсій, передбачених календарно-тематичним планом, інших форм організації навчання (проектів, дослідів тощо), що фіксуються на сторінках журналу, відведених на відповідний предмет, оцінюється згідно з критеріями оцінювання.

Відповідно до пункту 17 усі бали, які виставляються учителем до журналу, дублюються у щоденники учнів або повідомляються батькам у інший спосіб (через СМС, індивідуальний доступ до сторінки учня на сайті школи тощо) того самого дня.

Згідно:

з пунктом 20 для контрольних робіт ведуться окремі зошити;

з пунктом 21 результати контрольних робіт, що проводились за розпорядженням директора навчального закладу чи органу управління освіти під час інспектування навчального закладу можуть ураховуватися при виставленні підсумкових балів за семестр, проте вони не є визначальними.

У випадках, коли перевірку здійснює не вчитель даного класу (перевіряюча особа, що має на це право), то результати оцінювання такої роботи не впливають на підсумковий бал.

На виконання пункту 23 кількість тематичних блоків для оцінювання визначається учителем залежно від кількості годин на тиждень та логічної завершеності теми (орієнтовно: 1 год – 2 тематичних оцінювання за семестр, 2-3 год – 3-4 тематичних оцінювання, 4 год – 4-5 тематичних оцінювання тощо).

Тематичний бал виставляється з урахуванням балів усіх поточних та перевірних робіт із певної теми (підтеми) і записується у колонці журналу без дати з позначкою: **Тема**.

Згідно з пунктом 24 бал за семестр виводиться на основі тематичних балів з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень учня (учениці) і виставляється у колонці журналу з

позначкою: *I семестр (II семестр)* не пізніше ніж за 3 дні до кінця певного семестру.

Семестрова контрольна робота як окремий вид підсумкової роботи не проводиться.

Відповідно до пункту 25 у 4 класах загальноосвітніх навчальних закладів підсумкові контрольні роботи з української мови (мови навчання), літературного читання та математики як форми державної підсумкової атестації мають певні особливості фіксації результатів у журналі. На правій сторінці журналу у розділі «Тема» здійснюється запис «Державна підсумкова атестація».

Бали, одержані учнями за підсумкову контрольну роботу з предметів, які підлягають державній підсумковій атестації виставляються у журналі в окремій колонці з написом *ДПА* без зазначення дати після колонки з балами за рік.

У разі, коли учень (учениця) звільнений (-а) від ДПА за рішенням педагогічної ради, у журналі у цій колонці робиться запис: **зв.**

У випадках, якщо учень (учениця), який був з певних причин відсутній на підсумковій контрольній роботі рішенням педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу та відповідним наказом керівника навчального закладу їм надається право пройти атестацію в інший час і у журналі у відповідних колонках виставляється бал за ДПА.

Оцінки за атестацію заносяться до Протоколу державної підсумкової атестації та відповідної шкільної документації (класних журналів, особових справ учнів (вихованців)), виставляються у таблиць навчальних досягнень (після закінчення початкової школи).

Проводити додаткові перевірні роботи в усній чи письмовій формах з метою виставлення бала за державну підсумкову атестацію учнів початкової школи недоцільно.

Відповідно до пункту 27 річний бал виставляється на основі семестрових балів з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень учня (учениці) і результатів підсумкової контрольної роботи, як правило, не пізніше ніж за 3 дні до закінчення навчального року. Бали, виставлені за *ДПА* не враховуються при виставленні річних балів.

Річний бал є підсумковим. Окрема колонка для підсумкового бала не відводиться.

Корегуючий бал за всі види оцінювання не виставляється.

Річні та семестрові бали, виставлені учителем у журнал заносять до табелів школярів (для учнів 2-4 кл.).

Відповідно до пункту 38 Інструкції запис домашніх завдань рекомендується здійснювати таким чином: с. 10-12, прочитати і переказати оповідання; с. 27-29, вивчити напам'ять вірш, дібрати два прислів'я; с. 29 повторити правило; с. 30, виконати № 64; с. 67, виконати на вибір: I – № 124 різними способами, II – № 125 тощо.

Домашнє завдання не задається і відповідно не фіксується у журналі у 1 класах з усіх предметів навчального плану; у 2-4 класах з таких предметів інваріантної складової навчального плану: інформатика, основи здоров'я, фізична культура, образотворче мистецтво, музичне мистецтво, мистецтво і всіх предметів варіативної складової, а також з усіх предметів на вихідні (з п'ятниці на понеділок), святкові та канікулярні дні).

ЗРАЗКИ ВЕДЕННЯ СТОРІНОК КЛАСНОГО ЖУРНАЛУ З НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Українська мова та інші мови навчання

Українська мова. Навчання грамоти*

1 клас, I семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я																	I семестр
			01/09	../09	../09	30/09	01/10	../10	../10	30/10	01/11	../11	../11	30/11	01/12	../12	../12	27/12	
1.																			зар.
2.																			зар.
...																			зар.
30																			зар.

*Уроки читання і письма записують на одній сторінці «Українська мова. Навчання грамоти» послідовно, відповідно до розкладу.

Українська мова. Навчання грамоти

1 клас, I семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст
	.../10	Звук [в]. Позначення його буквами В, в («ве»)
	../10	Письмо рядкової букви в («ве»), складів, слів із нею
	.../10 (Аналогічно записується тема уроку згідно з календарним планом)

Українська мова. Навчання грамоти*
1 клас, II семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць Прізвище та ім'я												Спис. (гра- мотність)	Спис. (граф. навички)	Читання	II семестр	Рік
		../01	31/01	01/02	../02	30/02	01/03	../03	01/04	../04	01/05	../05					
1.												зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
2.												зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
...												зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
30												зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
												зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	

*Уроки читання і письма записують на одній сторінці «Українська мова. Навчання грамоти» послідовно, відповідно до розкладу.

Українська мова. Навчання грамоти
1 клас, II семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст
	.../05	Тема уроку згідно з календарним планом
	12/05	Контрольна робота: списування
	.../05	Тема уроку згідно з календарним планом
	../05	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: читання вголос *
	.../05	Тема уроку згідно з календарним планом

* Оскільки «Контрольна робота: читання вголос» передбачає індивідуальну перевірку навички читання учнів, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, допоки не буде перевірено останнього учня (ученицю).

Українська мова. 2 клас, I семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	..09	30/09	Зошит	Мовна тема*			Тема	30/10	Зошит	Аудіювання			Зошит	Діалог			Диктант	Тема	Мовна тема*			Тема	Спис. (граф. мотність)			Спис. (граф. навички)	30/12	Зошит	I семестр
					..10	..10	..10				01/11	../11	../11		30/11	01/12	../12			../12	../12	../12		../12	../12	../12				
Прізвище та ім'я																														
1.																														
2.																														
...																														
30																														

*У колонці «Мовна тема» записують бали за контрольну роботу з мовної теми.

Українська мова 2 клас, I семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	.../10	Тема уроку згідно з календарним планом	
	12/10	Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
	.../10	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
	.../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../11	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../11	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: аудіювання. Автор. «Назва твору».	
	.../11	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../11	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: складання діалогу*	
	.../12	Контрольна робота: диктант «Назва диктанту»	
	.../12	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
	12/12	Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
	.../12	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	

.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../04	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: аудіювання	
.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../04	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: усний переказ*	
.../05	Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
.../05	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05	Контрольна робота: диктант	
.../05	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../05	Контрольна робота: списування	
.../05	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	

* Оскільки «Контрольна робота: усний переказ» передбачає індивідуальну перевірку, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, доти, доки не буде перевірено останнього учня (ученицю)

Українська мова 3 клас, I семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	Диктант		Зошит		Мовна тема*		Тема		Зошит		Аудіювання		Зошит		Диктант		Тема		Діалог		Мовна тема*		Тема		Спис.(граф-мотивність)		Спис.(граф. навички)		Зошит		I семестр			
			../09	../09	30/09	../10	../10	../10	30/10	../11	8/11	30/11	01/11	../11	../11	../12	../12	../12	../12	../12	../12	30/12														
1.																																				
2.																																				
...																																				
30.																																				

*У колонці «Мовна тема» записують бали за контрольну роботу з мовної теми.

Українська мова 3 клас, I семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
---	------	-------	------------------

*У колонці «Мовна тема» записують бали за контрольну роботу з мовної теми.

**Українська мова
3 клас, II семестр (права сторінка)**

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
.../01		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../02		Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
.../02		Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../03		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../03		Контрольна робота: диктант	
.../03		Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../04		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../04		Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: аудіювання	
.../04		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../04		Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: усний твір*	
.../04		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05		Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
.../05		Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../05		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05		Контрольна робота: письмовий переказ	
.../05		Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05		Контрольна робота: диктант	
.../05		Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../05		Контрольна робота: списування	
.../05		Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	

* Оскільки «Контрольна робота: усний твір» передбачає індивідуальну перевірку, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, доти, доки не буде перевірено останнього учня (ученицю).

**Українська мова
4 клас, I семестр (ліва сторінка)**

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	Диктант		Зошит		Мовна тема*		Тема		Зошит		Аудіювання		Зошит		Диктант		Тема		Діалог		Мовна тема*		Тема		Письмовий переказ		Спис. (грамотність)		Спис. (граф. навички)		Зошит		I семестр		
			..09	..09	30/09		..10	/10	..10		30/10		/11	8/11	30/11		01/11	/11	/11		/12		/12	/12	/12	/12	/12	/12	/12		30/12						
1.																																					
2.																																					
...																																					

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	30/01	Зошит	Мовна тема *	Тема	8/02	Зошит	01/03	Диктант	Тема	3/03	Зошит	4/04	Аудіювання	Усний твір	Зошит	Мовна тема *	Тема	5/05	Письмовий твір	5/05	Диктант	Тема	5/05	Спис. (граф. мотівність)	Спис. (граф. навички)	Зошит	II семестр	Рік	ДПА
1.																															
2.																															
...																															
30.																															

*У колонці «Мовна тема» записують бали за контрольну роботу з мовної теми.

Українська мова
4 клас, II семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	.../01	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../02	Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
	.../02	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
	.../03	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../03	Контрольна робота: диктант	
	.../03	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: аудіювання. Автор. «Назва твору».	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: усний твір*	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../04	Контрольна робота з мовної теми «Назва теми»	
	.../04	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../04	Контрольна робота: письмовий твір	
	.../04	Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	

.../05	Контрольна робота: диктант	
.../05	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
10/05	Контрольна робота: списування	
.../05	Аналіз контрольної роботи. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу	
.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05	Підсумкова контрольна робота. Державна підсумкова атестація	
.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	

* Оскільки «Контрольна робота: усний твір» передбачає індивідуальну перевірку, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, доти, доки не буде перевірено останнього учня (ученицю).

Літературне читання

3 клас, I семестр (ліва сторінка)

№	Число, Місяць	Прізвище та ім'я	Напам'ять	Тема*	Тема*	Напам'ять	Тема*	Читання мовчки**	Тема*	Читання вголос	I семестр			
												.. /09	30/09	.. /10
1.														
2.														
...														
30.														

*З предмета «Літературне читання» тематичний бал виставляється за підсумками роботи за розділом.

** Навичка читання мовчки (розуміння тексту) проводиться у формі самостійної контрольної роботи, що має навчальний характер і балами не оцінюється.

Літературне читання

3 клас, I семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
---	------	-------	------------------

.../09	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../10	Тема уроку згідно з календарним планом. Підсумковий урок з теми «Назва теми». Тематичне оцінювання	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../11	Самостійна письмова робота (розуміння тексту, прочитаного мовчки). Автор. «Назва твору»	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../12	Тема уроку згідно з календарним планом. Контроль навички читання вголос (технічна сторона)*	
.../12	Тема уроку згідно з календарним планом	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	

* Оскільки «Контроль навички читання вголос (технічна сторона)» передбачає індивідуальну перевірку, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, доти, доки не буде перевірено останнього учня (ученицю).

Літературне читання
3 клас, II семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	.. /01	30/01	Напам'ять	.. /01	../02	Тема*	.. /02	../03	../03	Напам'ять	.. /03	../04	Тема*	.. /04	Напам'ять	.. /04	../04	Тема*	.. /04	../05	Тема*	../05	Читання вголос	.. /05	../05	Читання мовчки **	30/05	II семестр	Рік
1.																															
2.																															
...																															
30.																															

*З предмета «Літературне читання» тематичний бал виставляється за підсумками роботи за розділом.

** Навичка читання мовчки (технічна сторона і розуміння тексту) проводиться у формі підсумкової контрольної роботи.

**Літературне читання
3 клас, II семестр (права сторінка)**

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	.../09	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../10	Тема уроку згідно з календарним планом. Підсумковий урок з теми «Назва теми». Тематичне оцінювання	
	../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../11	Тема уроку згідно з календарним планом	
	../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../12	Тема уроку згідно з календарним планом. Контроль навички читання вголос* Автор «Назва твору».	
	.../12	Підсумкова контрольна робота: читання мовчки (технічна сторона і розуміння тексту). Автор «Назва твору»	
	../...	Тема уроку згідно з календарним планом	

* Оскільки «Контроль навички читання вголос (технічна сторона)» передбачає індивідуальну перевірку, то назву цього виду контролю записують у зміст усіх уроків, на яких здійснювався такий контроль, доти, доки не буде перевірено останнього учня (ученицю).

**Літературне читання
4 клас, I семестр (ліва сторінка)**

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	Напам'ять		Тема*		Напам'ять		Тема*		Напам'ять		Тема*		Читання вголос		Читання мовчки**		I семестр
			../09	30/09	../10	../10	../10	22/10	../11	../11	../11	../11	../12	../12	../12	../12	../12	../12	
1.																			
2																			
...																			
30.																			

№	Число, місяць			Зшит		Тема	Зшит		Тема	Зшит		Зшит		Тема		Аудіювання		Говоріння		Письмо		Читання	Зшит	II семестр	Рік
1.																									
2.																									
...																									
30.																									

**Аналогічні записи роблять у I семестрі.

**Іноземна мова
2 (3, 4) клас, II (I) семестр (права сторінка)**

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	../01	Тема уроку згідно з календарним планом	
	../02	Тема уроку згідно з календарним планом. Підсумковий урок з теми «Назва теми». Тематичне оцінювання	
	../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	../05	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: аудіювання	
	../05	Тема уроку згідно з календарним планом	
	../05	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: говоріння	

.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	
../05	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: письмо	
.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	
../05	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: читання	
.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	

Математика

2 (3) клас, II (I)* семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	Зошит	Контрольна робота	Тема	Зошит	Зошит	Контрольна робота	Тема	Усні обч.	Контрольна робота	Тема	Зошит	Контрольна робота	Тема	Зошит	Контрольна робота	Тема	Зошит	II семестр	Рік
			../01	30/01	../02	../02	28/02	../01	../04	../04	../04	../04	../04	../04	../05	../05	../05	../05	../05	../05	
1.																					
2.																					
...																					
30.																					

* Аналогічні записи роблять у I семестрі.

Математика

2 (3) клас, II семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	.../01	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../02	Контрольна робота	
		Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
	../...	Тема уроку згідно з календарним планом	

.../03	Контрольна робота	
	Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	Тема уроку згідно з календарним планом. Контрольна робота: усні обчислення (математичний диктант)	
	Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../04	Контрольна робота	
	Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
	Тема уроку згідно з календарним планом	
.../05	Контрольна робота	
	Аналіз контрольної роботи. Тема уроку згідно з календарним планом	
../...	Тема уроку згідно з календарним планом	

Математика
4 клас, II семестр (ліва сторінка)

№	Число, місяць	Прізвище та ім'я	Зшит	Контрольна робота	Тема	Зшит	Зшит	Контрольна робота	Тема	Усні обч.	Контрольна робота	Тема	Зшит	Контрольна робота	Тема	Зшит	II семестр	Рік	ДПА
1.																			
2.																			
...																			

Математика
4 клас, II семестр (права сторінка)

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
.../01		Тема уроку згідно з календарним планом	
.../02		Контрольна робота	

**Трудове навчання. 2 (3, 4) клас.
I, II семестри (права сторінка)**

№	Дата	Зміст	Домашнє завдання
	.../01	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../02	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../03	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../...	Тема уроку згідно з календарним планом	
		Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../04	Тема уроку згідно з календарним планом	
	.../05	Тема уроку згідно з календарним планом	

Зведений облік досягнень у навчанні учнів 2 - 4 класів

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові учня (учениці)	Бали	Інваріантна складова														Варіативна складова	Рішення педагогічної ради (дата і номер) про результати досягнень у навчанні учня				
			Навчання грамоти	Українська мова	Українська мова (у ЗНЗ з іншими мовами навч.)	Літературне читання	Іноземна мова	Математика	Природознавство	Я у світі	Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво	Трудове навчання	Інформатика	Інформатика	Фізична культура			Основи здоров'я			
1.	Бабій Ярослав Олександрович	I семестр		9	10	9	8	10	10	10	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	Переведено до 5 класу.

		II семестр		10	11	10	9	10	11	11	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	Протокол від 29.05.15 № 97
		Державна підсумкова атестація			зв.	зв.		зв.													
		Рік		10	11	10	9	10	11	11	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
2.	<i>Горгош Антон Олексійович</i>	I семестр		11	12	10	11	12	11	11	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	Переведено до 5 класу. Нагороджено Похвальним листом. Протокол від 29.05.15 № 97
		II семестр		12	12	11	11	12	11	11	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	
		Державна підсумкова атестація			12	12		12													
		Рік		12	12	11	11	12	11	11	зар.	зар.	12	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	зар.	

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ**

від 19 вересня 2018 р. № 660-р
Київ

**Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною
формою здобуття освіти**

1. Схвалити Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, що додається.

2. Міністерству освіти і науки разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у місячний строк Кабінетові Міністрів України план заходів з реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України

В.ГРОЙСМАН

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 19 вересня 2018 р. № 660-р
КОНЦЕПЦІЯ
підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти
Загальна частина

Трансформаційні процеси, пов'язані з європейською інтеграцією, позитивні результати реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки передбачають створення відповідної національної системи освіти та підготовки кадрів. Важливим є створення умов для поєднання роботи з навчанням як у форматі здобуття освіти за вечірньою або заочною формою навчання, так і у форматі практичної підготовки здобувачів вищої освіти денної форми навчання та здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (далі - здобувачі освіти) на робочих місцях. У Законі України «Про освіту» передбачено, що особа має право здобути освіту в різних формах або поєднуючи їх, та визначено такі основні форми здобуття освіти: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна.

Дуальна форма здобуття освіти - це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти (далі - договір).

У цій Концепції термін «фахівець» означає здобувача професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

У період ринкової трансформації економіки та збільшення попиту на послуги із здобуття освіти відбулося знецінення традицій практичної підготовки здобувачів освіти. Чимало організацій відмовились працювати із студентами, посилаючись на збереження комерційної таємниці або складні конкурентні обставини. Внаслідок корпоратизації та приватизації держава втратила більшість важелів адміністративного впливу на підприємства, які давали змогу розглядати практичну підготовку студентів у позаекономічній площині. Податкові та інші ринкові преференції не набули сталості і після впровадження швидко скасовуються з міркувань бюджетної консолідації та запобігання корупції.

Концепція ґрунтується на німецькому досвіді дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано, зокрема, завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберта, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства «Дуальна освіта в діалозі» за участю закладів освіти різного рівня.

Проблема, яка потребує розв'язання

Проблемою, яка потребує розв'язання, є недостатній рівень готовності багатьох випускників закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (далі - заклади освіти) до самостійної професійної діяльності на перших робочих місцях, що відповідають здобутій освіті.

Проявами проблеми є:

неготовність випускників працювати за фахом;

незадоволеність ринку праці якістю освіти, що призводить до потреби у додатковому навчанні на робочому місці, розширення системи навчання на підприємствах;

низький рівень роботи закладів освіти, включаючи неефективне використання бюджетних коштів, про що свідчить надмірно велика частка випускників закладів освіти, які не працюють (часто взагалі не планують працювати) за здобутими професіями;

неефективне використання найкращого для навчання часу здобувачів освіти з питань здобуття професійних компетентностей;

встановлення вимог до наявності досвіду самостійної професійної діяльності (стажу роботи) у випускників закладів освіти, які влаштовуються на роботу вперше.

Проблема виникла як наслідок тривалого впливу таких факторів:

неспрямованість формальної освіти на розвиток у здобувачів освіти затребуваних роботодавцями компетентностей;

обмеженість можливостей здобуття освіти за межами закладів освіти;

недостатній обсяг фінансування закладів освіти для створення сучасної матеріально-технічної бази та формування практичних навичок в учасників освітнього процесу;

відсутність у значної частини науково-педагогічних і педагогічних працівників компетентностей, необхідних для формування актуальних практичних навичок у здобувачів освіти;

брак достовірної інформації про поточні та майбутні потреби роботодавців у компетентностях працівників;

недостатність або повна відсутність в закладах освіти сучасного обладнання та технологій, до використання яких необхідно підготувати фахівців;

складність залучення до викладання у закладах вищої освіти фахівців, які мають досвід практичної роботи, з оплатою праці, що відповідає їх кваліфікації, у зв'язку з тим, що кадрові вимоги у сфері вищої освіти передбачають переваги для викладачів з науковими ступенями;

невключеність більшості закладів освіти (які мають здебільшого статус бюджетних установ) у сучасні ринкові відносини та невизначеність механізму співпраці у сфері державно-приватного партнерства, що впливає на підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності в ринковому середовищі.

Мета та строки реалізації Концепції

Метою Концепції є вироблення засад державної політики щодо підвищення якості професійної підготовки фахівців на основі дуальної форми здобуття освіти.

Реалізація Концепції здійснюється за такими етапами:

I етап - розроблення нормативно-правової бази для запровадження дуальної форми здобуття освіти у повному обсязі (2018 і 2019 роки);

II етап - розроблення типових моделей дуальної форми здобуття освіти у закладах освіти, реалізація пілотних проектів моделей дуальної форми здобуття освіти, проведення оцінки ефективності (2019 і 2020 роки);

III етап - створення кластерів дуальної освіти на базі конкурентоспроможних закладів освіти та заінтересованих роботодавців - підприємств, установ, організацій, у тому числі, тих, що належать до сфери управління органів державної влади (2020-2023 роки).

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Розв'язання проблеми передбачається шляхом здійснення комплексу заходів з напрацювання моделей взаємовигідних відносин закладів освіти та роботодавців, спрямованих на забезпечення практичної підготовки здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності та їх соціальної адаптації у трудових колективах, нормативно-правове та організаційне забезпечення, проведення апробації, досліджень, доопрацювання моделей та рекомендацій до широкого використання.

Підготовка фахівців за дуальною формою здобуття освіти передбачає встановлення рівноправного партнерства закладів освіти,

роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття здобувачами освіти досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптації в умовах професійної діяльності.

Дуальна форма здобуття освіти передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору.

Дуальна форма здобуття освіти не повинна абсолютизуватися. Така форма здобуття освіти спрямовується, зокрема, і на адаптацію здобувача освіти до першого робочого місця, що відповідає його освітній спеціальності та кваліфікації. Завданням закладу освіти є набуття здобувачем освіти компетентностей, які дадуть змогу йому адаптуватися до різноманітних економіко-технологічних змін.

**Вироблення стратегічного бачення дуальної форми
здобуття освіти на основі ідентифікації реальних інтересів
заінтересованих сторін та балансу інтересів закладів освіти,
роботодавців та здобувачів освіти**

Заклад освіти:

забезпечує теоретичну підготовку, цілісність освітньої програми навчання, відповідність стандартам освіти та професійним стандартам, несе відповідальність за якість підготовки здобувачів освіти;

має право спільно з роботодавцем визначати освітні програми, за якими організовується освітній процес за дуальною формою здобуття освіти;

відповідає за налагодження співпраці між закладом освіти та роботодавцями, а також подальшу ефективну комунікацію сторін;

проводить відбір підприємств, установ та організацій, що надають місця практичної підготовки за дуальною формою здобуття освіти;

спільно з визначеними роботодавцями розробляє і затверджує навчальний план відповідної освітньої програми;

спільно з визначеними роботодавцями забезпечує узгодження змісту теоретичної та практичної частини програми;

координує навчання здобувача освіти на підприємстві та разом з представником підприємства приймає звіт про результати навчання за дуальною формою здобуття освіти та оцінює результати;

приймає відповідні внутрішні документи, призначає осіб/підрозділи, що відповідатимуть за впровадження дуальної форми здобуття освіти;

організовує обговорення освітньої програми (програм) за дуальною формою здобуття освіти за спеціальністю (професією) із

роботодавцями/професійними асоціаціями на предмет відповідності професійним стандартам та вимогам роботодавців до компетентностей майбутніх фахівців.

Роботодавець:

може ініціювати налагодження співпраці із закладом освіти щодо підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, в тому числі шляхом ініціювання створення програм дуального навчання;

забезпечує дотримання встановлених законодавством вимог з охорони праці;

разом із закладом освіти бере участь у розробленні та затвердженні освітніх програм та навчального плану;

бере участь у відборі здобувачів освіти на навчання за дуальною формою здобуття освіти;

веде постійний діалог із закладом освіти і здобувачем освіти щодо етапів та результатів навчання шляхом призначення відповідального за співпрацю із закладом освіти за дуальною формою здобуття освіти;

оцінює разом із закладом освіти результати навчання згідно з освітньою програмою;

надає робоче місце здобувачу освіти на підприємстві, в установі чи організації, що передбачає грошову винагороду;

відповідно до законодавства закріплює за здобувачами освіти кваліфікованого працівника;

надає необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання роботи, створює необхідні умови і можливості для виконання здобувачем освіти навчального плану;

у разі необхідності створює умови для підвищення професійного рівня працівників, що здійснюють навчання здобувачів освіти на виробництві;

спільно з профспілками або їх об'єднаннями вирішують питання умов праці, запровадження та визначення розмірів надбавок, доплат, премій, винагород та інших видів матеріального та морального заохочення для працівників, що здійснюють навчання здобувачів освіти на виробництві.

Здобувач освіти повинен:

відповідально ставитися до виконання навчального плану згідно з графіком навчального процесу відповідно до цілей та завдань навчання на робочому місці;

дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи чи організації;

підтримувати контакт з особою, відповідальною за виконання освітньої програми дуальної форми здобуття освіти, вчасно інформувати роботодавця і представника закладу освіти в разі виникнення проблемних питань;

дотримуватися правил охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони;

нести матеріальну відповідальність за обладнання та майно відповідно до укладеного договору;

своєчасно на належному рівні виконувати завдання, покладені на нього під час навчання на робочому місці, та індивідуальні завдання згідно з навчальним планом.

Засади формування типових моделей дуальної форми здобуття освіти

Заклад освіти спільно з роботодавцем приймає рішення про впровадження дуальної форми здобуття освіти, здійснює моніторинг потенціалу ринку праці, визначає перелік спеціальностей (професій), для яких розроблятимуться освітні програми дуальної форми здобуття освіти, затверджує їх перелік, приймає відповідні внутрішні документи, призначає осіб (підрозділ), що відповідатимуть за впровадження дуальної форми здобуття освіти.

Заклад освіти або роботодавець ініціює та реалізує переговорний процес і укладає відповідні договори. Заклад освіти та роботодавець обговорюють освітню програму (програми) за спеціальністю (професією) на предмет відповідності професійним стандартам та вимогам до компетентностей майбутніх фахівців. Після початку навчання за такою освітньою програмою заклад освіти забезпечує неперервну комунікацію між усіма сторонами для усунення можливих недоліків в організації навчання та розв'язання поточних проблем, що можуть виникати. Для цього проводяться періодичні зустрічі з усіма сторонами та забезпечується зворотній зв'язок через відповідальну особу від кожної сторони або здобувача освіти, за результатами яких вживаються заходи для забезпечення відповідності між теоретичною та практичною частинами програми та якістю навчання на підприємстві, в установі чи організації, з якими заклад освіти уклав договори.

Дуальну форму здобуття освіти можуть обирати здобувачі освіти, які навчаються за денною формою або іншими формами здобуття освіти та виявили особисте бажання, а також пройшли відбір у роботодавців. Здобувач освіти укладає тристоронній договір із закладом освіти та роботодавцем щодо навчання за дуальною

формою здобуття освіти і має виконувати свої зобов'язання в рамках договору.

Години між теоретичною та практичною складовою розподіляються по-різному залежно від особливостей навчання за спеціальністю (професією).

Можуть існувати різні моделі щодо розподілу годин та узгодження змісту навчання. Основною є блочна модель, у якій години розподіляються між закладом освіти та підприємством за блоками (тижні, місяці).

Оцінка компетентностей здобувачів освіти проводиться представниками закладу освіти та роботодавців. Після закінчення навчання за відповідною спеціальністю (професією) за дуальною формою здобуття освіти її здобувачеві може бути присвоєно професійну повну або часткову кваліфікацію у відповідному кваліфікаційному центрі, на підприємстві чи в установі, фаховою асоціацією тощо.

Очікувані результати

Очікуваними результатами є:

розширення та удосконалення практичної частини програми із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки;

забезпечення взаємозв'язку та взаємовпливу різних систем (освіта і виробництво, освіта і наука та наука і виробництво) для впровадження важливих змін, спрямованих на підвищення якості освіти;

підвищення якості підготовки фахівців відповідно до реальних вимог ринку праці та забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців для національної економіки;

посилення ролі роботодавців та громадських об'єднань у системі підготовки кваліфікованих фахівців від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання;

модернізація змісту освіти з метою приведення його у відповідність із сучасним змістом професійної діяльності;

підвищення рівня конкурентоспроможності випускників закладів освіти в умовах глобалізації та сприяння підвищенню рівня зайнятості молоді;

скорочення періоду адаптації випускників закладу освіти до професійної діяльності;

розроблення (оновлення) кваліфікаційних характеристик/професійних стандартів;

підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання.

Критерії досягнення очікуваних результатів для закладів освіти, здобувачів освіти та роботодавців

Критеріями досягнення очікуваних результатів є:

для закладу освіти:

- підвищення конкурентоспроможності закладу освіти на ринку освітніх послуг;
- доступність до актуальної інформації про поточний стан розвитку професій та видів економічної діяльності, за якими заклад освіти готує фахівців;
- підвищення якості освіти за рахунок адаптації освітніх програм до вимог роботодавців;
- розширення можливостей для прикладних наукових досліджень;
- розширення можливостей для підвищення кваліфікації викладацького складу;

для здобувача освіти:

- поєднання отриманих теоретичних знань з практичним досвідом роботи на одному чи кількох підприємствах, в установах чи організаціях;
- збільшення шансів на отримання постійної роботи відразу після закінчення закладу освіти;
- наявність до закінчення навчання стажу роботи, необхідного для подальшого професійного зростання, а також реалістичного бачення власного кар'єрного шляху;
- отримання практичного досвіду під час навчання та можливості отримання грошової винагороди в процесі навчання;

для роботодавця:

- вплив на процес підготовки фахівця з необхідними знаннями, вміннями і компетентностями;
- отримання кваліфікованих фахівців, готових працювати на належному рівні без додаткових витрат на первинне ознайомлення з робочими процесами на підприємстві, в установі чи організації або на перепідготовку;
- відбір (під час навчання) найталановитіших здобувачів освіти для запрошення на роботу після закінчення навчання.

Обсяги та джерела фінансування

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з

урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів, розміру міжнародної технічної допомоги.

Проект

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДУАЛЬНУ ФОРМУ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає порядок здобуття вищої або фахової передвищої освіти за дуальною формою здобуття освіти.

1.2. Дуальна форма здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти (далі – заклади освіти) передбачає здобуття освіти, шляхом поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях (далі – суб'єкти господарювання) для набуття певної кваліфікації на основі договору.

1.3. Метою впровадження дуальної форми здобуття освіти є підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти.

Основними завданнями навчання за дуальною формою є:

- зміцнення та удосконалення практичної складової освітнього процесу із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки;
- забезпечення взаємозв'язку, взаємопроникнення та взаємовпливу різних систем (наука і освіта, наука і виробництво чи громадський сектор) для впровадження важливих змін, спрямованих на підвищення якості освіти;
- підвищення якості підготовки фахівців відповідно до реальних вимог ринку праці та забезпечення національної економіки кваліфікованими фахівцями;
- посилення ролі роботодавців та фахових об'єднань у системі підготовки кваліфікованих кадрів від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання;
- модернізація змісту освіти з метою приведення їх до відповідності сучасному змісту професійної діяльності;
- підвищення рівня конкурентоздатності випускників закладів освіти в умовах глобалізації та сприяння росту рівня зайнятості молоді;
- скорочення періоду адаптації випускників до професійної діяльності;
- підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання.

1.4. Права та обов'язки здобувачів освіти, закладів освіти та суб'єктів господарювання під час організації здобуття освіти за дуальною формою визначають закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про зайнятість населення», Кодекс законів про працю, Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти та іншими нормативно-правовими актами

1.5. У цьому Положенні терміни вжито у такому значенні:

Координатор дуального навчання від закладу освіти – посадова особа закладу освіти, яка відповідає за організацію навчання за дуальною формою здобуття освіти та призначається керівником закладу освіти.

Координатор дуального навчання від суб'єкта господарювання – посадова особа, яка відповідає за організаційно-методичний супровід навчання за дуальною формою здобуття освіти та призначається керівником суб'єкта господарювання.

Куратор дуального навчання – педагогічний, науково-педагогічний працівник закладу освіти, який контролює виконання індивідуального навчального плану дуального навчання і програми практичного навчання на робочому місці за дуальною формою здобуття освіти та призначається керівником закладу освіти.

Навчання за дуальною формою - це форма організації освітнього процесу для здобувачів освіти денної форми, що здійснюється на основі встановлення рівноправного партнерства закладу освіти та суб'єкта господарювання, що володіє ресурсами, необхідними для здійснення практичного навчання здобувачів освіти на робочому місці в поєднанні з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору, з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптації в умовах реальної професійної діяльності.

Наставник дуального навчання – кваліфікований працівник суб'єкта господарювання, який керує навчанням здобувачів освіти на робочих місцях відповідно до програми практичного навчання на робочому місці та призначається керівником суб'єкта господарювання.

Інші терміни вживаються у значеннях, що визначені Законом України «Про освіту» та іншими нормативними документами.

2. Організація дуальної форми здобуття освіти

2.1. Заклад освіти приймає рішення про впровадження дуальної форми здобуття освіти на основі досліджень ринку праці та визначає

перелік освітніх програм, за якими навчання за дуальною формою є доцільним.

2.2. Ініціювати організацію навчання за дуальною формою можуть суб'єкти господарювання та здобувачі освіти.

2.3. Заклад освіти призначає координатора дуального навчання від закладу освіти для забезпечення організації навчання за дуальною формою та ефективної комунікації між всіма зацікавленими сторонами.

2.4. Для організації здобуття освіти за дуальною формою можна залучати суб'єктів господарювання, діяльність яких відповідає профілю відповідних освітніх програм і які можуть забезпечити практичне навчання на робочих місцях для здобувачів освіти.

2.5. Діяльність суб'єкта господарювання щодо організації практичного навчання здобувача освіти на робочому місці під час здобуття освіти за дуальною формою не потребує ліцензування.

2.6. Здобуття освіти за дуальною формою здійснюється відповідно до освітніх програм закладу освіти. Особливості організації освітнього процесу за дуальною формою відображаються в навчальних планах.

2.7. Заклад освіти відповідає за реалізацією освітньої програми в повному обсязі. Суб'єкт господарювання, що є партнером організації дуальної форми здобуття освіти, відповідає за реалізацію програми навчання на робочих місцях, визначеної у договорі.

2.8. Заклад освіти має право організовувати навчання за дуальною формою для здобувачів освіти, які навчаються за денною формою та виявили особисте бажання, а також пройшли відбір у суб'єкта господарювання. При переході на дуальну форму здобуття освіти за здобувачем освіти зберігається джерело фінансування, стипендія та пільги, якщо такі є.

2.9. Процедуру відбору здобувачів освіти для навчання за дуальною формою реалізують суб'єкти господарювання спільно із закладом освіти.

2.10. Заклад освіти має право організовувати навчання за дуальною формою для груп чи окремих здобувачів освіти з метою забезпечення їх індивідуальної освітньої траєкторії.

2.11. Для організації здобуття освіти за дуальною формою використовують різні моделі:

- інтегрована модель: модель поділеного тижня (кілька днів протягом тижня у закладі освіти, інша частина тижня – на робочому місці);

- блочна модель: навчання у закладі освіти та на робочому місці за блоками (2 тижні, місяць, семестр);
- часткова модель: частина навчання на робочому місці покривається за рахунок навчання у навчальних центрах.
- інші.

2.12. Відносини між закладом освіти, суб'єктом господарювання та здобувачем освіти з усіх питань організації навчання за дуальною формою регулюють це Положення, положення закладу освіти про здобуття освіти за дуальною формою, тристоронній договір про здобуття освіти за дуальною формою, інші договори та законодавчі акти.

2.13. Форму типового договору про здобуття вищої, фахової передвищої освіти за дуальною формою затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

2.14. Практичне навчання на робочих місцях є складовою освітньої програми та обліковується у кредитах ЄКТС, і має становити не менше 30% від загального обсягу кредитів. Контроль за виконанням програми практичного навчання на робочому місці здійснюють спільно суб'єкт господарювання і заклад освіти.

2.15. Облік виконання обсягу освітньої програми за дуальною формою здійснюють відповідно до Положення про організацію освітнього процесу закладу освіти.

2.16. Оцінювання результатів навчання здобувача освіти здійснює заклад освіти спільно із суб'єктом господарювання.

2.17. Підсумкову атестацію здобувача освіти за дуальною формою освіти здійснюють у формі захисту кваліфікаційної дипломної роботи або у формі атестаційного іспиту. Тематику кваліфікаційної дипломної роботи або перелік питань для атестаційного іспиту погоджують із суб'єктом господарювання.

2.18. Інформація про здобуття освіти за дуальною формою має бути відображена у документах про освіту (додаток до диплома).

2.19. Інші питання, пов'язані з організацією дуальної форми здобуття освіти, визначає заклад освіти в частині, що не суперечить вимогам законодавства.

3. Порядок зарахування здобувачів освіти на навчання за дуальною формою

3.1. Підставою для організації навчання за дуальною формою здобуття освіти є заява здобувача освіти денної форми або, у разі недосягнення повноліття, заява одного з батьків чи інших законних представників, успішне проходження здобувачем освіти процедури

відбору, яку реалізують суб'єкти господарювання спільно із закладом освіти, та підписання тристороннього договору і трудової угоди.

3.2. Після підтвердження наміру від суб'єкта господарювання щодо організації здобуття освіти за дуальною формою з конкретним здобувачем освіти, заклад освіти готує тристоронній договір про дуальну форму здобуття освіти і спільно із суб'єктом господарювання розробляє та погоджує індивідуальний навчальний план. Якщо суб'єкт господарювання, з яким укладено тристоронній договір, не має потужностей, щоб забезпечити виконання частини навчального плану щодо навчання на робочому місці в повному обсязі, навчальний заклад та суб'єкт господарювання можуть домовитись про співпрацю із іншими суб'єктами господарювання чи навчальними центрами для забезпечення здобувачеві освіти умов для виконання освітньої програми та індивідуального плану.

3.4. Переведення здобувачів освіти на дуальну форму здобуття освіти здійснюється, як правило, до початку навчального семестру, або протягом 14 календарних днів від його початку, за наказом керівника закладу освіти

3.5. Форма та зміст поточної та підсумкової атестації здобувачів освіти визначає заклад освіти спільно із суб'єктом господарювання відповідно до вимог освітньої програми.

3.6. У разі переведення здобувача освіти на навчання за дуальною формою чи передчасного припинення дії договору про дуальну форму здобуття освіти за здобувачем освіти зберігається джерело фінансування освітньої послуги (бюджет, контракт за власні кошти, контракт за кошти третьої особи).

3.7. У разі переведення здобувача освіти, що навчається за кошти державного бюджету, на навчання за дуальною формою чи передчасного припинення дії договору про дуальну форму здобуття освіти за здобувачем освіти зберігається право на отримання стипендії та інших соціальних гарантій згідно з чинним законодавством.

4. Особливості реалізації навчання за дуальною формою

4.1. Для закладу освіти:

4.1.1. Після прийняття рішення про впровадження дуальної форми здобуття освіти за обраними освітніми програмами заклад освіти приймає відповідні внутрішні документи, призначає координатора навчання за дуальною формою від закладу освіти, може створювати необхідні структурні підрозділи.

4.1.2. Координатор дуального навчання від закладу освіти:

- організовує пошук та попередній відбір суб'єктів господарювання, діяльність яких відповідає профілю відповідних освітніх програм і може забезпечити формування програмних результатів навчання;

- ініціює та реалізує переговорний процес з суб'єктами господарювання щодо спільного впровадження дуальної форми здобуття освіти;

- готує та узгоджує двосторонні договори про співпрацю з суб'єктами господарювання щодо партнерства в організації здобуття освіти за дуальною формою;

- проводить інформаційну роз'яснювальну роботу серед здобувачів освіти щодо особливостей та переваг здобуття освіти за дуальною формою;

- координує організацію відбору здобувачів освіти, що бажають перейти на дуальну форму здобуття освіти та погоджує їх персональний склад з суб'єктами господарювання;

- організовує обговорення із суб'єктами господарювання змісту відповідних освітніх програм на предмет відповідності професійним стандартам та вимогам до компетентностей майбутніх фахівців;

- ініціює і контролює створення та узгодження програми навчання на робочих місцях;

- ініціює та контролює створення індивідуальних робочих навчальних планів;

- готує та погоджує з усіма сторонами договори про дуальну форму здобуття освіти;

- забезпечує неперервну комунікацію між усіма сторонами для усунення можливих недоліків в організації навчання та вирішення поточних проблем, що можуть виникати;

- ініціює та контролює призначення куратора дуального навчання для кожного здобувача освіти за дуальною формою;

- координує роботу кураторів дуального навчання;

- контролює проведення позапланового інструктажу здобувачів освіти з безпеки життєдіяльності в разі переходу на навчання за дуальною формою;

- бере участь в аналізі результатів та якості навчання за дуальною формою здобуття освіти і вносить пропозиції своєму керівництву щодо її поліпшення.

4.1.3. Куратор дуального навчання:

- формує індивідуальні навчальні плани, враховуючи потреби суб'єкта господарювання;

- забезпечує поточний контроль за виконанням індивідуального навчального плану;
- підтримує постійну комунікацію із здобувачем освіти та представниками суб'єкта господарювання (зокрема, наставником дуального навчання) з метою вчасного вирішення поточних питань та забезпечення виконання освітньої програми в повному обсязі;
- за потреби ініціює внесення змін до індивідуального навчального плану в процесі навчання за дуальною формою здобуття освіти.

4.1.4. Заклад освіти за потреби надає своєчасну методичну допомогу з організації навчання на робочих місцях співробітникам суб'єктів господарювання, задіяних в організації навчання за дуальною формою.

4.1.5. Заклад освіти може звертатися до суб'єктів господарювання із запитом щодо стажування в його підрозділах науково-педагогічних та педагогічних працівників.

4.1.6. Для контролю якості навчання заклад освіти має проводити регулярні зустрічі зі суб'єктами господарювання (не рідше одного разу на рік) та забезпечити зворотній зв'язок від здобувачів освіти за участі куратора про відповідність теоретичної та практичної частин програми навчання на робочих місцях.

4.1.7. Заклад освіти забезпечує можливість проведення спільного оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за дуальною формою за участі представників відповідних суб'єктів господарювання.

4.2. Для суб'єкта господарювання:

4.2.1. Суб'єкт господарювання може звертатися до закладу освіти з ініціативою щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти.

4.2.2. Суб'єкт господарювання може вносити пропозиції щодо зміни змісту освітніх програм та оновлення навчальних планів, ініціювати створення нових освітніх програм у порядку, визначеному законодавством.

4.2.3. Суб'єкт господарювання призначає координатора дуального навчання від суб'єкта господарювання для забезпечення організаційно-методичного супроводу навчання за дуальною формою здобуття освіти та ефективної комунікації із закладом освіти.

4.2.4. Суб'єкт господарювання призначає здобувачеві освіти наставника дуального навчання з найбільш досвідчених кваліфікованих фахівців.

4.2.5. Суб'єкт господарювання проводить необхідні інструктажі з техніки безпеки та охорони праці здобувачів освіти на виробництві.

4.2.6. Суб'єкт господарювання контролює забезпечення здобувачів освіти необхідними предметами та засобами праці.

4.2.7. Суб'єкт господарювання створює умови для підвищення професійного рівня працівників, які здійснюють навчання здобувачів освіти на робочому місці (наставників).

4.2.8. Суб'єкт господарювання організовує погодження тристоронніх договорів про дуальну форму здобуття освіти та відповідні індивідуальні навчальні плани;

4.2.9. Координатор дуального навчання від суб'єкта господарювання:

- відповідає за співпрацю із закладом освіти з питань узгодження (створення, перегляду та удосконалення) освітньої програми, за якою навчатимуть за дуальною формою та індивідуальних навчальних планів;

- бере участь у відборі здобувачів освіти, що бажають перейти на дуальну форму здобуття освіти за відповідними освітніми програмами;

- супроводжує реалізацію практичної складової дуальної освіти на робочому місці відповідно до вимог освітньої програми та індивідуального навчального плану;

- забезпечує неперервну комунікацію із закладом освіти;

- здійснює контроль за розподілом та своєчасним переміщенням здобувачів освіти у структурних підрозділах суб'єкта господарювання;

- бере участь в аналізі результатів та якості навчання за дуальною формою здобуття освіти і вносить пропозиції своєму керівництву щодо її поліпшення.

4.2.10. Наставник дуального навчання

- здійснює керівництво навчанням здобувачів освіти у відповідності до програми практичного навчання на робочому місці та індивідуального навчального плану;

- сприяє адаптації здобувача освіти до робочого місця;

- бере участь у оцінюванні результатів навчання здобувачів освіти за дуальною формою спільно з уповноваженими представниками закладу освіти;

- може проходити спеціальну методичну підготовку щодо здійснення керівництва навчанням здобувачів освіти на робочих місцях, в тому числі на базі закладу освіти.

4.2.11. Суб'єкт господарювання може надавати можливість стажування на виробництві педагогічним та науково-педагогічним працівникам закладу освіти.

4.2.12. Суб'єкт господарювання може пропонувати здобувачам освіти за дуальною формою укладання/продовження трудового договору після завершення навчання.

5. Фінансове забезпечення

5.1. Фінансування навчання за дуальною формою здійснюють коштом державного бюджету, коштом юридичних (фізичних) осіб, коштом суб'єктів господарювання та інших джерел, не заборонених законодавством.

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА:

1. [Указ Президента України від 04.07.2005 № 1013 “Про невідкладні заходи забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні”](#)
2. [Наказ Міністерства освіти України 08.04.1993 № 93 «Про затвердження «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»](#)
3. [«Проект Положення про практику студентів вищих навчальних закладів \(09.02.2011 року\)»](#)
4. [Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України \(ухвала Вченої ради ДНУ “Інститут інноваційних технологій і змісту освіти” від 24.04.2013, протокол № 5\)](#)
5. [Положення про організацію та проведення практики у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» \(Схвалено на засіданні Вченої Ради університету 26.03.2013, протокол № 3\)](#)
6. [Положення про організацію та проведення практики в Івано-Франківському коледжі Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» \(Схвалено на засідання Педагогічної ради коледжу 31.08.2016, протокол № 1\)](#)
7. [https://nus.org.ua.](https://nus.org.ua)
8. Бібік Н.М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: порадник для вчителя» за загальною редакцією Н.М. Бібік. Київ, Літера ЛТД, 2018. 160 с.
9. Навчальна програма. Цикл 1-2.
10. Порадник для вчителя.
11. Ходанич Л.П., Палько Т.В. Професійне мовлення вчителя. Словник педагогічних термінів. Ужгород, 2018.
12. Електронне видання «Всеосвіта» [https://vseosvita.ua/library/nus.](https://vseosvita.ua/library/nus)
13. Електронне посилання [https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola.](https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola)
14. Типова освітня програма 2-4 класи [https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv.](https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv)
15. Інновації. Основні вимоги до оцінювання навчальних досягнень та методичних рекомендацій до оновлених програм

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/innovaciyi>.

16. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/innovaciyi>.

17. О.Волощенко, О.Козак. Я досліджую світ. Тест компетентностей. 2 клас. 2018, 7 с.

18. О.Рома. Гра по-новому, навчання пор іншому. Методичний посібник. The LEGO Foundation. 2018. 44 с.

19. М.С. Вашуленко, С. Г. Дубовик, (Частина 1); Вашуленко, О. В. (Частина 2). «Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) 2019.

20. Пономарьова, К. І. Частина 1; Савченко, О. Я. Частина 2 «Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) 2019.

21. Тимченко Л. І., Цєпова І. В. «Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) 2019.

22. Захарійчук, М. Д. Частина 1; Богданець-Білоskalенко, Н. І. Частина 2. «Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) 2019.

23. Бєвз, В. Г.; Васильєва, Д. В. «Математика» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти 2019.

24. Лєшенко Г.П. «Математика» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти 2019.

25. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. «Математика» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти. 2019.

26. Грущинська, І. В., Хитра, З. М. (Частина 1); Морзе, Н. В., Барна, О. В. (Частина 2). «Я досліджую світ». Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (У 2-х частинах).

27. Бєх І., Вербицький В. Оновлення освіти: фокус на ранній вік. І. Бєх, В. Вербицький. Освіта. 2017. № 50-51. С. 5.

28. Біла С.В. Робота опорних навчальних закладів. С.В. Біла. Завуч. Усе для роботи. 2017. № 13-14. С. 8-41.

29. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін. Використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті. Методист. 2017. № 2. С. 3-7.

30. Василенко Н.В. Компетентнісний підхід в освіті: реалізація теорії та практики. Завуч. Усе для роботи. 2017. 21-22. С.36-73.

31. Василенко Н.В. Компетентнісний підхід у процесі вивчення окремих предметів. Завуч. Усе для роботи. 2017. № 19-20. С. 28-30.
32. Василенко Н.В. Нова українська школа: методичний консиліум. Управління школою. 2018. № 7-9. С. 24-33.
33. Василенко Н.В. Особливості управління опорною школою: кардинальні реформи в освіті. Управління школою. 2017. № 22-24. С. 6-17.
34. Галата С. Інтегрований підхід забезпечують завдання, які моделюють життєві ситуації дитини. Освіта України. 2017. № 46. С.9.
35. Добровольський В.В., Костенко О.К. Використання мультимедійних і дистанційних технологій у професійній діяльності педагога-новатора Завуч. Усе для роботи. 2017. №3-4. С. 2-15.
36. Інклюзія в новій українській школі. Педагогічна газета. 2017. № 6.
37. Калошин В.Ф. Роздуми про кращу освіту. 2017. 144 с.
38. Короденко М. Нова школа – нові підходи. Освіта України. 2017. № 43. С. 6.
39. Куш О.В. Нова українська школа: педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір. Педагогічна майстерня. 2018. № 4. С.12-15
40. Лаврук Н.М. Робота з молодими та малодосвідченими вчителями в освітньому окрузі. Завуч. Усе для роботи. 2017. № 5-6. С. 13-21.
41. Мариновська О.Я. Програмно-цільовий методичний менеджмент освітніх інновацій. Завуч. Усе для роботи. 2017. № 15-16. С. 52-59.
42. Мицька М. Створення інноваційного середовища – шлях до нової української школи. Директор школи. 2017. № 23-24. С. 54-72.
43. Нова українська школа. Управління школою. 2017. № 34-36. С. 2-8.
44. Мальована О.І. Розвиток компетентностей – вимога сьогодення. Управління школою. 2018. № 10-12. С. 2-10.